

„EVALUAREA STRATEGICĂ DE MEDIU
A PLANULUI REGIONAL DE AMENAJARE A
TERITORIULUI RAIONULUI UNGHENI”

GoGreen Consulting SRL

Prezentul raport de Evaluare Strategică de Mediu pentru **Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni** a fost elaborat în cadrul proiectului Programul „EU4Moldova: regiuni-cheie” finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD și UNICEF Moldova

Proiectantul Planului urbanistic: *Ghenadie Ivașenco, Administrator, Grupul de Consultanță și Dezvoltare ”Europolis – Internațional”*

Date despre inițiator:

Denumirea și adresa inițiatorului: *Consiliul raional Ungheni,*

Adresa juridică, poștală, datele de contact: *Dumitru CUCU, arhitector, dumitrucucuarh@gmail.com +373 69292319*

Date despre reprezentantul autorizat de inițiator pentru a efectua procedurile ESM:

Numele, prenumele, adresa și datele de contact: *Tatiana ȚUGUI, Director ”GoGreen Consulting” SRL, tuguitatiana@ymail.com +37369249539*

Cuprins

1.	Introducere	6
2.	Aspecte generale	7
2.1	Descrierea conținutului și obiectivelor PRAT	7
2.2	Contextul teritorial, social și economic al raionului Ungheni.....	8
2.3	Tipologia teritorială: zone urbane/rurale, infrastructură, zone economice	8
2.4	Principalele obiective ale PRAT	10
2.5	Legătura cu alte planuri sau programe relevante la nivel local, regional și național	13
2.6	Prezentarea contextului legislativ și instituțional.....	33
2.7	Autoritățile implicate în implementarea și monitorizarea PRAT.....	34
3.	Aspecte relevante ale stării actuale a mediului	35
3.1	Calitatea aerului.....	35
3.2	Resursele de apă de suprafață și subterane.....	36
3.3	Soluri și resurse naturale	38
3.4	Biodiversitatea: habitate, specii protejate, coridoare ecologice	40
3.5	Peisajul și patrimoniul natural.....	41
3.6	Situația deșeurilor și infrastructura de colectare/tratare	43
3.7	Situația schimbărilor climatice: riscuri, vulnerabilități, emisii GES.....	46
3.9	Riscurile naturale (alunecări de teren, inundații) și antropice (poluare istorică, activități industriale).....	47
3.8.	Sănătatea publică.....	49
4.	Zone vulnerabile și elemente sensibile din teritoriu	52
4.1	Arii naturale protejate conform legislației naționale.....	52
4.2	Situri Natura 2000	53
4.3	Zone umede, păduri cu funcții de protecție, habitate prioritare	54
4.4	Zone cu soluri degradate sau expuse la eroziune	55
4.5	Zone locuite expuse riscurilor naturale sau industriale	55
4.6	Obiective de patrimoniu cultural și peisagistic	57
6.	Descrierea problemelor identificate în procesul de elaborare a PRAT Ungheni.....	58
7.	Obiective de protecție a mediului, inclusiv a sănătății populației, care sînt importante pentru PRAT Ungheni și modul în care aceste obiective și orice considerații de mediu sînt luate în considerare	64
8.	Potențialele efecte semnificative asupra mediului de la implementarea PRAT	77

8.1 Efectele asupra mediului generate de implementarea PRAT	77
8.2 Metodologia de evaluare a PRAT	85
8.2.1 Evaluarea compatibilității între obiectivele PRAT și obiectivele relevante de mediu (obiectivele SEA).....	85
8.2.2 Evaluarea tipurilor de acțiuni propuse pentru implementarea PMDSC și PAI 2023-2030 al Republicii Moldova	88
9. Măsuri pentru prevenirea, reducerea și compensarea efectelor negative	95
10. Expunerea motivelor care au condus la selectarea variantelor alese și modul în care s-a efectuat evaluarea.....	101
10.1 Evoluția stării mediului în cazul neimplementării PRAT	102
11. Identificarea impactului transfrontalier.....	108
12. Implicarea părților interesate în procesul de ESM.....	108
13. Monitorizarea implementării PRAT	110
13.1 Indicatori de monitorizare a activităților de implementare PRAT	111
14. Rezumat fără caracter tehnic.....	116
15. Referințe bibliografice	122

Lista tabelelor

Tabelul 1. Obiective de mediu și relevanța cu PRAT.....	15
Tabelul 2. Planuri, programe și strategii	26
Tabelul 3. Sursele fixe de poluare a aerului atmosferic în raionul Ungheni, în baza controalelor efectuate de IPM	35
Tabelul 4. Emisii în aerul atmosferic de la sursele staționare ale agenților economici, r. Ungheni .	36
Tabelul 5. Suprafața terenurilor după tipul folosirii în raionul Ungheni (2021)	39
Tabelul 6. Populația în vârstă de 5 ani și peste după statutul de dizabilitate conform limitărilor funcționale,.....	51
Tabelul 7. Problemele cheie.....	61
Tabelul 8. Programele și proiectele de dezvoltare propuse	66
Tabelul 9. Programele aferente PRAT, posibilele efecte și trasarea obiectivelor relevante de mediu	84
Tabelul 10. Acțiuni propuse prin PRAT	88
Tabelul 11. Evaluarea tipurilor de acțiuni ale PRAT.....	91
Tabelul 12. Evoluția stării mediului în situația neimplementării SDTR	103
Tabelul 13. Părțile interesate și rolul (rolurile) acestora.....	108
Tabelul 14. Indicatori tehnico-economici (anul de bază și prognoze).....	113

Lista figurilor

Figura 1. Harta încadrării în teritoriu	8
Figura 2. Harta reliefului și rețelei hidrografice a raionului Ungheni	37
Figura 3. Harta bonității solurilor în raionul Ungheni	38
Figura 4. Harta texturii solurilor în raionul Ungheni	39
Figura 5. Harta generală a folosirii terenului în raionul Ungheni	40
Figura 6. Harta cu spații verzi în raionul Ungheni.....	41
Figura 7. Harta ariilor protejate de stat în raionul Ungheni	42
Figura 8. Harta acoperirii populației cu servicii de salubritate (2020)	43
Figura 9. Harta depozitelor de deșeuri	44
Figura 10. Harta infrastructurii regionale de gestionare a DMS, RMD-5	45
Figura 11. Localizarea terenului pentru Depozitul regional în Florițoaia Veche	45
Figura 12. Vedere generală raionului Ungheni și încadrarea în teritoriu, în raport cu ariile naturale protejate.....	54
Figura 13. Harta cu distribuția solurilor și terenurile cu alunecări de teren în raionul Ungheni	55
Figura 14. Clase de evaluare	85
Figura 15. Compatibilitatea dintre obiectivele specifice și obiectivele relevante de mediu.....	88
Figura 16. Efectele acțiunilor asupra obiectivelor relevante de mediu (număr cazuri)	93
Figura 17. Ponderea tipurilor de efecte identificate pentru fiecare obiectiv relevant de mediu	94

Abrevieri și acronime

AAC	Alimentare cu apă și canalizare
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
AM	Agenția de Mediu
AMAC	Asociația ”Moldova Apă Canal”
ANRE	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
ANSP	Agenția Națională de Sănătate Publică
APL	Administrație publică locală
BNS	Biroul Național de Statistică
EUR	Euro
ESM	Evaluarea Strategică de Mediu
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
GIS/SIG	Geographic Information System/ Sistem Geografic Informațional
HDPE	Polietilenă de înaltă densitate
Ha	Hectare
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
km	kilometru
m	metru
MM	Ministerul Mediului
MS	Ministerul Sănătății
MDL	Lei moldovenești
PIB	Produs Intern Brut
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PRAT	Planului Regional de Amenajare a Teritoriului
PUD	Plan Urbanistic de Detaliu
PUG	Plan Urbanistic General
PUZ	Plan Urbanistic Zonal
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RM	Republica Moldova
SEAU	Stația de epurare a apelor uzate
UE	Uniunea Europeană
UTA	Unitate teritorial-administrativă

1. Introducere

În conformitate cu cerințele privind Evaluare Strategică de Mediu (ESM) strategiile, planurile sau programele de dezvoltare locală pot avea un impact semnificativ asupra mediului, atât prin natura lor, cât și prin domeniul de aplicare a implementării. Impactul semnificativ asupra mediului al oricărei strategii, plan sau program poate fi determinat doar în urma unei analize specializate efectuate pentru fiecare caz specific. Având în vedere impactul potențial asupra mediului al unor astfel de planuri și programe, aplicarea procedurii de ESM este esențială în timpul elaborării acestora.

ESM este un proces sistematic, orientat spre viitor, conceput pentru a analiza efectele asupra mediului ale planurilor, programelor și altor acțiuni strategice și pentru a integra aceste constatări în procesul decizional. Obiectivul principal al ESM este de a asigura încorporarea considerațiilor de mediu în procesul decizional strategic, sprijinind astfel dezvoltarea durabilă și ecologică. Raportul indică compatibilitatea obiectivelor PRAT cu obiectivele politicilor sectoriale, fiind abordate instituțiile de reglementare cu privire la problemele de mediu și sănătate identificate și încorporate în PRAT Ungheni.

Campania ”GoGreen Consulting”, a fost contractată de către UNDP (20.02.2025) pentru efectuarea ESM pentru Planul Regional de Amenajare a Teritoriului (PRAT) raionului Ungheni. Conform avizului de evaluare prealabilă nr.10/310/2022 din 02.09.2022, PRAT Ungheni urmează a fi supus procedurii ESM.

În conformitate cu Capitolul VI, al Ghidului privind evaluarea strategică de mediu, sunt prevăzute următoarele etape ale procedurii ESM:

etapa 1 - determinarea domeniului de aplicare a raportului privind evaluarea strategică (art. 7 al Legii nr. 11/2017);

etapa 2 - elaborarea raportului privind evaluarea strategică de mediu (art. 8 al Legii nr. 11/2017);

etapa 3 - activități de consultare a raportului privind evaluarea strategică de mediu cu autoritățile publice și publicul interesat, analiza calității raportului (art. 9-12 al Legii nr. 11/2017);

etapa 4 – emiterea avizului de mediu (art. 9 al Legii nr. 11/2017);

Astfel, în data de 17 martie a fost remis către beneficiar Raportul de determinare a domeniului de aplicare pentru ESM al PRAT, iar ulterior către autoritatea competentă – Agenția de Mediu.

Consiliul raional Ungheni a plasat PRAT Ungheni pe pagina sa web spre consultarea publicului la data de 26 martie 2025, fiind indicat ca termenul limită de recepționare al propunerilor și sugestiilor din partea publicului interesat. <https://www.crungheni.md/proiectul-planul-regional-de-amenajare-a-teritoriului-raionului-ungheni/>

La data de 1 iulie 2025, autoritatea competentă a emis decizia privind determinarea domeniului de aplicare al Raportului de evaluare strategică de mediu pentru PRAT, urmând ca Raportul de evaluare strategică de mediu să fie depus către Agenția de Mediu. Toate documentele relevante procedurii pot fi regăsite pe pagina web a Agenției de Mediu.

Consultările publice au avut loc la data de 7 august, 2025. Procesul verbal al ședinței se anexează.

2. Aspecte generale

2.1 Descrierea conținutului și obiectivelor PRAT

Planul Regional de Amenajare a Teritoriului (PRAT) raionului Ungheni este documentul coordonator pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor componentelor teritoriului care include localitățile urbane și rurale în concordanță cu statutul și rolul socio-economic în sistemul de localități și este parte din Planul de amenajare a teritoriului național în general. Documentul stabilește parametrii principali al potențialului de dezvoltare socio-economică, prevede direcțiile și volumul utilizării resurselor naturale și reglementează zonarea funcțională a teritoriului - ca temei pentru utilizarea optimă a acestuia cu respectarea cerințelor de protecție a mediului. De asemenea, se menționează sprijinul și angajamentele beneficiarilor pentru definitivarea documentului luând în considerație concluziile și recomandările propuse. În plus, ESM joacă un rol vital în promovarea sustenabilității gestionării resurselor naturale prin încorporarea abordărilor relevante de planificare în etapele incipiente ale elaborării planurilor și programelor, atât la nivel național, cât și local. Aceste planuri și programe servesc apoi drept fundament pentru implementarea proiectelor și a activităților economice planificate.

Prin Raportul de Mediu s-au identificat, descris și evaluat efectele asupra mediului pe care le-ar produce o serie de soluții alternative la propunerea de dezvoltare, urmărind-se identificarea alternativei celei mai adecvate din punct de vedere al mediului. S-au luat în considerare obiectivele PRAT Ungheni, specificul ariei geografice a raionului, caracteristici specifice de mediu, situația economico-socială a zonei, alte planuri și programe existente. În cursul evaluării au fost analizate alternativele propuse de titularul PRAT Ungheni, folosind criteriile recomandate pentru elaborarea acestuia, respectându-se conținutul cadru, indicat în Anexa 6 a Ghidului, aprobat prin Ordinul Ministrului agriculturii, dezvoltării regionale și mediului nr. 219/2018.

Dimensiunea spațială a PRAT a raionului Ungheni acoperă două componente cu impact teritorial: una la nivel raional, în corelare cu teritoriul național (în afară) și alta la nivelul UAT-urilor raionului (în interior). Pe lângă componentele cu dimensiune spațială explicită, PRAT conține direcții de acțiune ce privesc infrastructura instituțională la nivel raional, cu rol de susținere a eficienței și eficacității configurării spațiale echilibrate a raionului, pentru atingerea coeziunii teritoriale. Soluțiile și reglementările stipulate în document sunt prevăzute până în anul 2040 ceea ce va asigura soluționarea direcționată și eficientă a celor mai acute disfuncționalități și necesități, fără a compromite principiile dezvoltării durabile a localităților raionului și va asigura creșterea confortului de trai a populației și prosperității economice a localității.

În stabilirea obiectivelor generale și specifice precum și a măsurilor necesare implementării PRAT s-a ținut seama de analiza situației existente, pe baza studiilor de fundamentare precum și a analizei SWOT care a evidențiat principalele disfuncționalități cât și obiectivele prioritare ale strategiei de dezvoltare. Informațiile cuprinse în cadrul analizei SWOT au fost analizate prin prisma principiului dezvoltării durabile, principiul fundamental al unei strategii teritoriale, considerând aportul punctelor tari și punctelor slabe în procesul de dezvoltare a teritoriului raionului, în scopul reducerii disparităților teritoriale existente, semnalate în studiile de fundamentare din documentația PRAT Ungheni.

2.2 Contextul teritorial, social și economic al raionului Ungheni

Raionul Ungheni este amplasat geografic în partea central-vestică a Republicii Moldova, învecinându-se cu raioanele Nisporeni, Călărași, Telenești, Sângerei și Fălești. În partea de vest se mărginește cu râul Prut care constituie granița dintre România și Republica Moldova, iar din anul 2007 aceasta este și hotarul cu Uniunea Europeană (UE).

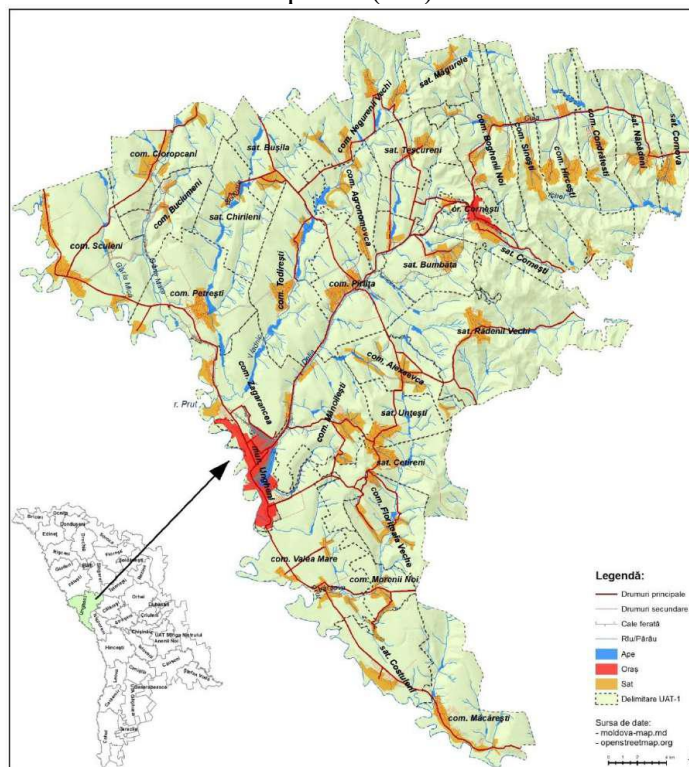

Figura 1. Harta încadrării în teritoriu

La 1 ianuarie 2021 populația stabilă a raionul Ungheni a înregistrat un efectiv de cca 115,743 mii locuitori în timp ce efectivul populației prezente a fost de cca 103,104 mii locuitori ceea ce a reprezentat cca 3,28% din efectivul total al populației stabile din Republica Moldova, și respectiv 3,12% din populația prezentă din republică.

În general, în perioada 2005-2021 cota medie a populației stabile a raionului Ungheni a fost de cca 3,30% iar cea a populației prezente a reprezentat cca 3,21%. În acest context, clasamentul raioanelor

Republicii Moldova după numărul populației plasează raionul Ungheni pe poziția 5 din cele 33 de UAT-uri, acesta fiind de raioanele Hânceștii, Orhei, Cahul și UTA. Găgăuzia.

2.3 Tipologia teritorială: zone urbane/rurale, infrastructură, zone economice

Raionul Ungheni este amplasat în Regiunea de Dezvoltare Centru a Republicii Moldova, fiind unul din cele 13 raioane componente.

Din componența RDC fac parte 13 raioane ale Republicii Moldova: Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni.

Suprafața totală a regiunii este de 10.735 km². sau cca. 31% din suprafața totală a țării, iar populația

regiunii constituie 1.051,7 mii de locuitori, sau aproape 30% din populația țării.

Regiunea de Dezvoltare Centru este puternic avantajată de proximitatea mun. Chișinău, înregistrând cele mai mari performanțe relative de dezvoltare în comparație cu toate celelalte regiuni de dezvoltare, în funcție de principalii indicatori socio-economici.

Performanța relativ mai bună a RD Centru se datorează în mod special proximității de mun. Chișinău, ceea ce a influențat un dinamism investițional superior și o mobilitate relativ mai favorabilă a populației, comparativ cu RD Sud și RD Nord:

- Pe parcursul ultimilor 10 ani în regiune au fost create peste 28 mii locuri noi de muncă în economia formală (+27%), ceea ce dus la creșterea ponderii RD Centru în total numărul de salariați din țară de la 16,9% la 17,4%. Totodată, ponderea regiunii în total cifra de afaceri a crescut de la 9% în 2010 la 10% în 2014 și 12% în 2019.
- Ponderea regiunii în numărul total de agenți economici din Republica Moldova a crescut de la 13% în 2005 la 14% în 2010 și 16% în 2019.
- Regiunea a experimentat o creștere industrială spectaculoasă (datorată în special investițiilor străine în ZEL Ungheni, Orhei și Strășeni), ceea ce a condus la majorarea ponderii RD Centru în totalul producției industriale pe țară de la 14% în 2010 la 16% în 2015 și 20% în 2019.
- Pe parcursul ultimilor ani, cca 55% dintre toate construcțiile locative din afara mun. Chișinău au fost localizate în RD Centru, în special în raioanele limitrofe capitalei. Această creștere este cu atât mai spectaculoasă, dacă luăm în considerare că cu 15 ani în urmă (anul 2005), după volumul investițiilor în construcția locativă, RD Centru se plasa pe ultimul loc printre toate celelalte regiuni din țară.

Totodată, necesită a fi menționată emergența a 4 coridoare de dezvoltare din mun. Chișinău prin RD Centru, care, deși încă foarte slabe, au potențialul de a deveni în viitor principalele canale de difuziune a dezvoltării în condițiile transformării mun. Chișinău în pol național de creștere: (I) Chișinău – Stăuceni – Măgdăcești – Peresecina - Orhei, (II) Chișinău – Strășeni - Călărași - Ungheni, (III) Chișinău – Sângera-Chetrosu – Anenii Noi, (IV) Chișinău – Ialoveni – Bardar – Hâncești. Respectiv, beneficiile RD Centru de la proximitatea față de Chișinău se vor accentua și mai mult în termen mediu și lung.

În același timp se remarcă o dinamică superioară a Regiunii de Dezvoltare Centru în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, în mod special în domeniul aprovizionării cu apă și accesului la sisteme de canalizare.

Raionul Ungheni este situat de-a lungul frontierei cu Uniunea Europeană (România), fiind membru al Euroregiunii Siret-Prut-Nistru. Euroregiunea Siret-Prut-Nistru este o regiune europeană de colaborare transfrontalieră, înființată în 2005. În componența ei intră:

- Județele Iași, Bistrița-Năsăud, Prahova și Neamț din România
- Unitatea teritorială administrativă Găgăuzia din Republica Moldova
- 26 raioanele din cele 32 din Republica Moldova: Orhei, Hâncești, Ungheni, Ialoveni, Soroca,

Sângerei, Strășeni, Fălești, Căușeni, Florești, Drochia, Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Telenești, Ștefan Vodă, Râșcani, Nisporeni, Cimișlia, Glodeni, Leova, Rezina, Taraclia, Șoldănești, Dubăsari, Basarabeasca.

Locuitorii raionului Ungheni beneficiază de posibilitățile de deplasare în România în baza permisiunilor micului trafic de frontieră, pe care le oferă Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind micul trafic de frontieră din 13.09.2009.

Prin raionul Ungheni se asigură conexiunea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană (România):

- Ruta auto magistrală Chișinău - Sculeni - Iași
- Linia de cale ferată Chișinău - Ungheni – Iași

Nodul de cale ferată Ungheni are o importanță deosebită în structura Căii Ferate din Moldova. Se află la hotarul cu Uniunea Europeană și este unica stație din țară ce dispune de punct de transbordare a vagoanelor de pe linie cu ecartamentul de 1520 mm pe ecartamentul european de 1435 mm.

2.4 Principalele obiective ale PRAT

Raionul Ungheni tinde să se transforme către anul 2040 într-un raion cu o economie dinamică și un nivel de viață ridicat, conectat la fluxurile economice și de transport (auto, feroviar, naval) dintre Estul și Vestul Europei, prin valorificarea superioară a resurselor existente: poziționarea geo-strategică, terenurile agricole, patrimoniul natural și antropoc și resursa umană. Locuitorii raionului Ungheni vor dispune de locuri de muncă variate și bine plătite, acces la infrastructură și servicii publice de calitate cât și la un mediu natural fără poluare. Dezvoltarea raionului Ungheni presupune un angajament comun și o cooperare a tuturor actorilor publici și privați de a sprijini crearea unui mediu economic dinamic și performant, care să poziționeze raionul Ungheni ca un motor al dezvoltării regionale, să permită regenerarea și revigorarea sustenabilă a comunităților locale și să le asigure o viață mai bună locuitorilor.

În contextul dezvoltării PRAT Ungheni, se va ține cont de concluziile analizei diagnostice a actualelor tendințe de dezvoltare, la fel și de oportunitățile existente în perioada 2022 – 2040. Structura PRAT Ungheni este axată pe două componente:

A. Componente cu dimensiune spațială explicită: Rețele de conectivitate transport/energie, Protecție patrimoniul natural și Dezvoltarea localităților

B. Componenta cu dimensiune non-spațială: Infrastructura administrației

Obiectivele de dezvoltare teritorială se referă la coeziunea teritorială, direcționată către realizarea unui parteneriat teritorial durabil, consolidarea competitivității urbane combinată cu renașterea zonelor vulnerabile și promovarea zonelor cu valori culturale și naturale recunoscute.

PRAT Ungheni conține 2 obiective strategice generale:

A. Componente cu dimensiune spațială explicită

1) **Obiectivul general 1** se orientează spre sustinerea cooperării teritoriale între UAT-ri urbane și rurale în cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru și cuprinde trei obiective sectoriale:

1. Conectarea Raionului Ungheni la rețelele de transport și de utilități regionale -prevede acțiuni ce țin de dezvoltarea rețelei de transport și infrastructură tehnico-edilitară între localitățile raionului, ceea ce va contribui la stimularea activităților economice și la creșterea coeziunii sociale, cu caracter spațial;

2. Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale - amplasarea raionului într-un cadru natural valoros și variat ridică aspecte legate de promovarea, valorificarea și protecția mediului. Un element important în acest proces ține de planificarea spațială a măsurilor legate de biodiversitate, de resursele de teren arabil și apă pentru a preîntâmpina expansiunea dezvoltării urbane și rurale în aceste teritorii și pentru a asigura controlul resurselor naturale și al factorilor de risc natural;

3. Creșterea atractivității și funcționalității la nivelul UAT-urilor componente Raionului Ungheni - strategia de dezvoltare teritorială a raionului pune pe același plan calitatea locuirii în zonele urbane și rurale, recunoscând că varietatea și diferența dintre acestea reprezintă valori comune și susțin consolidarea mediului socio-economic al raionului, iar îmbunătățirea parteneriatului urban-rural și a calității vieții reprezintă un factor de localizare.

B. Componenta cu dimensiune non-spațială

2) **Obiectivul general 2** are un caracter instituțional, non-spațial și ține de consolidarea rolului administrației în dezvoltarea spațială și cuprinde un obiectiv sectorial:

1. Dezvoltarea capacității operaționale de implementare a PRAT Ungheni în cadrul Consiliului Raional - Responsabilitatea implementării PRAT îi aparține Consiliului Raional Ungheni, la fel, un rol important în acest proces îl au și ceilalți actori public și privați – de la nivel central, regional și local, prin finanțarea și realizarea proiectelor care le revin în atribuția directă. Pentru a susține dezvoltarea, sunt necesare resurse politice, financiare și tehnice, al căror aport să concureze pentru implementarea obiectivului general de dezvoltare teritorială armonioasă și echilibrată a raionului. Caracteristicile specifice ale zonelor urbane și ale celor rurale sunt abordate separat în **două obiective sectoriale subsecvente** ce privesc distinct dezvoltarea urbană și rurală:

1.1 Creșterea atractivității și funcționalității zonelor urbane. Orașele lucrează într-o rețea prin care se fac schimburi ce vizează populația activă, bunurile și serviciile. Din punct de vedere al activităților economice, mun. Ungheni reprezintă pilonul de dezvoltare a raionului. Personalitatea mun. Ungheni va fi dată de modul de specializare economică, turistică bazată pe producție/cercetare și pe patrimoniul natural și cultural.

1.2 Creșterea atractivității și funcționalității zonelor rurale. Configurarea administrativă și peisajul rural al raionului reprezintă baza istorică economică și culturală, parte a rețelei funcționale din Regiunea de Dezvoltare Centru. Activitățile economice din zonele rurale ale raionului asigură produsele de consum ale comunităților locale și regionale, susținute de o structură de forță de muncă orientată direct către producția agricolă, zootehnică cu deschidere prin calitate și preț către piețele de desfacere externe.

Politicile spațiale menționate în Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni asigură prin coordonare condițiile de realizare a obiectivelor sectoriale cuprinzând:

- Politici cu o dimensiune spațială explicită la nivelul teritoriului raionului
- Politici de dezvoltare a rețelei de localități cu o dimensiune spațială explicită la nivelul UATurilor aparținătoare
- Politici ce susțin dimensiunea spațială a strategiei prin creșterea capacității administrative în procesul de implementarea PRAT a raionului Ungheni.

Acestea politici sunt extinse prin programe sectoriale fiind formulate în coordonare cu cele două obiective generale de dezvoltare a raionului Ungheni, respectiv dezvoltarea teritorială armonioasă a raionului Ungheni și susținerea tehnică, operațională a conținutului documentației PRAT.

Politicile care vor fi aplicate la obiectivele generale sunt divizate pe capitole (1-A, 1-B și a.m.d.). Spre exemplu:

Obiectivul specific 1 - Susținerea cooperării teritoriale între UAT urbane și rurale, se pune accent pe politica

- 1a: Îmbunătățirea accesului raionului și a UAT-urilor componente la rețele de transport și politica
- 1b: Creșterea accesibilității la rețele de transport energie, apă și gaze naturale.

Obiectivul sectorial 2 – Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale se va axa pe:

- P2a: Menținerea calității mediului și a resurselor natural și

- P2-b: Adaptarea la schimbări climatice, riscuri și reziliență la dezastre.

Obiectivului sectorial 3 - Creșterea atractivității și funcționalității la nivelul UAT – urilor componente Raionului Ungheni, avem identificate două subobiective:

Subobiectiv 3-I: - Creșterea atractivității și funcționalității zonelor urbane se bazează pe următoarele politici:

- P3-I-a: Îmbunătățirea rețelei de transport urbane
- P3-I-b: Dezvoltarea infrastructurii utilităților publice
- P3-I-c: Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice
- P3-I-d: Reabilitarea fondului locativ și spațiilor publice
- P3-I-e: Protecția și valorificarea patrimoniului istoric
- P3-I-f: Susținerea dezvoltării economice locale

Subobiectiv 3-II: - Creșterea atractivității și funcționalității zonelor rurale, se bazează pe următoarele politici:

- P3-II-a: Îmbunătățirea rețelei de transport rurale
- P3-II-b: Dezvoltarea infrastructurii utilităților publice
- P3-II-c: Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice
- P3-II-d: Reabilitarea fondului locativ și spațiilor publice
- P3-II-e: Protecția și valorificarea patrimoniului istoric
- P3-II-f: Susținerea dezvoltării economice locale.

Planul Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni reprezintă o documentație de urbanism, conformă cerințelor Legii privind principiile urbanismului și dezvoltării teritoriului nr. 835/1996 cu modificările ulterioare și servește baza legală pentru realizarea planificării acțiunilor de dezvoltare a raionului.

Prin intermediul PRAT se planifică către 2040 raionul Ungheni să devină un raion cu o economie dinamică, cu un nivel ridicat de viață, conectat la fluxurile economice și de transport auto, feroviar, naval, care va uni Estul cu Vestul Europei, valorificând resursele existente cum ar fi poziționarea geo-strategică; terenurile agricole; patrimoniul natural și antropic.

Suplimentar, la elaborarea PRAT au fost luate în considerație și alte date inclusiv, date calitative și cantitative puse la dispoziție de Consiliul raional Ungheni și subdiviziunile acestuia, date furnizate de Agenția de Servicii Publice, date furnizate de Administrația de Stat a Drumurilor, date furnizate de Direcția pentru Ocuparea Forței de Muncă, date furnizate de S.A. ”Rețelele Electrice de Distribuție Nord”, date obținute de la Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, date furnizate de S.A. „Moldova Gaz”, date furnizate de Inspectoratul Ecologic de Stat, date furnizate de Serviciul Hidrometeorologic de Stat, Date furnizate de Direcția Situații Excepționale Ungheni din cadrul Inspectoratului General pentru Situații de Urgentă al Ministerului Afacerilor Interne. De asemenea, au fost luate în calcul și Studiile de fundamentare elaborate în cadrul Planului Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului pentru domeniile – cooperare teritorială, demografie și prognoze demografice, dezvoltare economică locală, utilități publice cum ar fi apă și canalizare, energie electrică, termică și gaze naturale, servicii publice, patrimoniu natural și protecția mediului, dezvoltarea teritorială, fond locativ, transport și căi de comunicare, inclusiv, chestionarele de colectare a datelor privind dezvoltarea socio-economică și tehnico-edilitară colectate de la toate primăriile din raionul Ungheni, Programul de dezvoltare a Î.S. ”Calea Ferată din Moldova” pentru perioada 2018 – 2032, concepția ”Construcția liniei de cale ferată cu ecartament european Ungheni – Chișinău”, concepția dezvoltării autostrăzii Ungheni – Chișinău – Odessa și proiectul drumului Drujba – Bobletici.

La fel, la elaborarea PRAT Ungheni s-a bazat pe concluziile studiilor de fundamentare sectoriale, a prognozelor și scenariilor de dezvoltare a raionului pe termen lung (până în anul 2040), cu definirea principalilor parametri de dezvoltare inclusiv asigurarea dezvoltării durabile integrate a teritoriului în conformitate cu obiectivele ONU de dezvoltare durabilă 2030; dezvoltarea unei viziuni

comprehensive pentru amenajarea teritoriului, în baza potențialului, oportunităților, problemelor și limitărilor existente; dezvoltarea scenariilor de dezvoltare teritorială și determinarea soluțiilor optime de planificare spațială; dezvoltarea scenariilor de dezvoltare socio-economică și determinarea soluțiilor optime de consolidare a factorilor de competitivitate; determinarea principalelor zone pentru implementarea sarcinilor prioritare și a zonelor de dezvoltare a teritoriului. Totodată, elaborarea Planului Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului a ținut cont de prevederile documentelor de politici și convenții în domeniu, aprobate la nivel internațional, inclusiv:

- Obiectivele ONU de Dezvoltare Durabilă 2030
- Principiile directe privind dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european", CEMAT, Hanovra 2000
- HABITAT III, Noua Agendă Urbană, adoptată de Conferința Națiunilor Unite, ianuarie 2017. Codul european de bună practică: Arheologia și proiectul Urban, 2000
- Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro, 2005, ratificată la 01.12.2008 (ratificată de Parlamentul Republicii Moldova)
- Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice

Scopul elaborării Planului Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni de a crea un cadru favorabil pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor componentelor teritoriului care include localitățile urbane și rurale în corespundere cu statutul și rolul socio-economic în sistemul de localități, fiind parte a Planului de amenajare a teritoriului național în general.

2.5 Legătura cu alte planuri sau programe relevante la nivel local, regional și național

La elaborarea Raportului de Mediu au fost utilizate informații puse la dispoziție de către beneficiar, autoritățile publice locale și alte materiale disponibile, includ:

- Planul Urbanistic General al mun. Ungheni
- Planul Urbanistic General al or. Cornești
- Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni 2012-2020
- Planul de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și canalizare în raionul Ungheni (2018-2025) – componentă a strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni
- Planul local de acțiune în domeniul eficienței energetice a raionului Ungheni (2019-2021)
- Strategia de management al riscurilor de dezastre în raionul Ungheni 2018-2022
- Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii Drumurilor Regionale și Locale pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2015)
- Programul regional sectorial în domeniul managementului deșeurilor pentru RDC
- Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii de sprijinire a afacerilor pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2017)
- Strategii de dezvoltare socio-economică a administrațiilor publice locale de nivelul 1 din raionul Ungheni
- Strategia Națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2022-2027

La fel, au fost examinate alte documente aferente – studii de fundamentare elaborate în cadrul Planului Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni cum ar fi cooperarea teritorială, demografie și prognoze demografice, dezvoltarea economică locală, utilități publice (apă și

canalizare, energie electrică, termică și gaze naturale), servicii publice, patrimoniul natural și protecția mediului, dezvoltarea teritoriului, fondul locativ, transport și căi de comunicare.

Raportul de mediu pentru Evaluarea Strategică de Mediu (ESM) este parte integrată a documentației de amenajare a teritoriului raionului Ungheni (denumit pe scurt PRAT Ungheni). Raportul de mediu este instrumentul important pentru integrarea considerațiilor de mediu în PRAT Ungheni.

În Raportul ESM au fost analizate efectele semnificative asupra mediului care pot avea loc după elaborarea PRAT Ungheni. S-au identificat unele probleme semnificative de mediu, inclusiv starea mediului și evoluția acestuia în absența planului, precum și în cazul implementării PRAT. Raportul determină obiectivele de mediu relevante pentru corelare cu obiectivele specifice ale PRAT Ungheni. Au fost stabilite măsurile de reducere și monitorizare a efectelor semnificative ale impactului asupra mediului, pe componente de mediu și s-au făcut recomandări în acest sens. Elaborarea Planului de Amenajare a teritoriului raionului Ungheni trebuie să se bazeze pe prevederile documentației de urbanism ierarhic superioare.

Planului Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni s-a realizat în corespundere cu prevederilor legale în domeniu, în forma lor consolidată, inclusiv:

- Legea nr. 835/1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului
- Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă
- Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală
- Codul Funciar nr.828/1991
- Legea privind protecția mediului înconjurător nr.1515-XII din 16 iunie 1993
- Legea privind ocrotirea monumentelor nr.1530-XII din 22 iunie 1993
- Legea drumurilor Nr. 509 din 22.06.1995
- Legea nr.1543-XIII cu privire la Cadastrul Bunurilor Imobiliare
- Legea nr.411-XIII cu privire la Ocrotirea Sănătății
- Legea Nr. 591 din 23-09-1999 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rural
- Hotărârea Guvernului nr. 1009/2000 despre aprobarea Regulamentului privind zonele protejate naturale și construite
- Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova 2030", aprobată prin Hotărârea de Guvern n4. 377 din 10.06.2020
- NCB B.01.01:2019 – Sistematizarea teritoriului și localităților. Termeni și definiții
- NCB B.01.02:2016 – Instrucțiuni privind conținutul și principiile metodologice de elaborare, avizare și aprobare a documentației de urbanism și amenajare a teritoriului
- NCB B.01.05:2019 – Sistematizarea și amenajarea localităților urbane și rurale

Toate viziunile dezvoltării urbanistice au încadrat în realizare obiectivele de mediu relevante acestui plan. Planul Regional de Amenajare a Teritoriului (PRAT) raionului Ungheni va fi aprobat de către Consiliul raional Ungheni.

Conform prevederilor legislației în vigoare, planurile de amenajare a teritoriului stabilesc în același timp și strategia de dezvoltarea localităților împreună cu planul de acțiune pentru materializarea etapizată a strategiei și a obiectivelor schițate pentru atingerea unui scenariu coerent de dezvoltare a raionului Ungheni.

Tabelul 1. Obiective de mediu și relevanța cu PRAT

Obiective de mediu	Relevanța cu PRAT	Notă (modul în care s-a ținut cont în PRAT)
Aer		
<p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024;</p> <p>Obiectivul general 3. Îmbunătățirea calității și protecția aerului <i>Direcția prioritară 3.1. Crearea sistemului de asigurare a calității aerului (conform prevederilor Legii nr. 98/2022 privind calitatea aerului atmosferic)</i> <i>Direcția prioritară 3.2. Reducerea nivelului de poluare a aerului și a efectelor pe care poluarea aerului le are asupra sănătății umane și a mediului</i></p> <p>Programul de dezvoltare cu emisii reduse până în 2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 659/2023</p> <p><i>Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2030 cu 70% comparativ cu 1990 după scenariul necondiționat (sau cu 88% după cel condiționat) asigurând contribuția Republicii Moldova la obținerea neutralității climatice până în anul 2050 la nivel european și creșterea rezilienței sectoarelor economice la schimbările climatice</i></p> <p>Obiectivului general 10 din SND "Moldova Europeană 2030", aprobată prin Legea nr.315/2022 - Asigurarea unui mediu sănătos și sigur.</p>	+	<p>În vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul elaborat își propune să consolideze calitatea aerului prin:</p> <p>P2a. Menținerea calității mediului și a resurselor naturale P2b. Adaptarea la schimbări climatice, riscuri și reziliență la dezastre</p> <p>Elementul crucial (OS 2) constă în planificarea spațială a măsurilor legate de biodiversitate, de resursele de teren arabil și apă pentru a preîntâmpina expansiunea dezvoltării urbane și rurale în aceste teritorii și pentru a asigura controlul resurselor naturale și al factorilor de risc natural.</p> <p>PRAT își propune:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mărirea suprafeței spațiului public dedicat parcurilor și zonelor pietonale. - reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, inclusiv prin mărirea eficienței energetice. - izolarea termică a clădirilor pentru reducerea consumului de energie ce va conduce la reducerea emisiilor cu efect de seră. <p>Este subliniată nevoia de integrare a politicilor de mobilitate urbană cu politici de planificarea teritoriului, punând accentul pe dezvoltarea și facilitarea mijloacelor de transport în comun, a sistemelor de transport curate și dezvoltarea de noi tehnologii pentru acestea.</p> <p>Este necesară realizarea unor proiecte de monitorizare regulată a calității aerului.</p>
Schimbări climatice și eficiența energetică		
<p>Programul Național de Adaptare la Schimbările Climatice până în 2030, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 624/2023:</p> <p>Scopul PNASC 2030 îl constituie integrarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice și planificarea dezvoltării la toate nivelurile și sectoarele prioritare (agricultura, resursele de apă, sănătatea, sectoarele forestier, energetic și de transport) pentru a asigura reziliența climatică pe</p>	+	<p>În vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune:</p> <p>P2b-1. Amenajări împotriva inundațiilor P2b-4. Amenajări suprafețe pentru irigații P2b-5. Amenajări sistem antigrindină Adaptarea la schimbări climatice, riscuri și reziliență la dezastre</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Amenajări suprafețe pentru irigații în toate localitățile din raionul Ungheni. ▪ Amenajări sistem antigrindină pentru creșterea gradului de acoperire a ariei aferente localităților Cioropcani, Valea Mare, Costiuleni, Măcărești, Zagarancea, Petrești,

<p>termen mediu și lung a sistemelor economice, sociale și ecologice.</p> <p>Viziunea PNASC 2030: infrastructură rezilientă și capacități naționale de adaptare la schimbările climatice fortificate, pentru a asigura bunăstarea populației, durabilitatea mediului și funcționarea imperturbabilă a sectoarelor economice.</p> <p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024</p> <p>Obiectivul general 7. <i>Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2030 cu 70% comparativ cu 1990 după scenariul necondiționat (sau cu 88% după cel condiționat) asigurând contribuția Republicii Moldova la obținerea neutralității climatice până în anul 2050 la nivel european și creșterea rezilienței sectoarelor economice la schimbările climatice</i></p> <p>Strategia Energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, adoptată prin Hotărârea de Guvern (HG) nr. 102 din 5 februarie 2013, menține obiectivele de eficiență energetică drept prioritate pentru ambele perioade: 2013-2020 și 2021-2030. Creșterea eficienței energetice în sectorul public.</p> <p>Planului național integrat privind energia și clima (PNIEC) pentru perioada 2025-2030, este bazat pe cele cinci dimensiuni ale Uniunii: Decarbonizarea;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Eficiența energetică; ▪ Securitatea energetică; ▪ Piața internă a energiei; ▪ Cercetare, inovare și ▪ Competitivitate. <p>Astfel, către anul 2030, Republica Moldova se angajează să atingă obiectivul național privind ponderea de 30% a energiei din surse regenerabile în consumul final de energie, să asigure</p>	<p>Morenii Noi.</p> <p>Infrastructura post-recoltare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Reabilitarea și modernizarea infrastructurii principale și secundare de irigații din zona riverană râului Prut și din proximitatea conductelor regionale de transportare apă <p>Programul 1b-2: Rețele de transport gaze naturale</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Extinderea conductelor regionale de transport gaze naturale spre partea estică a raionului; ▪ Conectarea la gazoductul Iași - Chișinău cu segmente magistrale pentru a asigura o alimentare din cel puțin 2 surse. <p>Programul 1b-3: Rețele de transport energie electrică:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernizarea rețelelor electrice de tensiune medie și joasă învechite, cu grad de uzură fizică și morală ridicat; ▪ Schimbarea transformatoarelor electrice cu o vechime de peste 30 de ani; ▪ Schimbarea pilonilor electrice pentru traseele învechite în special pentru rețelele de 10kV <p>Programul 1b-4: Surse energie regenerabilă</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Studii de fezabilitate pentru identificare și valorificare surse de producere energie regenerabilă, care va acoperi cel puțin 30% din consumul existent (panouri fotovoltaice, turbine eoliene, sisteme pe biomasă); ▪ Valorificarea resurselor de biomasă și construcția unei centrale pe biogaz care va valorifica deșeurile organice din zonă (masă verde, băligar, resturi agricole) cu o putere de 2 MW. <p>Programul 3-I-b3: Gaze naturale</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale pentru a cuprinde un număr mai mare de consumatori casnici, astfel creșterea gradului de gazificare pentru mun. Ungheni până la 100% gospodării conectate. ▪ Schimbarea rețelelor de distribuție învechite în special cele metalice care au peste 25 de ani. ▪ Introducerea contoarelor inteligente în toate nodurile rețelei și la consumatorii finali astfel ca să fie evitate scurgeri sau furturi din rețele. <p>Programul 3-I-b4: Eficientizare distribuție energie electrică</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dotarea rețelelor și a consumatorilor cu contoare de tip smart metering ▪ Modernizarea iluminatului public și asigurarea a 100% din străzi cu rețele de iluminat cu
---	--

<p>securitatea energetică, inclusiv diversificarea căilor de import al energiei, consolidarea interconectivității sistemului energetic național prin construirea de noi linii de conexiune cu România și ENTSO-E.</p>		<p>corpuri LED.</p> <p>Programul 3-II-b4: Eficientizare distribuție energie electrică</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernizarea iluminatului public și asigurarea a 100% din străzi cu rețele de iluminat cu corpuri LED. ▪ Dotarea rețelelor și a consumatorilor cu contoare de tip smart metering <p>Programul 3-I-d1: Locuințe</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Reabilitare termică a blocurilor de locuit și modernizarea sistemelor termice interne în mun. Ungheni și or. Cornești ▪ Reabilitarea fațadelor clădirilor amplasate pe arterele principale ▪ Revitalizarea spațiilor comune ale blocurilor multietajate din mun. Ungheni și or. Cornești ▪ Înființarea de Asociații de Coproprietari în Condominium pentru blocurile rezidențiale multifamiliale
Apele de suprafață și subterane		
<p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024;</p> <p>Obiectivul general 2. Îmbunătățirea calității apelor de suprafață și subterane, protecția și gestionarea durabilă a resurselor de apă</p> <p>Direcția prioritară 2.1. Îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea deversării deșeurilor și minimizarea eliminărilor produselor chimice și a materialelor periculoase, reducerea proporției apelor uzate netratate</p> <p>Direcția prioritară 2.2 Utilizarea durabilă a resurselor de apă</p> <p>Strategiei de Aprovizionare cu Apă și Sanitație a RM, aprobată prin HG nr. 199//2014, modificată prin HG 442/2020 cu Planul de Acțiuni, și Strategiei de Dezvoltare Regională a RD Centru.</p> <p><i>Unul dintre obiectivele specifice ale strategiei este „îmbunătățirea managementului serviciilor publice de alimentare cu apă și sanitație”, care se va realiza prin:</i></p> <p style="padding-left: 20px;">– <i>planificarea și dezvoltarea</i></p>	+	<p>In vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune:</p> <p>P2a-4. Ecologizarea cursurilor de apă</p> <p>P2b-1. Amenajări împotriva inundațiilor</p> <p>P3-II-b2. Canalizarea menajeră și pluvială</p> <p>Delimitarea zonelor și fâșiilor de protecție a apei râurilor și bazinelor acvatice (conform Legii Nr. 440 din 27.04.1995), care să servească atât ca protecție pentru resursele acvatice, cât și în calitate de coridoare pentru biodiversitate</p> <p>Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Finalizarea construcției interconectării între apeductul regional Zagaranca – Cornești și sistemul public de alimentare cu apă din mun. Ungheni; ▪ Extinderea apeductului regional Zagaranca – Cornești pentru Zona de Centru (clusterelor Bușila și Cornești); ▪ Dezvoltarea interconectărilor cu sistemul de alimentare cu apă din județul Iași [Localitățile Măcărești (RO) - Măcărești (RM) și Sculeni (RO) - Sculeni (RM)]; ▪ Crearea operatorului regional pentru raion în baza Î.M. ”ApăCanal” din Ungheni și Î.M. ”Apă-Ungheni” cu schimbarea formei organizatorico juridică; ▪ Încheierea contractului de delegare a gestiunii între toate APL din raionul Ungheni și operatorul regional de prestare a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare.

sistemelor publice de alimentare cu apă și sanitație pentru creșterea nivelului de acces al populației la servicii de înaltă calitate;

- *reducerea cu 50% a deversărilor de ape uzate neepurate, precum și reducerea deversărilor de ape pluviale neepurate în receptorii naturali;*
- *îmbunătățirea managementului nămolului și a calității apelor uzate epurate din sistemele centralizate de canalizare sau alte sisteme de salubritate.*

Programul Național de Implementare a Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025, aprobat prin HG nr. 1063/2016.

Obiectivele specifice ale Programului sînt următoarele:

- asigurarea către anul 2025 a distribuției apei potabile sigure în 100% instituții pentru copii și reducerea pînă la 20% a probelor de apă potabilă neconforme la parametrii chimici de bază și 5% la parametrii microbiologici;
- reducerea cu 20% către anul 2025 a numărului de izbucniri epidemice de boli infecțioase și a incidenței bolilor condiționate de apă;
- asigurarea accesului la sisteme durabile de apă potabilă în 100% instituții pentru copii și a accesului populației generale la sisteme de apeduct pînă la 75% către anul 2025;
- asigurarea către anul 2025 în proporție de 100% a accesului populației la sisteme îmbunătățite de sanitație, inclusiv pînă la 50% la sisteme de canalizare;

Programul 3-I-b1: Alimentare cu apă

- Extinderea rețelelor de alimentare cu apă pentru mun. Ungheni (1,7 km) pentru acoperirea a 100% din populația municipiului
- Extinderea rețelelor de alimentare cu apă pentru or. Cornești (4 km) pentru acoperirea a 100% din populația orașului.
- Extinderea sistemului de alimentare cu apă din mun. Ungheni spre localitatea Petrești (4,7 km)
- Reabilitarea stației de captare și STA (mun. Ungheni) în conformitate cu documentația de proiect și PRAT Ungheni (2014)

Programul 3-II-b1: Alimentare cu apă

- Construcția sistemelor noi de alimentare cu apă în localitățile care nu dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă (localitățile Romanovca, Zăzulenii Noi, Alexeevca, Lidovca, Săghieni, Boghenii Vechi, Mircești, Poiana, Bulhac, Stolniceni, Curtoaia, s. Cornești, Hârcești, Leordoia, Mînzătești, Veverița, Măcărești, Frăsinești, Măgurele, Șicovăț, Coșeni, Țăghira, Zăzulenii Vechi, Hristoforovca, Rădenii Vechi, Pojarna, Buzduganii de Jos, Buzduganii de Sus și Elizavetovca)
- Extinderea rețelelor de alimentare cu apă în 26 localități rurale în care există deja sisteme de alimentare cu apă funcționale și au declarat necesitatea de extindere (125 km rețele). Localitățile Buciumeni, Cetireni, Cioropcani, Condrătești, Cornova, Costuleni, Drujba, Floreni, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Gherman, Grozasca, Mănoilești, Morenii Noi, Morenii Vechi, Năpădeni, Negurenii Vechi, Petrești, Pîrlița, Teșcureni, Todirești, Zagarancea, Semeni, Stolniceni, Rezina și Vulpești.
- Elaborarea documentației de proiect și construcția STA pentru tratarea apei subterane în localitățile unde această soluție este cea mai optima
- Dotarea temporară a instituțiilor de învățămînt cu filtre de apă (unde actualmente calitatea apei nu corespunde normativelor, localitățile Agronomovca, Negurenii Noi, Bușila, Cetireni, Cioropcani, Stolniceni, Condrătești, Cornova, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Grozasca, Drujba, Mănoilești, Novaia Nicolaevca, Rezina, Vulpești, Morenii Noi, Năpădeni, Negurenii Vechi, Pârlița, Sinești, Teșcureni și Todirești).

		<p>Programul 3-I-b2: Canalizarea menajeră</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Extinderea rețelelor de canalizare pentru mun. Ungheni (38,3 km) ▪ Extinderea și reabilitarea rețelelor de canalizare pentru or. Cornești (6,2 km) ▪ Proiectarea și construcția unei noi SEAU pentru mun. Ungheni în conformitate cu Studiul de fezabilitate. ▪ Construcția SEAU în or. Cornești. <p>Programul 3-II-b2: Canalizarea menajeră</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Extinderea rețelei de canalizare din mun. Ungheni spre localitățile rurale-satelit (45,4 km) și 5 stații de pompare a apelor uzate (Semeni, Zagarancea și Petrești) ▪ Proiectarea și construcția unor SEAU micro-regionale pentru deservirea localităților rurale, în baza unui Studiu de Fezabilitate privind clusterizarea localităților pentru regionalizarea serviciilor de epurare a apelor uzate ▪ Extinderea rețelelor de canalizare în localitățile rurale în care există deja stații de epurare funcționale, pentru acoperirea cu servicii a 100% din locuitori (10 km rețele)/ Todirești ▪ Continuarea lucrărilor de construcție a sistemelor de canalizare în cadrul proiectelor demarate în localitățile rurale (în localitățile Cornova, Rădenii Vechi, Măgurele, Năpădeni și s. Conești. <p>P3-I-f3: Infrastructura turistică</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Montarea de WC-uri ecologice lângă principalele obiective turistice.
Sol/subsol		
<p><i>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024</i></p> <p>Obiectivul general 4. <i>Îmbunătățirea calității solului, protecția și utilizarea durabilă a resurselor de sol și a resurselor minerale utile</i></p> <p>Direcția prioritară 4.1. <i>Combaterea degradării, protecția și utilizarea durabilă a resurselor de sol, prin promovarea bunelor practici agricole pentru prevenirea și combaterea degradării solului și a pierderilor de nutrienți</i></p> <p>Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabila Moldova 2030</p>	+	<p>PRAT-ul propune următoarele:</p> <p>P2b-2. Amenajări pentru combaterea eroziunii solului</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Amenajări complexe în toate localitățile din raionul Ungheni <p>P2b-3. Amenajări pentru combaterea alunecărilor de teren (alunecări active)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Amenajări complexe în toate din raionul Ungheni <p>P3-II-f2. Infrastructura post-recoltare</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Creșterea consumului de îngrășăminte minerale și organice pentru asigurarea productivității ridicate pe terenurile cultivate

<p>aprobată prin HG nr. 377/2019 Strategia tematică pentru protecția solurilor (propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului din 22 septembrie 2006 de definire a unui cadru pentru protecția solurilor și de modificare a Directivei 2004/35/CE</p> <p>Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală 2023-2030, aprobată prin HG nr. 56/2023</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obiectivul general 1. Fortificarea potențialului sectorului agricol primar și promovarea practicilor agricole inteligente, durabile și reziliente la schimbările climatice ▪ Direcția prioritară 6: adoptarea practicilor moderne de valorificare și gestionare eficientă a resurselor de apă și extinderea suprafețelor irigate pentru asigurarea rezilienței climatice; ▪ Direcția prioritară 9: sprijinirea și consolidarea protecției mediului prin conservarea biodiversității, protecției apelor, a solului și promovarea utilizării practicilor ecologice agricole; 		
Managementul deșeurilor		
<p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024 Obiectivul general 6. Asigurarea dezvoltării sistemului de management integrat al deșeurilor și al substanțelor chimice</p> <p>Direcția prioritară 6.1. Dezvoltarea infrastructurii regionale de tratare a deșeurilor municipale, inclusiv a celor periculoase și reducerea numărului de depozite de deșeuri existente și a suprafeței terenurilor alocate pentru depozite</p> <p>Direcția prioritară 6.2. Creșterea gradului de pregătire pentru separarea și reciclarea deșeurilor, recuperarea materialelor reciclabile din gospodării și din sectorul comercial/instituțional/industrial, adoptarea noilor principii pentru tranziția către o economie circulară în sectoarele prioritare precum: industria</p>	+	<p>În vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune:</p> <p>P2a-5. Infrastructura regională de management integrat a deșeurilor</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Reorganizarea sistemului de colectare a deșeurilor prin participarea la sistemul integrat de gestionare a deșeurilor la nivel de regiune. ▪ Transmiterea în proprietatea statului a terenului din c. Florițoaia Veche (număr cadastral 92261010219, suprafața - 13.67 ha) pentru construcția depozitului regional de deșeuri, stația de sortare reciclabile, stația de compostare a deșeurilor verzi, inclusiv infrastructura conexă. ▪ Lichidarea tuturor gunoiștilor vechi de pe teritoriul raionului, o dată cu lansarea sistemului regional integrat de gestiune a deșeurilor solide.

<p><i>materialelor reciclabile (sticlă, masă plastică, hârtie etc.), industria materialelor de construcții și demolări și a deșeurilor biodegradabile</i></p> <p>Strategia națională de gestionare a deșeurilor 2013- 2027, aprobat cu HG 248/2013</p> <p>Reducerea generării deșeurilor, creșterea gradului de valorificare a acestora. Creșterea cantității de deșeuri reciclate și valorificate cu 20-30% către anul 2025; „ Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor și substanțelor chimice, care ar contribui la reducerea cu 30% a cantităților de deșeuri depozitate și creșterea cu 20% a ratei de reciclare pînă în anul 2023.</p> <p>Programul național pentru gestionarea deșeurilor pe anii 2023–2027, aprobat prin HG nr. 972/2023</p> <p>Obiectivul general 2. <i>Reducerea cantității de deșeuri generate, creșterea cu pînă la 40-60 % a ratei de recuperare și reciclare a produselor supuse regimului de responsabilitate extinsă a producătorului și sporirea nivelului de conștientizare privind importanța gestionării deșeurilor pînă în anul 2027</i></p> <p>OS 2.3. <i>Îmbunătățirea capacităților de sortare, valorificare materială și energetică a deșeurilor</i></p> <p>Obiectivul general 3. <i>Dezvoltarea infrastructurii și serviciilor necesare pentru gestionarea deșeurilor în cadrul unui sistem integrat, avînd ca scop prevenirea poluării mediului, reducerea cantităților de deșeuri depozitate și creșterea ratei de reciclare</i></p> <p>OS 3.1. <i>Îmbunătățirea și extinderea sistemului de colectare și transfer al deșeurilor - <u>Punerea în funcțiune, pînă 2027, a sistemului integrat de gestionare a deșeurilor în RMD</u></i> <u>5, RMD 8 și RMD 1</u></p>		
---	--	--

Populația și sănătatea umană

<p>Strategia națională de sănătate "Sănătatea 2030", aprobată prin HG nr. 387/2023</p> <p>Obiectivul general 1.1. Reducerea poverii bolilor transmisibile și netransmisibile prin acțiuni de prevenire a îmbolnăvirilor, protecția și promovarea sănătății.</p> <p>Direcția prioritară 1.1.5. Garantarea siguranței sănătății publice prin amplificarea controlului factorilor de mediu (chimici, biologici, radiologici, nucleari) care pot amenința sănătatea publică (8004).</p> <p>Obiectivul general 1.3. Consolidarea sistemului de supraveghere în sănătate publică și creșterea potențialului de răspuns la urgențele de sănătate publică.</p> <p>Direcția prioritară 1.3.4. Dezvoltarea și aplicarea unui mecanism robust de monitorizare a factorilor de risc din mediul înconjurător, ocupațional și de trai în scopul protecției sănătății populației și dezvoltării capacităților de răspuns privind urgențele chimice, biologice, radiologice și nucleare (8004).</p> <p><i>Documentele menționate la factorii de mediu analizate anterior, inclusiv Strategia de dezvoltare durabilă Moldova 2030, altor documente strategice din domeniu.</i></p> <p>Programului național „Orașe - poli de creștere</p> <p>Îmbunătățirea stării de sănătate umana Eficientizarea și consolidarea sistemelor de supraveghere a sănătății populației pentru a identifica problemele de sănătate și a furniza informații relevante, veridice și în timp util pentru decizii și acțiuni în domeniul sănătății publice;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea protecției sănătății prin eficientizarea controlului factorilor de risc comportamentali și de mediu; • Crearea unor condiții optime pentru educație în instituțiile școlare preuniversitare • Îmbunătățirea infrastructurii 	<p>+</p>	<p>P3-I-c1. Infrastructura de sănătate</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Reabilitarea și modernizarea IMSP Spitalului Raional Ungheni ▪ Reabilitarea și modernizarea Centrului Stomatologic Raional Ungheni ▪ Reabilitarea și modernizarea filialei IMSP Spitalului Raional Ungheni din or. Cornești (Terapia Cornești) ▪ Reabilitarea și modernizarea filialei IMSP Spitalului Raional Ungheni din com. Sculeni (Terapia Sculeni) ▪ Reabilitarea și dotarea cu utilități ale celor 13 Centre de Sănătate din raion precum și celor 27 oficii ale medicilor de familie și 27 oficii de sănătate subordonate ▪ Realizarea de puncte farmaceutice în comunele unde acestea lipsesc (localitățile Agronomovca, Alexeevca, Boghenii Noi, Buciumeni, Bușila, Cetireni, Condrătești, s. Cornești, Cornova, Hârcești, Măgurele, Mănoilești, Morenii Noi, Sinești, Teșcureni, Unțești, Zagarancea) ▪ Acordarea de stimulente pentru atragerea și retenția medicilor de familie în zonele deficitare ▪ Implementarea soluțiilor de telemedicină, cu precădere în zonele rurale izolate <p>Programul 3-I-c3: Infrastructura socială</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realizarea unui centru multifuncțional regional pentru seniori în mun. Ungheni ▪ Dezvoltarea de servicii de tip call-centre și echipă mobilă pentru asistența bătrânilor singuri ▪ Extinderea serviciilor de îngrijire la domiciliu pentru bătrânii singuri ▪ Dezvoltarea de centre pentru bătrâni singuri (aziluri de bătrâni) ▪ Dezvoltarea de centre pentru copii aflați în dificultate în satele/comunele cu peste 3000 locuitori <p>Programul 3-I-c5: Infrastructura sportivă</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realizarea unui complex multifuncțional sportiv dotat cu bazin în mun. Ungheni ▪ Amenajarea unui terenurilor sportive din preajma blocurilor de locuit din mun. Ungheni ▪ Amenajarea unui teren sportiv multifuncțional modern în or. Cornești ▪ Amenajarea de terenuri sportive multifuncționale în toate localitățile rurale din raion
--	----------	--

sportive, culturale a raionului Ungheni		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernizarea și dotarea cu echipament a sălilor de sport din incinta instituțiilor educaționale în localitățile rurale unde acestea există.
Reducerea poluării fonice		
Directiva nr. 2002/49/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind evaluarea și gestionarea zgomotului ambiant	+	<p>Măsuri prevăzute prin PRAT pentru atenuarea nivelului de zgomot și reducerea expunerii la zgomot a populației:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Optimizarea transportului în localitățile urbane, în special pentru zonele rezidențiale traversate de mijloacele de transport; ▪ Amenajarea de perdele de protecție vegetală, unde este posibil, între zona de locuit și cea de circulație; ▪ Amenajarea de spații verzi pe terenuri virane; ▪ Reglementarea circulației rutiere cu stabilirea unor trasee diferențiate pe categorii de vehicule, care să evite zonele compacte de locuințe; ▪ insonorizarea clădirilor de locuit, prin utilizarea de materiale fonoabsorbante, cu calități superioare.
Spații verzi, biodiversitatea		
<p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024</p> <p>Obiectivul general 5. Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a biodiversității și a ecosistemelor naturale</p> <p>Direcția prioritară nr. 5.1.: Stoparea pierderilor biodiversitate, protecția conservarea biodiversității și a ecosistemelor naturale</p> <p>Direcția prioritară 5.2. Extinderea suprafețelor de păduri, protecția și gestionarea durabilă a ecosistemelor forestiere, prin implementarea Programului național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pe perioada 2023-2027 (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 55/2023),</p> <p>Direcția de acțiune 5.3. Extinderea suprafețelor de arii naturale protejate de stat până la 10,0% din teritoriul național și asigurarea managementului</p>	+	<p>PRAT prevede următoarele</p> <p>P2a-1. Protecția și conservarea biodiversității</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Arii naturale protejate de stat: Rezervația naturală Plaiul Fagului, (Rădenii Vechi), Terasa levantină din zona codrilor (Buciumeni), Panta abruptă de lângă satul Sinești, Rezervația peisajeră Valea Mare, lunca inundabilă a râului Cula (localitățile Cornova, Condrătești, Hârcești); ▪ Măsuri active de gospodărire pentru a asigura menținerea habitatelor și/sau în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice (pot fi admise activități științifice, activități turistice, activități educaționale și unele activități de valorificare durabilă a unor resurse naturale); ▪ Protecția fondului piscicol prin controlul implementării legislației în vigoare; ▪ Protejarea zonelor umede ▪ Asigurarea protecției coridoarelor de mișcare a biodiversității în limitele raionului Ungheni. ▪ Asigurarea protecției habitatelor existente, precum și mărirea suprafețelor cu vegetație naturală, din cadrul acestor coridoare; ▪ Reconstrucția ecosistemelor și habitatelor deteriorate.

<p><i>durabil al acestora</i></p>		<p>P2a-2. Punerea în valoare a zonelor cu peisaj deosebit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Trasee turistice în zonele cu arii naturale protejate de stat (Localitățile Rădenii Vechi, Valea Mare, Sinești, Drujba, Costuleni, Morenii Noi, Buciumeni) ▪ Valorificarea potențialului oglinzilor de apă pentru activități de recreere și turism, pescuit: <ul style="list-style-type: none"> - Lacul Delia (mun. Ungheni) - Râul Prut (localitățile s. Sculeni, s. Gherman, s. Blindești, s. - Medeleni, s. Zagarancea, s. Semeni, mun. Ungheni, s. Buzduganii de Jos, s. Valea Mare, s. Costuleni, s. Măcărești, s. Frăsinești) - Râul Gârla Mică (localitățile Floreni, Blindești) - Râul Gârla Mare (localitățile Bulhac, Stolniceni, Cioropcani, Florești, Buciumeni) - Râul Șoltoaia (localitățile Bușila, Chirileni, Petrești) - Râul Vladnic (localitățile Țîghira, Negurenii Vechi, Negurenii Noi, Zăzulenii Vechi, Zăzulenii Noi, Grăseni, Todirești) - Râul Delia (localitățile Teșcureni, Hristoforovca, Agronomovca, Pîrlița, Novaia Nicolaevca, Elizavetovca, mun. Ungheni) - Râul Vârșava (localitățile Alexeevca, Cetireni, Florițoaia Nouă, Grozasca, Morenii Noi, Morenii Vechi, Valea Mare) - Râul Brătuleanca (localitatea Măcărești) - Râul Ichel (localitățile Curtoaia, Năpădeni, Cornova) - Râul Cula (localitățile Izvoreni, Boghenii Noi, Sinești, Drujba, Condrătești) <p>P2a-3. Împăduriri și creare de noi suprafețe împădurite</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Asigurarea integrității fondului forestier, prin reducerea defrișărilor ilegale; ▪ Conservarea suprafețelor împădurite, realizarea unui sistem de monitorizare a acestora, respectarea regimului de construire și a distanțelor de protecție față de ecosistemele de protecție <p>Programul 3-I-d2: Spații publice</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Amenajarea zonei „Lacului Delia” în zonă de recreere și agrement de importanță regională în municipiul Ungheni și reparația digului pe râul Prut (mun. Ungheni) ▪ Amenajarea unei zone de recreere în orașul Cornești ▪ Realizare locuri de joacă pentru copii în mun. Ungheni și or. Cornești
-----------------------------------	--	--

Prevenirea riscurilor		
<p>Reducerea impactului negativ asupra comunităților și mediului prin politici coerente de amenajare și utilizare a teritoriului.</p> <p>Directiva 2012/18/UE (Seveso III), care se transpune în proiectul Legii emisii industriale</p> <p>Legea 86 privind evaluarea impactului asupra mediului</p>	+	<p>Au fost prevăzute de PRAT următoarele:</p> <p>P2b-1. Amenajări împotriva inundațiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Localitățile UAT-1 în zonele cu risc de inundații pe râul Prut: com. ▪ Sculeni (s. Sculeni, s. Gherman, s. Blindești), com. Petrești (s. ▪ Medeleni), com. Zagarancea (s. Zagarancea, s. Semeni), mun. Ungheni, com. Valea Mare (s. Buzduganii de Jos, s. Valea Mare), s. Costuleni, com. Măcărești (s. Măcărești, s. Frăsinești). Localitățile UAT-1 în zonele cu risc de inundații pe râul Delia: ▪ mun. Ungheni, com. Zagarancea (s. Elizavetovca), com. ▪ Mănoilești (s. Novaia Nicolaevca), com. Pârlița (s. Pârlița, s. Hristoforovca). <p>Se instituie interdicții definitive de construire pentru zonele care necesită zone de protecție, după cum urmează:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zona de protecție a cimitirelor de jur – împrejur – 50 m; • Zona de protecție a drumurilor publice, protecție a apelor curgătoare; • zone cu probabilitate de producere a alunecărilor de teren în raionul Ungheni;
Conștientizarea și sensibilizarea populației cu problemele de mediu		
<p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024</p>	+	<p>Informarea publicului privind legislația/activitățile în domeniul protecției mediului</p> <p>PRAT realizat este supus analizei/consultărilor și dezbaterii publice</p>

Tabelul 2. Planuri, programe și strategii

Obiectivul documentului strategic național	Obiectivele strategice ale zonei pentru care se elaborează planul sau programul	Obiectivele din plan sau program, inclusiv măsurile planificate	Nivelul de corespundere Notă (modul în care s-a ținut cont în PRAT)
<p><i>Nivel local</i></p> <p>Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni 2012-2020</p>	<p>OS - transformarea raionului într-un centru regional modern, cu oportunități pentru educație, muncă și un trai decent, prin dezvoltarea unei comunități de afaceri dinamice și competitive, autorități locale responsabile și deschise, precum și cetățeni activi.</p> <p>OS - asigurarea accesului durabil și</p>	<p>1) Obiectivul general 1 se orientează spre <u>susținerea cooperării teritoriale între UAT-ri urbane și rurale în cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru</u> și cuprinde <u>trei obiective sectoriale</u>:</p> <p>1. <u>Conectarea</u></p>	

<p>Planul de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și canalizare în raionul Ungheni (2018-2025) – componentă a strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni</p>	<p>echitabil al populației la servicii publice moderne și eficiente de alimentare cu apă și canalizare, prin extinderea infrastructurii, creșterea calității serviciilor și consolidarea capacităților instituționale.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creșterea nivelului de asigurare cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă de la 77% la peste 90%. • Creșterea nivelului de asigurare cu servicii centralizate de canalizare de la 54% la peste 60%. • Asigurarea epurării calitative a apelor uzate. • Constituirea graduală a unui singur operator de servicii AAC la nivelul raionului Ungheni, prin comasarea operatorilor municipal și raional 	<p><u>Raionului Ungheni la rețelele de transport și de utilități regionale</u> - prevede acțiuni ce țin de dezvoltarea rețelei de transport și infrastructură tehnicoedilitară între localitățile raionului, ceia ce va contribui la stimularea activităților economice și la creșterea coeziunii sociale, cu caracter spațial;</p> <p>2. <u>Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale</u> - amplasarea raionului într-un cadru natural valoros și variat ridică aspecte legate de promovarea, valorificarea și protecția mediului. Un element important în acest proces ține de planificarea spațială a măsurilor legate de biodiversitate, de resursele de teren arabil și apă pentru a preîntâmpina expansiunea dezvoltării urbane și rurale în aceste teritorii și pentru a asigura controlul resurselor naturale și al factorilor de risc natural;</p> <p>3. <u>Creșterea atractivității și funcționalității la nivelul UAT-urilor</u> componente Raionului Ungheni - strategia de dezvoltare teritorială a raionului pune pe același plan calitatea locuirii în zonele urbane și rurale, recunoscând că varietatea și diferența dintre acestea reprezintă valori comune și susțin consolidarea mediului socio-economic al raionului, iar îmbunătățirea parteneriatului urban-rural și a calității vieții reprezintă un factor de</p>	<p>Obiectivele PRAT corespund în mare măsură cu obiectivele documentelor strategice aprobate la nivel local</p>
<p>Planul local de acțiune în domeniul eficienței energetice a raionului Ungheni (2019-2021)</p>	<p>Măsurile de eficiență energetică a clădirilor publice incluse în PLAEE cuprind următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izolarea termică a pereților exteriori • Înlocuirea ferestrelor și ușilor exterioare • Izolarea termică a acoperișului • Izolarea termică a planșeului subsolului. 		
<p>Strategia de management al riscurilor de dezastre în mun. Ungheni 2018-2022</p>	<p>Adoptarea unui sistem de management al riscurilor de dezastre care să includă abordarea riscurilor în concordanță cu politicile și conștientizarea pericolelor naturale și tehnogene existente pe teritoriul mun. Ungheni, stabilind obiective strategice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Înțelegerea riscurilor de dezastre:. • Consolidarea managementului riscurilor de dezastre: • Creșterea rezilienței raionului prin investiții. 		
<p>Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii Drumurilor Regionale și Locale pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2015)</p>	<p>Îmbunătățirea accesibilității și conectivității în RD Centru prin modernizarea și dezvoltarea infrastructurii drumurilor regionale și locale, contribuind astfel la dezvoltarea economică și socială durabilă a regiunii cu următoarele obiective specifice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizarea și reabilitarea drumurilor regionale și locale. • Îmbunătățirea conectivității între localități. • Promovarea dezvoltării economice 		
<p>Program</p>			

<p>Regional Sectorial în domeniul infrastructurii de sprijinire a afacerilor pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2017)</p> <p>Strategii de dezvoltare socio-economică a administrațiilor publice locale de nivelul 1 din raionul Ungheni</p>	<p>regionale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creșterea siguranței rutiere. • Asigurarea durabilității infrastructurii rutiere. <p>Creșterea economică durabilă a Regiunii Centru prin dezvoltarea infrastructurii de sprijin în afaceri.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Susținerea dezvoltării infrastructurii de sprijin a afacerilor în Regiunea Centru: prin crearea și modernizarea structurilor de sprijinire a afacerilor, cum ar fi incubatoarele de afaceri, parcurile industriale, centrele de inovare și transfer tehnologic, pentru a sprijini întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) și start-up-urile. • Promovarea potențialului investițional în Regiunea Centru prin atragerea investițiilor în regiune, prin evidențierea oportunităților existente și facilitarea accesului la informații relevante pentru investitori. • Facilitarea asocierii antreprenorilor, formarea de clustere și parteneriate, pentru a consolida capacitatea de inovare și competitivitatea pe piață. <p>Îmbunătățirea calității vieții locuitorilor prin dezvoltarea durabilă a infrastructurii, stimularea activităților economice locale și consolidarea capacităților instituționale ale administrațiilor publice locale.</p>	<p>localizare.</p> <p>2) Obiectivul general 2 are un caracter instituțional, non-spațial și ține de <u>consolidarea rolului administrației în dezvoltarea spațială</u> și cuprinde <u>un obiectiv sectorial</u>:</p> <p>1. <u>Dezvoltarea capacității operaționale de implementare a PRAT Ungheni în cadrul Consiliului Raional</u> -</p>	
<p><i>Nivel regional</i></p> <p>Strategia Națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2022-2027</p>	<p>Scopul principal sprijinirea competitivității și dezvoltării durabile a fiecărei regiuni, reducerea disparităților teritoriale și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Obiectivele Strategiei</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reducerea disparităților teritoriale. • Creșterea competitivității regiunilor. • Modernizarea infrastructurii și serviciilor publice pentru a asigura un mediu de trai mai bun pentru cetățeni • Consolidarea capacităților instituționale în coordonarea politicilor de dezvoltare regională și îmbunătățirea funcționării Agențiilor de Dezvoltare Regională. • Integrarea și coordonarea intervențiilor sectoriale. • Alinierea la politicile europene. 	<p>Obiectivele Strategiei sunt luate în considerație și se regăsesc în obiectivele generale și specifice ale PRAT, listate mai sus.</p>	<p>Obiectivele PRAT corespund Strategiei Națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2022-2027</p>
<p><i>Nivel național</i></p>	<p>Obiectiv general- Sporirea calității vieții</p>	<p>Obiectivele generale și</p>	<p>Obiectivele</p>

<p>Strategia națională de dezvoltare Moldova 2030, aprobată prin Legea 315/2022</p>	<p>oamenilor din RM.</p> <p>Obiectivul general 1. Creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților</p> <p>Obiectivul general 2. Îmbunătățirea condițiilor de trai</p> <p>Obiectivul general 3. Garantarea educației corespunzătoare și de calitate pentru toți pe tot parcursul vieții</p> <p>Obiectivul general 4. Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală</p> <p>Obiectivul general 5. Îmbunătățirea stării de sănătate fizică și mintală a populației prin contribuția activă a unui sistem de sănătate modern și eficient, care răspunde nevoilor fiecărui individ</p> <p>Obiectivul general 6. Un sistem de protecție socială solid și incluziv</p> <p>Obiectivul general 7. Asigurarea unei guvernări eficiente, incluzive și transparente</p> <p>Obiectivul general 8. Edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent</p> <p>Obiectivul general 9. Promovarea unei societăți pașnice și sigure</p> <p>Obiectivul general 10. Asigurarea unui mediu sănătos și sigur</p>	<p>specifice ale PRAT, listate mai sus.</p> <p>În acest scop realizarea acestor obiective va conduce spre crearea unor comunități sustenabile, capabile să gestioneze și să folosească resursele în mod eficient și să valorifice potențialul de inovare ecologică și socială al economiei în vederea asigurării prosperității, protecției mediului și coeziunii sociale la nivel raional.</p>	<p>specifice din această strategie în sunt luate în considerație la elaborarea PRAT, iar obiectivele au fost listate mai sus.</p>
<p>Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024</p>	<p>Obiectivul general 1. Dezvoltarea unui sistem de guvernare transparent, eficient, incluziv și durabil, care să asigure conformitatea cu cerințele în domeniul protecției mediului</p> <p>Obiectivul general 2. Îmbunătățirea calității apelor de suprafață și subterane, protecția și gestionarea durabilă a resurselor de apă</p> <p>Obiectivul general 3. Îmbunătățirea calității și protecția aerului</p> <p>Obiectivul general 4. Îmbunătățirea calității solului, protecția și utilizarea durabilă a resurselor de sol și a resurselor minerale utile</p> <p>Obiectivul general 5. Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a biodiversității și a ecosistemelor naturale</p> <p>Obiectivul general 6. Asigurarea dezvoltării sistemului de management integrat al deșeurilor și al substanțelor chimice</p> <p>Obiectivul general 7. Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2030 cu 70% comparativ cu 1990</p>	<p>În vederea realizării acestor obiective PRAT-ul elaborat își propune următoarele:</p> <p>P2a. Menținerea calității mediului și a resurselor naturale</p> <p>P2b. Adaptarea la schimbări climatice, riscuri și reziliență la dezastră</p> <p>P2a-1. Protecția și conservarea biodiversității</p> <p>P2a-2. Punerea în valoare a zonelor cu peisaj deosebit</p> <p>P2a-3. Împăduriri și crearea de noi suprafețe împădurite</p> <p>Programul 3-I-d2: Spații publice</p>	<p>Activitățile planificate în PRAT corespund Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030 și vor contribui la realizarea pentru majoritatea obiectivelor.</p> <p>Concomitent este necesară realizarea unor proiecte de monitorizare regulată a calității aerului pentru realizarea OG3.</p>

	<p><i>după scenariul necondiționat (sau cu 88% după cel condiționat) asigurând contribuția Republicii Moldova la obținerea neutralității climatice până în anul 2050 la nivel european și creșterea rezilienței sectoarelor economice la schimbările climatice</i></p> <p>Obiectivul general 8. Promovarea economiei verzi, eficientizarea utilizării resurselor și dezvoltarea economiei circulare</p>		
<p>Programul Național de Adaptare la Schimbările Climatice până în 2030, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 624/2023</p>	<p>Scopul PNASC 2030 îl constituie integrarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice și planificarea dezvoltării la toate nivelurile și sectoarele prioritare (agricultura, resursele de apă, sănătatea, sectoarele forestier, energetic și de transport) pentru a asigura reziliența climatică pe termen mediu și lung a sistemelor economice, sociale și ecologice.</p> <p>Viziunea PNASC 2030: infrastructură rezilientă și capacități naționale de adaptare la schimbările climatice fortificate, pentru a asigura bunăstarea populației, durabilitatea mediului și funcționarea imperturbabilă a sectoarelor economice.</p>	<p>În vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune:</p> <p>P2b-1. Amenajări împotriva inundațiilor</p> <p>P2b-4. Amenajări suprafețe pentru irigații</p> <p>P2b-5. Amenajări sistem antigrindină</p>	<p>PART conține o serie de măsuri menite să contribuie la adaptarea la schimbările climatice, să reducă riscurile și să crească reziliența la dezastre.</p>
<p>Strategia Energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, adoptată prin Hotărârea de Guvern (HG) nr. 102 din 5 februarie 2013</p> <p>Planului național integrat privind energia și clima (PNIEC) pentru perioada 2025-2030</p>	<p>Obiectivele de eficiență energetică sunt prioritate pentru ambele perioade: 2013-2020 și 2021-2030. Creșterea eficienței energetice în sectorul public.</p> <p>PNIEC este bazat pe cele cinci dimensiuni ale Uniunii: Decarbonizarea; Eficiența energetică; Securitatea energetică; Piața internă a energiei; Cercetare, Inovare și Competitivitate.</p> <p>Astfel, către anul 2030, Republica Moldova se angajează să atingă obiectivul național privind ponderea de 30% a energiei din surse regenerabile în consumul final de energie, să asigure securitatea energetică, inclusiv diversificarea căilor de import al energiei, consolidarea interconectivității sistemului energetic național prin construirea de noi linii de conexiune cu România și ENTSO-E.</p>	<p>PRAT își propune să realizeze obiectivele strategice naționale prin următoarele programe:</p> <p>Programul 1b-2: Rețele de transport gaze naturale</p> <p>Programul 1b-3: Rețele de transport energie electrică:</p> <p>Programul 1b-4: Surse energie regenerabilă</p> <p>Programul 3-I-b3: Gaze naturale</p> <p>Programul 3-I-b4: Eficientizare distribuție energie electrică</p> <p>Programul 3-II-b4: Eficientizare distribuție energie electrică</p> <p>Programul 3-I-d1: Locuințe</p>	<p>PRAT conține o multitudine de activități menite să asigure implementarea documentelor politice privind eficiența energetică a țării.</p>
<p>Strategia pentru</p>	<p>Dezvoltarea unei infrastructuri durabile de</p>	<p>Obiectiv Sectorial 1: Conectarea la rețelele de</p>	<p>Este subliniată nevoia de</p>

Dezvoltare Durabila Moldova 2030	transport	transport și utilități regionale Programul 1a-1: Infrastructura de transport rutier național/internațional Program 1a-2: Infrastructura de transport raional: Programul 1a-3: Infrastructura de transport feroviar: Programul 1a-4: Infrastructura de transport naval.	integrare a politicilor de mobilitate urbană cu politici de planificarea teritoriului, punând accentul pe dezvoltarea și facilitarea mijloacelor de transport în comun, a sistemelor de transport curate și dezvoltarea de noi tehnologii pentru acestea.
Strategiei de Aprovizionare cu Apă și Sanitație a RM, aprobată prin HG nr. 199//2014, modificată prin HG 442/2020 cu Planul de Acțiuni, și Strategiei de Dezvoltare Regională a RD Centru Programul Național de Implementare a Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025, aprobat prin	Unul dintre obiectivele specifice ale strategiei este „îmbunătățirea managementului serviciilor publice de alimentare cu apă și sanitație”, care se va realiza prin: <ul style="list-style-type: none"> • planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă și sanitație pentru creșterea nivelului de acces al populației la servicii de înaltă calitate; • reducerea cu 50% a deversărilor de ape uzate neepurate, precum și reducerea deversărilor de ape pluviale neepurate în receptorii naturali; • îmbunătățirea managementului nămolului și a calității apelor uzate epurate din sistemele centralizate de canalizare sau alte sisteme de salubritate. OS ale Programului sînt următoarele: <ul style="list-style-type: none"> - asigurarea către anul 2025 a distribuiri apei potabile sigure în 100% instituții pentru copii și reducerea pînă la 20% a probelor de apă potabilă neconforme la parametrii chimici de bază și 5% la parametrii microbiologici; - reducerea cu 20% către anul 2025 a numărului de izbucniri epidemice de boli infecțioase și a incidenței bolilor condiționate de apă; - asigurarea accesului la sisteme durabile 	In vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune: P2a-4. Ecologizarea cursurilor de apă P2b-1. Amenajări împotriva inundațiilor P3-II-b2. Canalizarea menajeră și pluvială Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă Programul 3-I-b1: Alimentare cu apă Programul 3-II-b1: Alimentare cu apă Programul 3-I-b2: Canalizarea menajeră Programul 3-II-b2: Canalizarea menajeră P3-I-f3: Infrastructura turistică	Activitățile planificate în PRAT corespund obiectivelor de îmbunătățirea managementul ui serviciilor publice de alimentare cu apă și sanitație.

<p>HG nr. 1063/2016.</p>	<p>de apă potabilă în 100% instituții pentru copii și a accesului populației generale la sisteme de apeduct pînă la 75% către anul 2025;</p> <p>- asigurarea către anul 2025 în proporție de 100% a accesului populației la sisteme îmbunătățite de sanitație, inclusiv pînă la 50% la sisteme de canalizare.</p>		
<p>Strategia națională de gestionare a deșeurilor 2013- 2027, aprobat cu HG 248/2013</p> <p>Programul național pentru gestionarea deșeurilor pe anii 2023–2027, aprobat prin HG nr. 972/2023</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reducerea generării deșeurilor, creșterea gradului de valorificare a acestora. • Creșterea cantității de deșuri reciclate și valorificate cu 20-30% către anul 2025; • „ Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor și substanțelor chimice, care ar contribui la reducerea cu 30% a cantităților de deșuri depozitate și creșterea cu 20% a ratei de reciclare pînă în anul 2023. <p><i>OS 2.3. Îmbunătățirea capacităților de sortare, valorificare materială și energetică a deșeurilor</i></p> <p><i>Obiectivul general 3. Dezvoltarea infrastructurii și serviciilor necesare pentru gestionarea deșeurilor în cadrul unui sistem integrat, având ca scop prevenirea poluării mediului, reducerea cantităților de deșuri depozitate și creșterea ratei de reciclare</i></p> <p><i>OS 3.1. Îmbunătățirea și extinderea sistemului de colectare și transfer al deșeurilor - Punerea în funcțiune, pînă 2027, a sistemului integrat de gestionare a deșeurilor în RMD 5, RMD 8 și RMD 1</i></p>	<p>În vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune:</p> <p>P2a-5. Infrastructura regională de management integrat a deșeurilor</p>	<p>Activitățile planificate în PRAT corespund obiectivelor de îmbunătățirea capacităților de sortare și valorificare a deșeurilor, precum și dezvoltarea infrastructurii și serviciilor de gestionarea deșeurilor.</p>
<p>Strategia națională de sănătate "Sănătatea 2030", aprobată prin HG nr. 387/2023</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Îmbunătățirea stării de sănătate umana • Eficientizarea și consolidarea sistemelor de supraveghere a sănătății populației pentru a identifica problemele de sănătate și a furniza informații relevante, veridice și în timp util pentru decizii și acțiuni în domeniul sănătății publice; • Asigurarea protecției sănătății prin eficientizarea controlului factorilor de risc comportamentali și de mediu; • Crearea unor condiții optime pentru educație în instituțiile școlare preuniversitare • Îmbunătățirea infrastructurii sportive, culturale a raionului Ungheni 	<p>În vederea realizării acestui obiectiv PRAT-ul analizat propune:</p> <p>P3-I-c1. Infrastructura de sănătate prin reabilitarea și modernizarea instituțiilor medicale</p> <p>Programul 3-I-c3: Infrastructura socială</p> <p>Programul 3-I-c5: Infrastructura sportivă</p>	<p>Activitățile planificate în PRAT corespund priorităților strategice de îmbunătățire a infrastructurii de sănătate.</p>

Ca urmare a procesului ESM constatăm că PRAT demonstrează o aliniere coerentă cu obiectivele naționale și internaționale de mediu și sănătate, utilizarea patrimoniului natural și adaptarea la schimbări climatice. Aceste obiective au fost integrate cu în procesul de planificare pentru a asigura o dezvoltare teritorială coerentă, durabilă și în conformitate cu angajamentele naționale și internaționale asumate de Republica Moldova.

Pentru fiecare componentă de mediu – precum aerul, apa, solul, biodiversitatea și sănătatea publică – au fost identificate obiective specifice din documentele de politici: îmbunătățirea calității aerului prin reducerea emisiilor poluante, creșterea eficienței utilizării resurselor de apă, dezvoltarea infrastructurii moderne de gestionare a deșeurilor, protejarea ecosistemelor naturale și extinderea ariilor protejate, precum și reducerea expunerii populației la factori de risc de mediu.

Cu toate acestea sunt recomandate implementarea măsurilor de sistematizare a traficului și de introducere a transportului ecologic care vor avea ca rezultat reducerea emisiilor cu efect de seră datorate activității de transport.

2.6 Prezentarea contextului legislativ și instituțional

Procedura de evaluare strategică de mediu este efectuată în conformitate cu Legea nr. 11/2017 privind evaluarea strategică de mediu, Directiva Uniunii Europene privind Evaluarea Strategică de Mediu nr. 2001/42/CE, precum și cu Ghidul cu privire la efectuarea procedurilor privind evaluarea strategică de mediu aprobat prin Ordinul ministrului agriculturii, dezvoltării regionale și mediului nr. 219/2018. Legea nr. 11/2017 impune ca documentele strategice, a căror implementare poate avea efecte semnificative asupra mediului și sănătății umane, să treacă printr-o procedură specifică de evaluare strategică de mediu, înainte de adoptarea oficială de către autoritățile moldovenești respective. Procedura ESM se aplică în timpul pregătirii documentelor strategice pentru a se asigura că implicațiile asupra mediului și sănătății ale dezvoltărilor planificate sunt analizate și luate în considerare la începutul proceselor decizionale, înainte ca deciziile să fie luate. Legea nr. 11/2017 atribuie autorității de planificare responsabilitatea de a efectua procedura ESM pentru documentele strategice. Ministerul Mediului din Republica Moldova (MM) (sau Agenția de Mediu, în funcție de nivelul la care este elaborat documentul strategic - național, regional, local) și Ministerul Sănătății (MS) sunt autoritățile competente responsabile de examinarea rapoartelor de definire a domeniului de aplicare a ESM, precum și a rapoartelor ESM și de emitere a recomandărilor pentru un document strategic înainte ca acesta să fie aprobat/adoptat de autoritatea respectivă.

Scopul realizării evaluării strategice de mediu pentru PRAT Ungheni este de a identifica și evalua potențialele efecte semnificative asupra mediului care pot apărea prin implementarea prevederilor acestui plan. Procedura evaluării de mediu cuprinde următoarele etape:

- **etapa 1** - determinarea domeniului de aplicare a raportului privind evaluarea strategică (art.7 al Legii nr. 11/2017);
- **etapa 2** - elaborarea raportului privind evaluarea strategică de mediu (art. 8 al Legii nr. 11/2017);
- **etapa 3** - realizarea participării publice și a consultărilor cu autoritățile publice relevante și cu părțile interesate cu privire la proiectul de document strategic și la raportul ESM (art. 9-12).
- **etapa 4** - emiterea avizului de mediu (art.9 al Legii nr. 11/2017);

Etapa de consultare a publicului și a autorităților interesate de efectele implementării PRAT Ungheni, are o contribuție esențială la luarea deciziilor în procesul evaluării de mediu și constituie o parte inseparabilă a evaluării.

Raportul de mediu se realizează după etapa evaluării prealabile, confirmat prin Avizul Agenției de Mediu privind evaluarea prealabilă nr10/3180/2022 din 02.09.2022, și a etapei de determinare a domeniului de aplicare a raportului privind evaluarea strategică de mediu. La etapa consultărilor documentului ”Conținutul-cadru a informației pentru raportul privind evaluarea strategică de mediu”, au fost antrenate toate autoritățile publice centrale interesate (Agenția de Mediu (AM) și Agenția Națională de Sănătate Publică (ANSP)), autoritățile publice locale, publicul din raionul Ungheni , ONG-rile de mediu, alte instituții, persoane juridice și fizice în conformitate cu prevederile Legii 11/2017 și a Ghidului vizat mai sus.

2.7 Autoritățile implicate în implementarea și monitorizarea PRAT.

Procesul de implementare a PRAT este însoțit de monitorizarea continuă a indicatorilor, asigurându-se o actualizare sistemică a documentației. În acest sens, actualizarea PRAT se baza, în special, pe trei domenii majore: (i) indicatorii statistici anuali de dezvoltare socio-economică, (ii) indicatorii de dezvoltare teritorială, (iii) studii și cercetări sectoriale elaborate și indicatorii indicatorilor tehnicoeconomici de prognoză conform NCM B.01.02:2016.

Rolul Arhitectului-șef al raionului Ungheni este acela de a atenționa și a pune la dispoziție Planul de acțiuni din cadrul PRAT, respectiv a listei proiectelor prioritare pentru implementare. De asemenea, Arhitectul-șef va prelua responsabilitatea de bază în actualizarea PRAT după implementarea proiectelor (ex: actualizarea documentației scrise și a hărților GIS privind starea de viabilitate a drumurilor).

Pentru monitorizarea procesului de implementare a strategiei teritoriale, Consiliul Raional Ungheni va utiliza pachete de indicatori specifici pentru diverse faze ale procesului și pentru scopuri diferențiate pe faze.

Pentru fazele de realizare și depunere de proiecte, Consiliul Raional Ungheni va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri guvernamentale și asistență internațională, după următorii indicatori:

- Numărul total de cereri de finanțare a proiectelor depuse
- Numărul de cereri de finanțare depuse per sector (economic, social, mediu, transport, resurse umane, conform listei de proiecte cuprinse în cadrul PRAT);
- Număr de cereri de finanțare depuse per beneficiar eligibil
- Valoarea totală MDL / Euro a cererilor de finanțare depuse
- Numărul de cereri de finanțare aprobate în urma procesului de verificare
- Motivul respingerii cererilor de finanțare în urma procesului de verificare (în scopul îmbunătățirii viitoare a cererii de finanțare).

Pentru fazele de urmărire a contractelor proiectelor depuse, Consiliul Raional Ungheni va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri europene și guvernamentale după următorii indicatori:

- Număr de contracte de finanțare semnate
- Număr de contracte semnate per tip de proiect conform listei din PRAT
- Valoare contracte semnate.

Pentru fazele de realizarea a proiectelor depuse, Consiliul Raional Ungheni va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri guvernamentale și ale donatorilor internaționali după următorii indicatori:

- Număr de contracte de execuție semnate
- Valoarea în MDL/Euro a contractelor semnate
- Termene/faze specifice stabilite în contract pentru realizarea lucrărilor
- Numărul și valoarea contractelor realizate prin sistemul de achiziții publice.

Pentru faza de monitorizarea implementării proiectelor vor fi urmăriți indicatori specifici, precizați prin documentațiile de proiectare și execuție (sau prin contractele de finanțare). De la caz la caz, acești indicatori se referă atât la rezultatul direct al fiecărui proiect (ex. lungime de drum reabilitat, lungime rețea de apă, număr de clase din unități de învățământ modernizate, etc.), cât și la impactul asupra dezvoltării economice și sociale (locuri de muncă create, procent de scădere a abandonului școlar, număr de vizitatori, etc.).

Sistemul GIS, parte a prezentei documentații va asigura continuitatea procesului de actualizare a indicatorilor cuprinși în documentația PRAT a raionului Ungheni. Instituția Arhitectului Șef are atribuții operaționale în cadrul acestei prin actualizarea documentației PRAT pe măsură ce proiectele sunt implementate/recepționate.

3. Aspecte relevante ale stării actuale a mediului

3.1 Calitatea aerului

Calitatea aerului. Poluarea aerului în limitele raionului Ungheni este cauzată de emisiile de noxe de la sursele staționare (agenți economici și instituții) și emisiile de la sursele mobile (unitățile de transport). Din lipsa unui program de monitoring organizat al aerului atmosferic, **date despre calitatea aerului în limitele raionului Ungheni nu sunt disponibile**, doar anumite emisii de la sursele fixe sunt contabilizate.

Conform raportului Inspectoratului pentru Protecția Mediului pentru anul 2019, cantitatea totală de emisii de noxe în aerul atmosferic de la sursele fixe din raionul Ungheni au constituit cca 595 tone, dintre care 67% revin sectorului industrial, 24% - sectorului transport, 9% - sectorului energetic/ Aceste emisii provin de la 123 întreprinderi din sectorul privat și 32 întreprinderi de stat.

Este important de menționat că **emisiile de metan de la gunoștile din limitele raionul Ungheni reprezintă unul din cei mai importanți factori importanți de poluare a aerului**, chiar dacă date concrete în acest sens nu există. Suplimentar, incendiile care au loc la aceste gunoști, inclusiv deșeurile care sunt puse pe foc de către populație, reprezintă o altă sursă importantă de poluare a aerului.

Tabelul 3. Sursele fixe de poluare a aerului atmosferic în raionul Ungheni, în baza controalelor efectuate de IPM

Anul	Numărul surselor fixe de poluare:		Numărul de instalații pentru captare/filtrare		Masa emisiilor (tone/an)
	organizate	neorganizate	eficiente	neeficiente	
2022	105	295	21	24	104.22
2023	159	238	16	23	78.368

Sursa: Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Anuarul 2022-2023

În Regiunea de Dezvoltare Centru, raionul Ungheni se clasează, după masa emisiilor de la sursele fixe (637 tone în 2018) pe locul 5, după raioanele Orhei, Rezina, Hâncești și Anenii Noi (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020). Conform datelor Biroului național de statistică, agenții economici din raionul

Ungheni au înregistrat, în anul 2021, cca 283 tone de emisii în aerul atmosferic, dintre care 214 tone au reprezentat emisiile gazoase și lichide, iar 69 tone - emisiile solide (tabelul de mai jos). Una din sursele principale de poluare a aerului este sectorul transportului, care nu este contabilizată pe teritoriul raionului. Volumul emisiilor mobile în raionul Ungheni pentru anul 2018 a fost estimat la 6.426 tone ceea ce clasează raionul Ungheni, după volumul emisiilor în Regiunea de Dezvoltare Centru, pe locul 3, după raioanele Anenii Noi și Ialoveni. Emisiile de oxid de carbon, oxid de azot și dioxid de sulf au reprezentat respectiv 65, 17 și 5 tone în anul 2019. În general, emisiile totale ale acestor poluanți, au o tendință de scădere față de anul 2017, astfel cum este prezentat în tabelul de mai jos.

Tabelul 4. Emisii in aerul atmosferic de la sursele staționare ale agenților economici, r. Ungheni

Anul:	Emisiile de substanțe poluante (tone):					
	Total	Solide	Gazoase și lichide	Dioxid de sulf	Oxid de carbon	Oxid de azot
2017	340	60	280	12	65	14
2018	270	78	292	12	70	14
2019	314	66	248	8	63	17
2020	319	71	248	6	70	18
2021	283	69	214	5	65	17
% creștere/scădere	-16.76	15.00	-23.57	-58.33	-7.14	21.43

3.2 Resursele de apă de suprafață și subterane

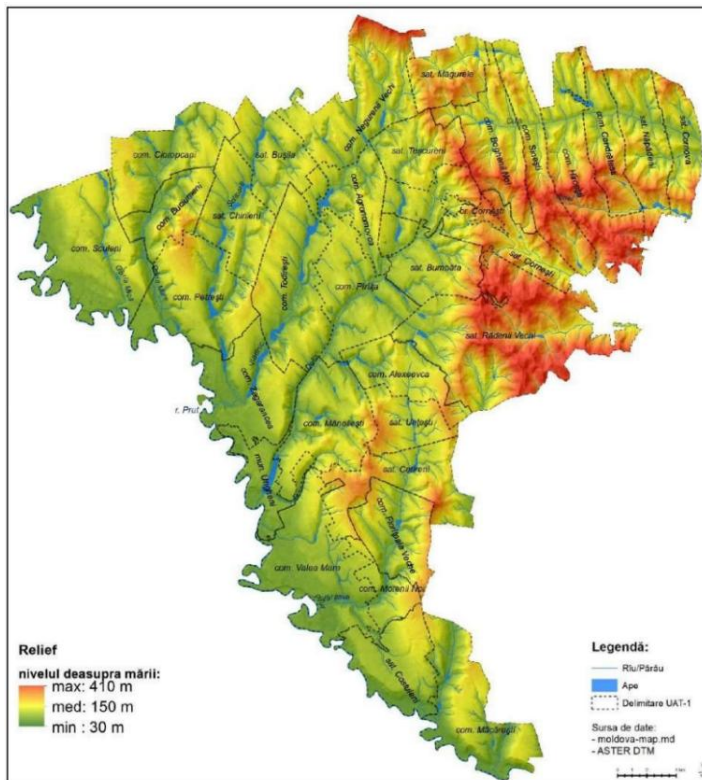
Resursele acvatice, hidrografia și zonele de protecție a apelor. Cursurile râurilor și pâraielor în cadrul teritoriului administrativ al raionului Ungheni (inclusiv râul Prut pe hotarul raionului) se întind pe o lungime de cca 1.150 km, iar oglinda apei iazurilor alcătuiește cca 1.600 ha.

Calitatea apei și a solului poate fi determinată de sursele de poluare. Pentru monitorizarea calității resurselor de apă și de sol în raionul Ungheni nu există un Program de monitoring, care ar putea determina în dinamică acest proces. Cu toate acestea, se poate afirma că o sursă de poluare a solurilor și a apelor de suprafață și subterană o reprezintă deșeurile care nu sunt gestionate conform cerințelor de mediu.

Principala sursă de poluare a apelor subterane o reprezintă haznalele/latrinele din gospodăriile care nu sunt conectate la rețeaua centralizată de canalizare. **Cca 77% din populația raionului nu are acces la servicii centralizate de canalizare.** În raion există doar 6 sisteme centralizate de canalizare, dintre care 2 în localități urbane (mun. Ungheni și or. Costești) și 4 în localitățile rurale (s. Chirileni, s. Todirești, Grăseni și s. Petrești).

Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă. În 26 localități rurale calitatea apei livrate este considerată nepotabilă. STA din Vulpești nu funcționează la parametrii de proiect. Apa livrată consumatorilor din clusterul Mănoilești este considerată apă tehnică.

Calitatea apei uzate deversate nu corespunde actelor normative în vigoare. SEAU pentru mun. Ungheni are un grad de uzură foarte înalt. La SEAU funcționează doar treapta mecanică. Apa uzată epurată insuficient este deversată în râul Prut. Celelalte 4 SEAU sunt foarte mici și funcționarea acestora este perturbată de neuniformitatea deversărilor apelor uzate. În or. Cornești nu există SEAU. Apele uzate sunt deversate neepurate.

Bazinele acvatice. Râulețul Bogda și un afluent al acestuia fără nume (afluent ce își începe cursul din pădurea de la hotarul nord-est al municipiului și se varsă în r. Bogda la hotarul de vest al municipiului) nu au stabilite și respectate regimul zonelor de protecție a apelor de 500 m lățime. Restul cursurilor de apă din cadrul municipiului au o lungime sub 10 km, ceea ce impune zone de protecție a apelor de 15 m.

Figura 2. Harta reliefului și rețelei hidrografice a raionului Ungheni

Existența râului Prut, ca frontieră naturală a raionului Ungheni cu România permite de a realiza alimentarea cu apă din acest râu, care face parte din bazinul hidrografic Dunărea-Prut - zonă protejată destinată pentru captarea apei pentru alimentarea cu apă potabilă din surse de suprafață 1 716 500 m³ (2020). În prezent, sunt **în proces de conceptualizare și realizare mai multe inițiative de integrare a localităților raionului Ungheni în sistemele centralizate de aprovizionare cu apă și canalizare din România.**

În particular, este cazul de menționat parteneriatul cu operatorul apă-canal din mun. Iași "APAVITAL" privind construcția a patru traversări (două subtraversări și două supra traversări) între localitățile Măcărești (România) – Măcărești (raionul Ungheni), Sculeni (România) - Sculeni (raionul Ungheni), Tabăra (România) - Viișoara (raionul Glodeni) și traversarea pe viitorul pod Ungheni (România) – mun. Ungheni (Republica Moldova).

În perspectiva următorilor ani, aceste inițiative țintesc aprovizionarea cu apă potabilă cel puțin 4 orașe din Republica Moldova (Glodeni, Nisporeni, Ungheni și Fălești) și aproximativ 100 de localități rurale, cu o populație în jur de 250.000 de persoane. Totodată, este de menționat că inițiativa de a construi o traversare pe viitorul pod Ungheni și alimentarea cu apă a mun. Ungheni nu este sincronizată cu prevederile Planului Urbanistic General or. Ungheni (2015 – 2030) (INCP "Urbanproiect") din 2014, care prevede construcția unei noi stații de captare (lângă cea existentă) și reconstrucția Stației de Tratare a Apei.

Inundații. Riscuri hidrologice în raionul Ungheni sunt reprezentate, în principal, de inundații cauzate de viituri. **24 de localități din raionul Ungheni se află în zone cu pericol de inundații.** Aceste localități se află în bazinele celor 6 râuri principale din raion. În bazinele r. Prut, r. Șoltoiaia, r. Vladnic, r. Varșavca, r. Cula și r. Delia se află respectiv 11 localități, 2 localități, 4 localități, 5 localități, 1 localitate, 2 localități. Conform calculelor, un total de 1.292 case de locuit sunt amplasate în zonele periculoase supuse inundațiilor. Un risc sporit este asociat barajului din preajma lacului Delia (din limitele mun. Ungheni), unde, în caz de rupere, inundației vor fi supuse cca 80 ha de terenuri.

Sisteme de irigare. În raionul Ungheni există sisteme de irigare doar pentru 3,3% terenuri agricole (1,9 mii hectare din totalul de 56,6 mii hectare). În raionul Ungheni, secetele din 2008 și

2012 au afectat 60% din totalul terenurilor agricole. Cele mai afectate localități au fost cele din **partea de est a raionului, unde lipsește totalmente orice sistem de irigare.**

În raion există **trei sisteme/rețele utilizate pentru irigare cu o lungime de 158 km**, care sunt gestionate de IM Apă Ungheni, AUAU Blândești și AUAU Berești. Sursa de apă a acestor sisteme servește apa captată din râul Prut.

Dezvoltarea și extinderea sistemelor de irigare trebuie să constituie o prioritate de dezvoltare în continuare a raionului Ungheni.

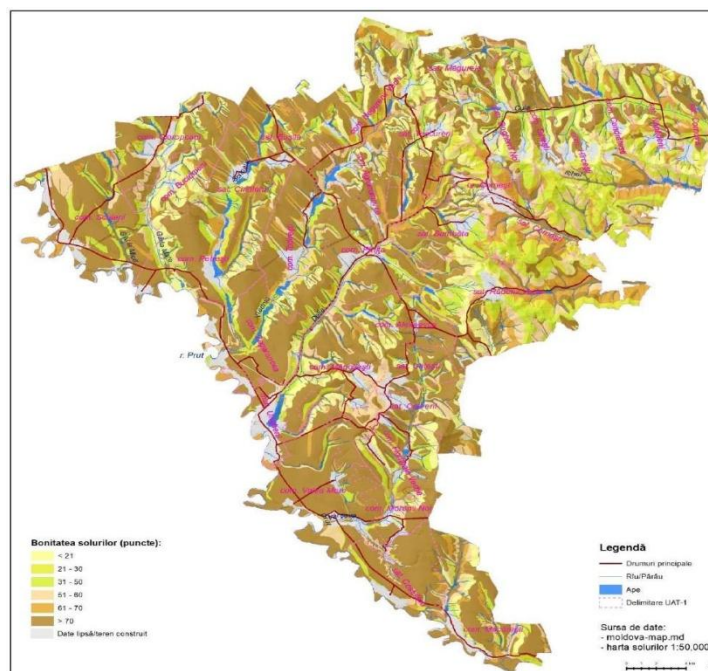
3.3 Soluri și resurse naturale

Folosirea terenului este echilibrată, unde terenurile cu plantații forestiere și cu vegetație ierboasă ocupă peste 35% din suprafață raionului. Astfel în limitele administrative ale raionul Ungheni, în medie, se caracterizează de o pondere înaltă a zonelor verzi, amplasarea acestora este neuniformă, cu o prezență sub medie în UAT din partea centrală a raionului. În UAT Bușilă, Pârlița, Todirești, Chirileni, Cioropcani și Unțești ponderea plantațiilor forestiere este sub 10%.

Raionul Ungheni se remarcă prin o pondere mică a plantațiilor multianuale (vii, livezi) în totalul terenurilor agricole, fiind influențată de defrișările masive din ultimii 30 de ani, datorate falimentării industriei de prelucrare. După cum se poate observa (tabelul 5), **majoritatea terenurilor sunt terenuri agricole (52%)**, urmate de terenurile acoperite cu plantații forestiere (20%) și cu vegetație ierboasă (15%), și cele construite (8%). Terenurile acoperite cu ape alcătuiesc 2.5% din suprafața totală.

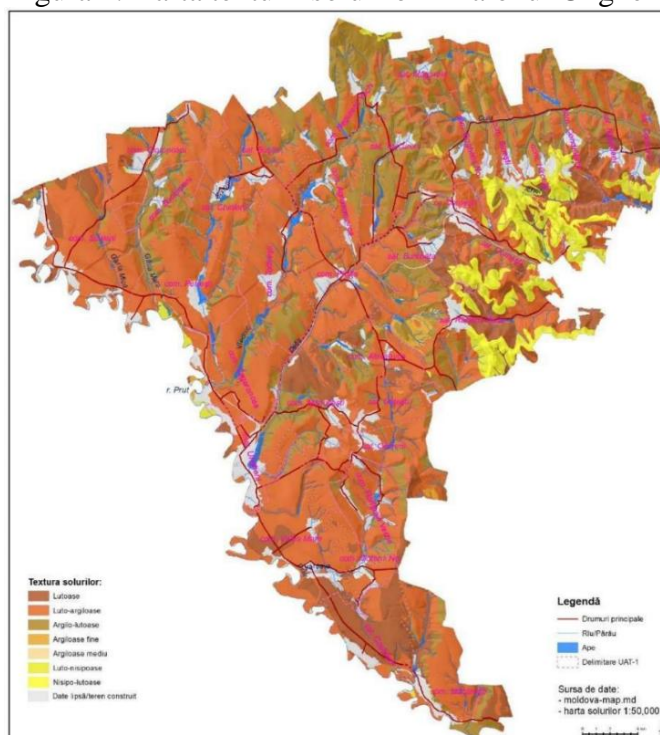
Raionul Ungheni se evidențiază prin o bonitate scăzută a solurilor. Astfel, conform Cadastrului funciar al Republicii Moldova, nota medie de bonitate pe țară constituie 63 puncte, iar pe RD Centru 60, raionul Ungheni având o medie sub cea națională și regională de 54 puncte.

Figura 3. Harta bonității solurilor în raionul Ungheni

Harta din figura de mai jos prezintă distribuția solurilor din raionul Ungheni în dependență de textura lor. Astfel, din punct de vedere a texturii, majoritatea solurilor sunt luto-argiloase (53%), care sunt urmate de solurile argilo-lutoase (30%) și cele lutoase (11%).

Figura 4. Harta texturii solurilor în raionul Ungheni

Tabelul 5. Suprafața terenurilor după tipul folosirii în raionul Ungheni (2021)

#	Tipul folosirii terenului	Aria (ha)	Aria (%)
1	Terenuri construite	8.451	7,8%
2	Terenuri agricole (teren arabil și cu plantații multianuale)	56.591	52,3%
3	Vegetație ierboasă (inclusiv fânețe și pășuni)	16.264	15,0%
4	Plantații forestiere	22.137	20,4%
5	Ape (terenuri acoperite de ape, mlaștini, iazuri)	2.676	2,5%
6	Altele (râpi, alunecări de teren, etc.)	2.143	2,0%
	Total:	108.262	100%

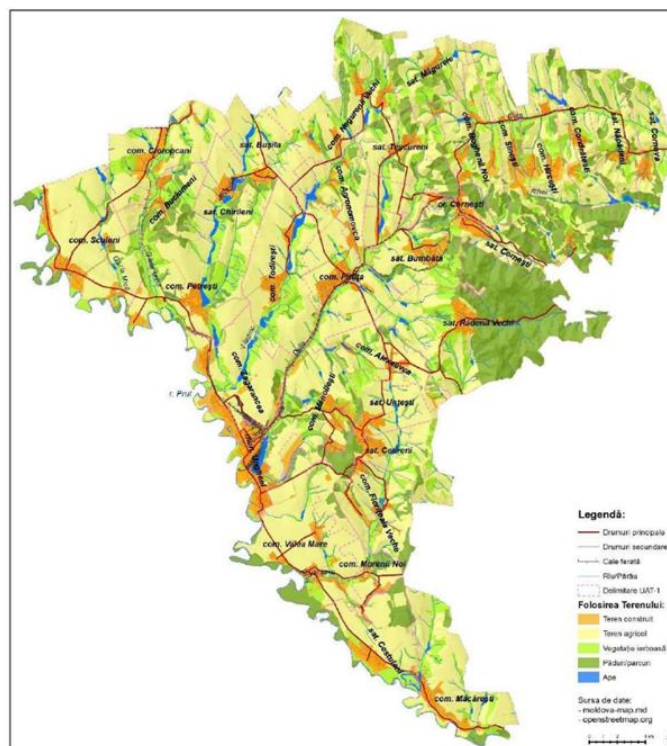
Sursa: Calculele autorilor în baza datelor cadastrale, 2021

Un șir de UAT din partea Nord-estică a raionului se poziționează periferic și marginal față de centrul administrativ al raionului (mun. Ungheni), ceea ce afectează accesul locuitorilor la infrastructura socială și economică raională. Periferizarea teritorială mai pronunțată se evidențiază în cazul UAT Cornova, Năpădeni, Hârcești, Măgurele, Boghienii Noi, Negurenii Vechi și Teșcurenii.

Localitățile rurale din Estul raionului se caracterizează de o pondere mică a terenurilor agricole. În mod special, UAT Rădeni, Buciumeni, Năpăden, Hârcești, or. Cornești și s. Cornești dețin suprafețe reduse (sub media raională) a terenurilor agricole, ceea ce solicită de perspectivă o diversificare a economiilor rurale (inclusiv folosire mai intensivă a terenurilor agricole), pentru

asigurarea cu locuri de muncă.

Figura 5. Harta generală a folosirii terenului în raionul Ungheni

Sursa: Biroul național de statistică (statistica.md), 2025.

3.4 Biodiversitatea: habitate, specii protejate, coridoare ecologice

Teritoriul raionului Ungheni este divers din punct de vedere a tipurilor ecosistemelor prezente, cu o floră diversă și bogată, care atrag numeroase specii de nevertebrate și vertebrate.

În zona centrală a țării, precum și în raionul Ungheni, se întâlnesc peste 900 specii de plante vasculare,

peste 40 specii de licheni, peste 60 specii de mușchi, peste 150 specii de ciuperci. Dintre speciile de plante vasculare, cca 27 sunt reprezentate de arbori (*Acer campestre*, *A. platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *A. tataricum*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Cerasus avium*, *Fagus sylvatica*, *Fraxinus excelsior*, *Malus sylvestris*, *Padus avium*, *Populus alba*, *P. nigra*, *P. tremula*, *Pyrus pyraeaster*,

Quercus petraea, *Q. robur*, *Salix alba*, *S. caprea*, *S. fragilis*, *Sorbus domestica*, *S. torminalis*, *Tilia cordata*, *T. tomentosa*, *Ulmus carpinifolia*, *U. glabra*, *U. laevis*), cca 29 specii de arbuști (*Cornus mas*,

Corylus avellana, *Crataegus curvisepala*, *C. monogyna*, *Daphne meyerum*, *Euonymus europaea*, *E. nana*, *E. verrucosa*, *Frangula alnus*, *Ligustrum vulgare*, *Loranthus europaeus*, *Prunus spinosa*, *Rosa canina*, *R. corymbifera*, *R. elliptica*, *Rosa letvinovii*, *Rubus caesius*, *R. candicans*, *R. nessesensis*, *Salix*

cinerea, *S. purpurea*, *S. triandra*, *Sambucus nigra*, *Staphylea pinnata*, *Swida australis*, *S. sanguinea*, *Viburnum lantana*, *V. opulus*, *Viscum album*) și altele peste 650 de specii de plante ierboase.

În limitele raionului Ungheni se regăsesc arealele a peste 45 specii de mamifere, 140 specii de păsări,

12 specii de amfibieni, 8 specii de reptile și 65 specii de nevertebrate. Speciile comune întâlnite sunt

următoarele: mamifere - 18 specii (arici-comun, cârțiță, chițcan-comun, iepure-de-câmp, veveriță, pârșde-pădure, pârș-de-alun, șobolan-de-câmp, șoarece-de-pădure, șoarece-pitic, șoarece-gulerat, șoarecescurmător, vulpe, nevăstuică, dihor-de-pădure, jder-de-piatră, bursuc, mistreț); păsări - 38 specii (Pițigoi codat, Ciocârlie, Sticlete, Florinte, Scatiu, Cojoaică comună, Botgrosul, Porumbel gulerat, Corb, Cucul, Ciocănitoarea pestriță mare, Ciocănitoarea de grădină, Presura galbenă, Măcăleandru, Muscarul negru, Cinteza, Gaița, Sfrânciocul roșietic, Privighetoarea, Codobatura albă, Muscarul sur, Grangurul, Pițigoiul albastru, Pițigoiul mare, Codroșul de grădină, Pitulicea mică, Ciocănitoarea sură, Țoi, Turturica, Huhurezul de pădure, Graurul, Silvia cu capul negru, Silvia de zăvoi, Silvia de câmpie, Pănțărușul, Mierla neagră, Sturzul cântător, Pupăză); reptile și amfibieni - 5 specii (*Lacerta viridis*, *Natrix*, *Bufo*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*); insecte - 29 specii (*Carabus intricatus*, *Gnorimus octopunctatus*, *Ocypus olens*, *Aromia moschata*, *Purpuricenus kaehleri*, *Protaetia aeruginosa*, *Osmoderma eremita*, *Carcharodus floccifera*, *Hesperia coma*, *Pyrgus carthami*, *Apatura iris*, *A. pandora*, *Euphydryas maturna*, *Limenitis camilla*, *Melitaea athalia*, *Neptis sappho*, *Nymphalis xanthomelas*, *Pararge aegeria*, *Lyceana phlaeas*, *Maculinea arion* *Plebejus idas*, *Polyommatus corydon*, *Satyrium ilicis*, *Thecla betulae*, *Aphantopus hyperantus*, *Hemaris tityus*, *Proserpinus proserpina*, *Catocala sponsa*, *Callimorpha dominula*, *Pericallia matronula*).

3.5 Peisajul și patrimoniul natural

În raionul Ungheni suprafața terenurilor cu plantații forestiere din limitele administrative ale raionului ce revine unui locuitor este de cca 2.130 m² (sau 0,21 ha), la fel, se notifică o suprafață însemnată cu arii protejate de stat (5.7% din suprafața raionului), care asigură protejarea unui număr important de specii de plante și animale, inclusiv rare. Suprafața totală a plantațiilor forestiere constituie cca 22,137 mii hectare din teritoriul raionului, sau cca 20,4%, ceea ce este mult peste media națională. Dacă e să luăm în considerație toate terenurile acoperite cu vegetație forestieră și ierboasă din limitele administrative ale raionului, atunci acest indice crește cu aproape 60%, ajungând la 3.690 m² spațiu verde per locuitor. Acest indice este mult peste recomandarea OMS de 50 m² spațiu verde per locuitor.

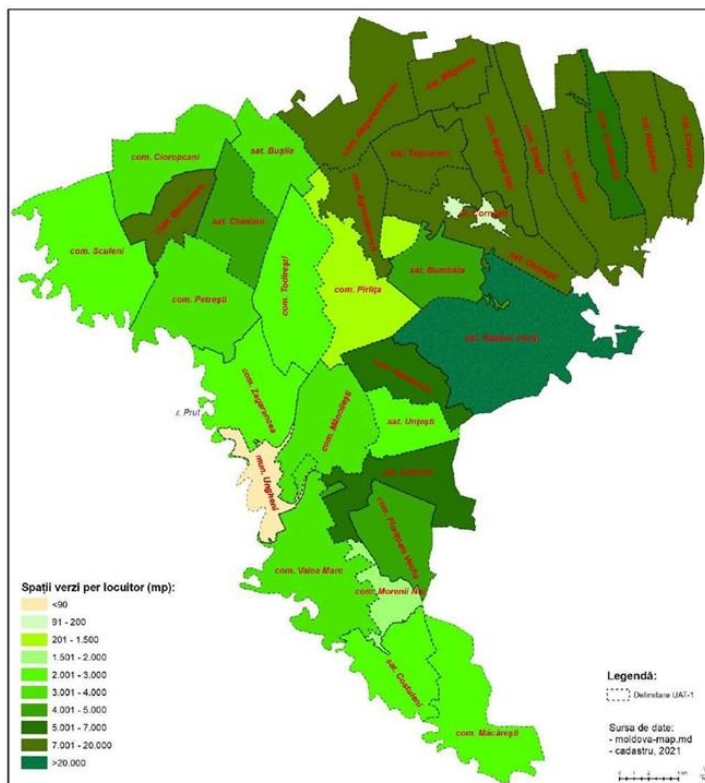

Figura 6. Harta cu spații verzi în raionul Ungheni

În toate UAT-1 din raionul Ungheni indicele spațiului verde per locuitor este mult peste recomandarea OMS de 50 m² spațiu verde per locuitor. Astfel, doar în mun. Ungheni acest indice este aproape 90 m² spațiu verde per locuitor, iar în or. Cornești - aproape 200 m² spațiu verde per locuitor. În celelalte UTA-1, peste 1,300 m² spațiu verde revine unui locuitor. În UAT-1 Rădenii Vechi, unde se află suprafețe mai de păduri, unui locuitor îi revine cu mult peste 20,000 m² spațiu verde. Suprafața spațiilor verzi din ecosistemele urbane din raionul Ungheni este de 339 ha, alcătuind 88 m² spațiu verde per locuitor. În Regiunea de Dezvoltare Centru, conform acestui indice, raionul Ungheni este pe locul 2, după raionul Strășeni.

Arii protejate de stat. În limitele administrative ale raionului Ungheni se regăsesc **mai multe Arii Naturale Protejate de Stat, care acoperă 5.7% din suprafața raionului** (6,180 ha):

- 1 rezervație științifică (Plaiul Fagului) cu o suprafață de 5.641 ha
- 1 rezervație peisajeră (Valea Mare) cu o suprafață de 373 ha;
- 5 arii cu management multifuncțional (sectoare reprezentative cu vegetație de luncă) cu o suprafață totală de 155 ha;
- 8 monumente ale naturii (2 monumente geologice-paleontologice, 6 monumente de arbori seculari) cu o suprafață totală de 13 ha.

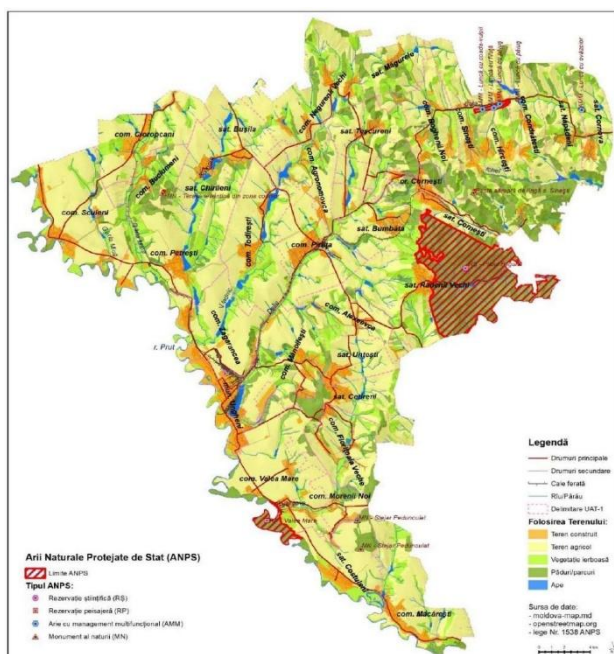

Figura 7. Harta ariilor protejate de stat în raionul Ungheni

Cea mai importantă ANPS din raionul Ungheni este rezervația științifică Plaiul Fagului (cu o suprafață de cca 5.600 ha), situată în limitele administrative ale satul Rădenii Vechi.

Rezervația reprezintă o zonă cu rol de protecție pentru un ecosistem reprezentativ din punct de vedere silvic. Cele mai răspândite specii de plante arboricole în rezervație sunt gorunul, frasinul și carpenul.

Chiar dacă fagul are o pondere de numai 5% din speciile de arbori, acesta este cel mai răspândit anume aici, comparativ cu restul pădurilor din Republica Moldova.

Pe teritoriul rezervației se întâlnesc cca 900 specii de plante (77 dintre care sunt rare), 42 specii de mamifere, 140 specii de păsări, 7 specii de reptile, 8 specii de amfibii și mai multe specii de insecte. Se estimează că circa 178 specii de animale și plante incluse în Cartea Roșie al Republicii Moldova se întâlnesc în rezervație.

În raionul Ungheni, coridoarele de mișcare a biodiversității între principalele habitate nu au fost proiectate. Acestea trebuie delimitate pe baza zonelor și fâșiilor de protecție a apelor bazinelor și râurilor, cu includerea, de asemenea, a terenurilor afectate de alunecări prin conectarea habitatelor esențiale din teritoriu. Terenurile din cadrul acestor coridoare trebuie să dispună de un statut special de protecție pentru a asigura îndeplinirea funcției de mișcare a biodiversității între habitate. Astfel, vegetația naturală din aceste coridoare trebuie menținută, iar, acolo unde este posibil, este necesar de întreprins acțiuni de mărire a suprafeței terenurilor acoperite cu vegetație naturală de diferite tipuri. Luând în considerație faptul ca terenurile din aceste coridoare îndeplinesc mai multe funcții, precum protecția apelor râurilor și lacurilor, protecția terenurilor cu risc de alunecări, implementarea acțiunilor de protecție a habitatelor naturale este imperativă.

Raionul Ungheni are un potențial turistic nevalorificat și dispune de curiozități unice în lume cum ar fi *schimbarea roților de tren, țesutul covoarelor moderne, ceramica neagră, crame, bucate locale, locuri sălbatice de odihnă* și altele.

Potențialii turiști pot avea acces la au acces la drumuri asfaltate, infrastructura existentă favorabilă, legătura bună telefonică și internet de viteză mare.

3.6 Situația deșeurilor și infrastructura de colectare/tratare

Serviciile organizate de evacuare a deșeurilor solide acoperă doar o parte din populația localităților din raionul Ungheni.

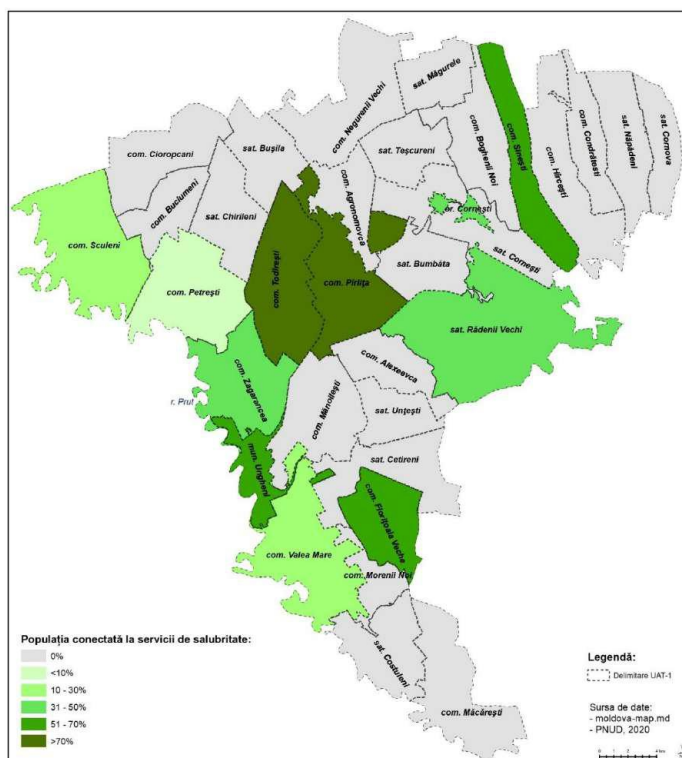

Figura 8. Harta acoperirii populației cu servicii de salubritate (2020)

În prezent, în raionul Ungheni **servicii de evacuare centralizată a deșeurilor solide există în doar 11 din 33 UAT de nivelul 1, cum ar fi:** mun. Ungheni, or. Cornești, comunele Todirești, Pârlița, Sculeni, Valea Mare, com. Petrești, Zagarancea, Florițoaia Veche, Rădenii Vechi, Sinești, Florițoaia Veche și Rădenii Vechi). În 2023, primăriile din raionul Ungheni au raportat existența a **43 depozite de deșuri, cu o suprafață totală de cca 39 ha, în limitele lor administrative, dintre care doar 2 sunt autorizate.** Gropile

de gunoi autorizate se află în s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele. Majoritatea depozitelor de deșeuri nu sunt amenajate corespunzător și nu sunt exploatate în conformitate cu cerințele de mediu. **Groapa de gunoi folosită de mun. Ungheni (cu o suprafață de aproape 10 ha) se află pe teritoriul administrativ al satului Cetireni.** Aceasta se află la o distanță de 9 km de mun. Ungheni și este funcțională din data de 06.02.2009. Teritoriul depozitului este îngrădit pe trei laturi cu gard și fâșie forestieră. Obiectivul nu este dotat cu cântar pentru cântărirea autogunoierelor și nu este racordat la rețeaua electrică. Accesul către depozit se face pe un drum pietruit de 3 km.

În contextul planificării regionale a gestionării deșeurilor (Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, HG Nr. 248 din 10.04.2013), **raionul Ungheni este parte a regiunii de management al deșeurilor 5 (RMD-5)**, unde se regăsesc toate localitățile din limitele raioanelor Ungheni, Nisporeni și Călărași.

În 2021, primăriile din raionul Ungheni **au raportat existența a 53 depozite** de deșeuri, cu o suprafață totală de cca 50 ha, în limitele lor administrative, dintre care doar 3 sunt autorizate. Gropile de gunoi autorizate se află în s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele. Majoritatea depozitelor de deșeuri nu sunt amenajate corespunzător și nu sunt exploatate în conformitate cu cerințele de mediu.

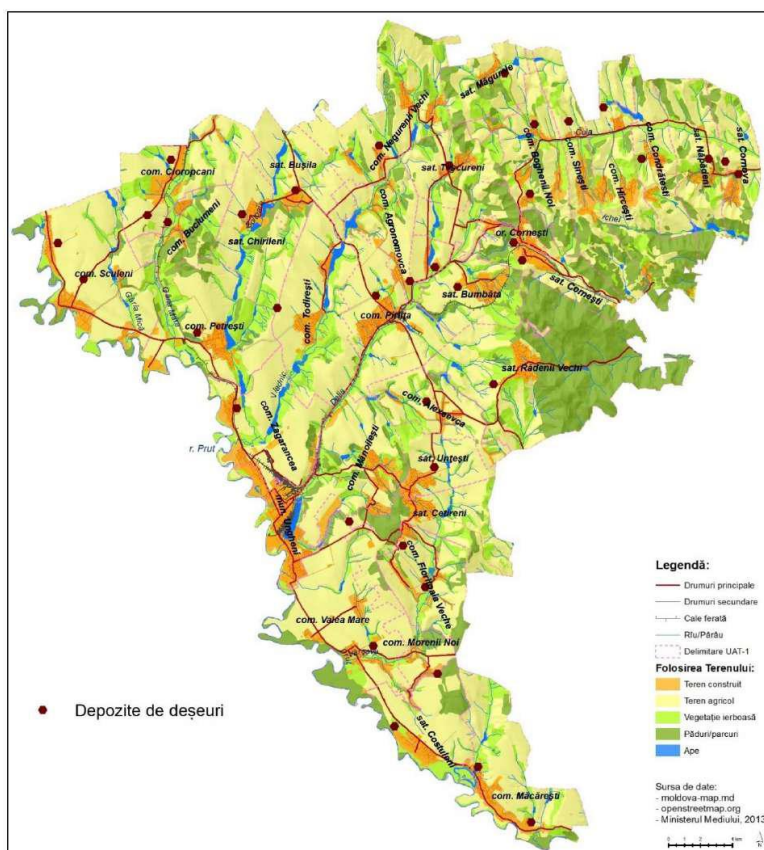

Figura 9. Harta depozitelor de deșeuri

În contextul planificării regionale a gestionării deșeurilor (Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, HG Nr. 248 din 10.04.2013), raionul Ungheni este parte a regiunii de management al deșeurilor 5 (RMD-5), unde se regăsesc toate localitățile din limitele raioanelor Ungheni, Nisporeni și Călărași.

Conform Studiului de fezabilitate pentru Sistemul de management integrat al deșeurilor în Zona de management al deșeurilor 5, infrastructura regională planificată va fi reprezentată de un Depozit de deșeuri regional, Stație de sortare a reciclabililor, Stație de compostare a deșeurilor verzi, localizate pe un teren din limitele com. Florițoaia Veche din raionul Ungheni, și două

Stații de transfer a deșeurilor amplasate în or. Nisporeni și s. Nișcani, Călărași.

Figura 10. Harta infrastructurii regionale de gestionare a DMS, RMD-5

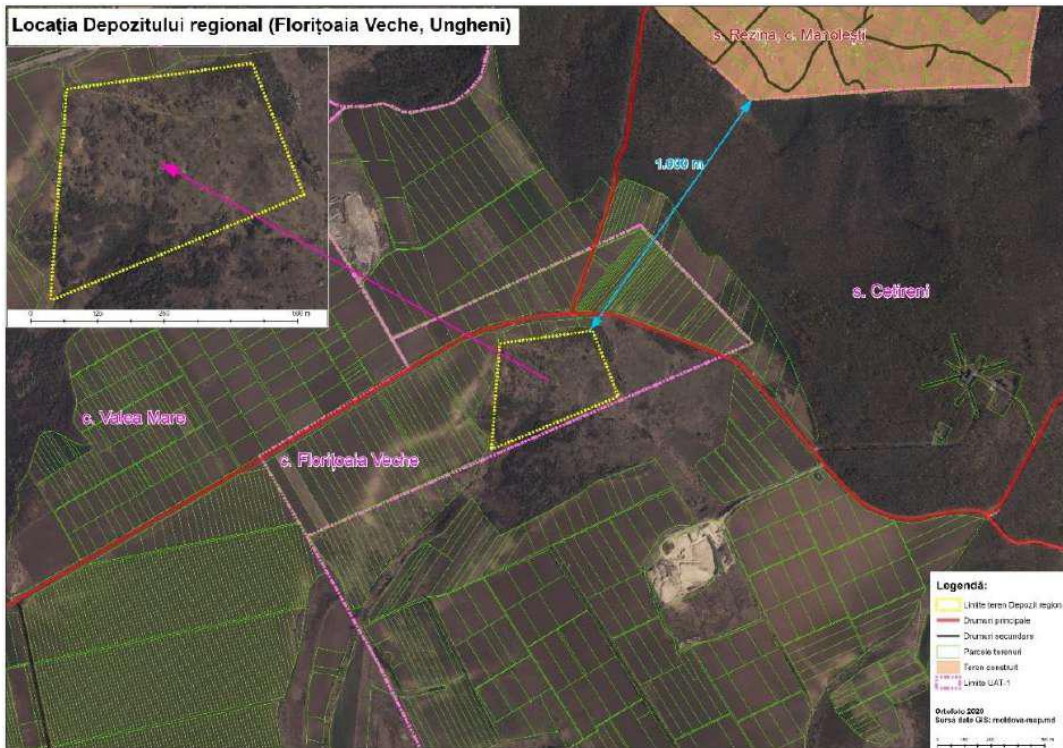

Conform studiului de fezabilitate menționat mai sus, precum și ajustările ulterioare, costul investiției totale pentru obiectivul dat (construcții și echipamente) de pe acest teren este estimat la aproape 9 milioane euro. Investiția inițială, care nu cuprinde celulele 2 și 3 al depozitului, este estimată la 5.2 milioane euro.

Pe lângă investițiile în infrastructura regională (depozit deșeuri, stație sortare reciclabile, stație compostare deșeuri verzi) planificată pe terenul din Florișoia Veche, se prevede și investiții în infrastructura de colectare a deșeurilor (autogunoiere, puncte de colectare, pubele), care pentru r. Ungheni este de cca 2.4 milioane euro.

Depozitul regional, inclusiv toată infrastructura conexă, ar trebui să fie construite și operaționalizate până în anul 2025. Odată cu funcționarea acestui sistem regional de gestionare a DMS, toate gropile de gunoi din localități vor fi închise și lichidate.

Figura 11. Localizarea terenului pentru Depozitul regional în Florișoia Veche

Din punct de vedere instituțional, APL-urile reședință de raion din RMD-5 (mun. Ungheni, or. Nisporeni și or. Călărași) urmează să înregistreze un operator regional (Societate pe Acțiuni - SA), unde fiecare din APL-uri va deține o cotă parte în dependența de populația prezentă în cele 3 raioane. Operatorul regional va întreprinde măsuri pentru contractarea utilizatorilor din toate UAT-1 din raioane până la darea în exploatare a infrastructurii regionale de gestionare a DMS.

3.7 Situația schimbărilor climatice: riscuri, vulnerabilități, emisii GES

Clima în raionul Ungheni este moderat-continentală, cu iarnă blândă și scurtă, și vară caldă și lungă, cu o cantitate scăzută de precipitații. Iernile au o temperatură de cca -5°C , iar vara se înregistrează temperaturi de $+26^{\circ}\text{C}$ în iunie și $+30^{\circ}\text{C}$ în iulie-august. Lunile mai și septembrie au temperaturi medii

asemănătoare, de cca 18°C ziua și 10°C noaptea. Nivelul lunar al precipitațiilor și temperaturilor medii, maxime și minime în raionul Ungheni, conform datelor de lungă durată înregistrate la stația hidrometeorologică din apropiere, sunt prezentate în tabelul de mai jos. Conform acestor date, precipitațiile anuale sunt de cca 545 mm, temperatura medie fiind de $+10^{\circ}\text{C}$.

Conform atlasului digital climatic (Constantinov, et. al., 2010), temperatura medie anuală în raionul Ungheni este între $+9^{\circ}\text{C}$ (zona nord-est) și $+10^{\circ}\text{C}$ (zona de vest). Sezonul de iarnă 1999-2000 a fost anormal de cald, depășind norma cu cca $4-5^{\circ}\text{C}$ (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020). Media anuală a radiației solare în limitele raionului Ungheni este între 5.000 și 5.200 MJ/m^2 (Constantinov, et. al., 2010). Durata de insolație pe parcursul anului este de circa 2.000 ore, 60-70%

vara, 20-30% iarna. Temperatura medie a aerului constituie +9-10°C, iar a suprafeței solului +10-12°C.

Perioada compactă fără îngheț este în medie de 180 zile, care poate trece și de 210 zile în uni ani. Umiditatea în zonă este, de regulă, insuficientă. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor este între 500 mm (zona de vest a raionului) și 600 mm (zona nord-est a raionului) (Constantinov, et. al., 2010).

În anul 2020, cantitatea de precipitații a fost de 493 mm, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cornești, cca 80% de la norma anuală (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020).

Precipitațiile cad în principal în perioada caldă a anului sub formă de averse. Doar cca 10% din cantitatea precipitațiilor se prezintă, de obicei, sub formă de zăpadă.

Schimbările climatice pot constitui un pericol pentru diversitatea biologică pentru majoritatea ecosistemelor. Astfel, problema adaptării la schimbările climatice devine tot mai stringentă și necesită luarea măsurilor corespunzătoare pentru soluționarea ei. Riscurile legate de schimbările climatice și vulnerabilitatea la ele nu sunt aceleași în toate țările și regiunile. Cu toate acestea, impactul acestui proces asupra dezvoltării comunității în principiu este relativ egal și se manifestă prin următoarele:

- reducerea productivității în agricultură;
- creșterea riscurilor insuficienței resurselor acvatice;
- accelerarea și intensificarea fenomenelor climaterice extreme,
- distrugerea ecosistemelor;
- creșterea riscurilor pentru sănătate.

3.9 Riscurile naturale (alunecări de teren, inundații) și antropice (poluare istorică, activități industriale)

Alunecări de teren

Zonele cu risc de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a raionului Ungheni. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate.

Cele mai multe terenuri cu risc de alunecări sunt răspândite în localitățile aflate în partea de nord-est al raionului, în teritoriile mai deluroase. Astfel de terenuri sunt înregistrate și în limitele c. Buciumeni, partea de nord-vest al raionului.

Dacă analizăm ponderea zonelor cu risc de alunecări de teren în limitele UAT-1, la fel, se poate observa că o pondere ridicată a terenurilor cu risc de alunecări (între 21 și 30% din suprafața UAT) se înregistrează anume în UAT-1 din zonele deluroase din partea de nord-est al raionului Ungheni. Totodată, în c. Buciumeni ponderea acestor terenuri este cea mai mare, înregistrând o valoare de peste 30%.

Inundații

Riscuri hidrologice în raionul Ungheni sunt reprezentate, în principal, de inundații cauzate de viituri. 24 de localități din raionul Ungheni se află în zone cu pericol de inundații. Aceste localități se află în bazinele celor 6 râuri principale din raion. În bazinele r. Prut, r. Șoltoaia, r. Vladnic, r. Varșavca, r. Cula și r. Delia se află respectiv 11 localități, 2 localități, 4 localități, 5 localități, 1 localitate, 2 localități.

Conform calculelor, un total de 1.292 case de locuit sunt amplasate în zonele periculoase supuse inundațiilor. Un risc sporit este asociat barajului din preajma lacului Delia (din limitele mun. Ungheni), unde, în caz de rupere, inundației vor fi supuse cca 80 ha de terenuri.

Sisteme antigrindină

Raionul Ungheni este printre cele mai expuse raioane din Republica Moldova la fenomene de căderi de grindină, care se semnalează în perioada caldă a anului (aprilie - octombrie).

În prezent, circa 87% din teritoriul raionului Ungheni (95 mii ha, inclusiv 65 mii ha terenuri agricole) sunt acoperite de sisteme antigrindină. Sistemul antigrindină din raionul Ungheni cuprinde 7 puncte de lansare de rachete, fiind localizate în or. Cornești, mun. Ungheni, s. Condrătești, s. Cioropcani, s. Grăseni, s. Alexeevca și s. Petrești. Majoritatea UAT-1 din raionul Ungheni sunt acoperite în proporție de 100% de sistemul antigrindină.

Totuși, există încă 4 comune (Cioropcani, Măcărești, Valea Mare, Costuleni) vulnerabile la calamități naturale, sistemul antigrindină acoperind mai puțin de 50% din teritoriu.

Activități industriale

Numărul întreprinderilor din economia formală a raionului Ungheni (întreprinderile care țin contabilitatea în baza sistemului contabil în partida dublă și prezintă rapoarte financiare către BNS, cu excepția băncilor, companiilor de asigurări și asociațiilor de economii și împrumut a cetățenilor, organizațiilor necomerciale și instituțiilor bugetar) **a crescut cu circa 10%, de la 1.003 în 2015 la 1.103 la 2020**, în timp ce **numărul întreprinderilor mari a scăzut cu 3 unități**, iar IMM-urile au crescut cu 103 unități în perioada de referință.

Conform Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei sunt constatate următoarele specializări industriale ale raionului Ungheni:

- Industria alimentară – în care activează 25% din întreprinderile industriale, care asigură cca 9% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
- Industria textilă - în care activează 6% din întreprinderile industriale, care asigură cca 66% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 85% din cifra de afaceri a raionului. Cel mai mare producător fiind `LEAR Corporation` care activează pe teritoriul ZEL;
- Industria producerii mobilei - în care activează 9% din întreprinderile industriale, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului.

Altă ramură industrială prioritizată în foia de parcurs este fabricarea covoarelor. Mun. Ungheni reprezintă unul din principalele centre de producere a covoarelor de pe continentul european.

Această ramură tradițională a economiei raionului trebuie în continuare susținută și încurajată, pentru consolidarea și extinderea lanțului valoric, inclusiv prin încurajarea de noi afaceri conexe. În acest context, există toate premisele și motivațiile actorilor pentru deschiderea unei noi fabrici de covoare în mun. Ungheni în următorii 2-3 ani, urmând deja în următoarele 3-6 luni întreprinse mai multe activități pregătitoare.

Regiunea are un potențial considerabil pentru dezvoltarea turismului bazându-se pe obiectivele deja existente cum ar fi:

- Obiectivele economice – Fabricile de covoare și ață, fabrica de ceramică, fabrica de vin;
- Obiective naturale – Rezervația naturală Plaiul Fagului, Movila Măgurii, Aleea castanilor;
- Obiective arhitecturale – sculpturile confecționate la taberele anuale de sculptură, Podul Eiffel, Catedrala Al. Nevski (unica biserică rotundă din Moldova), Biserica Sf. Ierarh

Nicolae, Casa Albă (fost obiectiv de cazare a șefilor de nivel statal și de URSS în anii 1980), monumentul kneazului Poteomkin, troița martirilor neamului românesc, stația feroviară internațională;

- Stația de transpunere a roților de tren;
- Școala de hipism;
- Muzeu – Muzeele de Istorie și Etnografie Ungheni și Sculeni, Muzeul comunei Pîrlița, Muzeul tehnicii agricole din Pîrlița;
- Vinării – Crama Mircești și localul La Crama din Mănoilești. Fabrica de vin Ungheni.

Există potențial de dezvoltare a unui traseu turistic, care să fie și trail pentru curse de alergare anuale, prin păduri ce leagă Bahmut Club de Crama Mircești și Movila Măgurii. Acest traseu ar da un impuls considerabil dezvoltării turismului în zona Negureni – Cornești – Bahmut – Rădeni.

3.8. Sănătatea publică

Sănătatea populației este o componentă-cheie a evaluării strategice de mediu, deoarece intervențiile planificate prin PRAT (transport, dezvoltare urbană, utilități de apă și sanitație, managementul deșeurilor, activități economice) pot modifica direct sau indirect factorii de mediu care determină expunerea populației: calitatea aerului (pulberi și gaze), zgomotul și vibrațiile, calitatea apei potabile, nivelul de igienă și sanitație, precum și riscurile asociate depozitării neconforme a deșeurilor și evenimentelor extreme (caniculă/inundații).

În acest context, analiza sănătății urmărește să evidențieze:

- a) starea de sănătate și vulnerabilitățile existente,
- b) modul în care PRAT poate amplifica sau reduce expunerea, în funcție de etapa proiectelor (construcție versus operare), și
- c) măsurile de prevenire și atenuare necesare pentru a evita efecte negative și a maximiza beneficiile.

Un element central al acestei secțiuni îl reprezintă grupurile vulnerabile, pentru care efectele de mediu au consecințe mai rapide și mai severe: copiii (sensibili la pulberi și la infecții respiratorii), vârstnicii și persoanele cu boli cronice (în special cardiovasculare și respiratorii), precum și persoanele cu dizabilități sau limitări funcționale, care pot fi afectate disproporționat de barierele de acces și de întreruperile temporare ale serviciilor.

În raionul Ungheni, tendințele demografice și profilul morbidității indică o vulnerabilitate relevantă pentru SEA, motiv pentru care măsurile propuse în PRAT trebuie să includă cerințe explicite de reducere a expunerii (PM/NOx, zgomot), creșterea siguranței și accesibilității în spațiul public, și îmbunătățirea serviciilor de bază (apă potabilă și sanitație).

În această secțiune sunt prezentate și interpretate datele disponibile privind starea de sănătate (pe ani și grupe de vârstă), sunt trasate tendințe relevante pentru planificarea teritorială, iar ulterior sunt formulate impacturile potențiale asupra sănătății și setul de măsuri de atenuare și monitorizare, astfel încât implementarea PRAT să fie compatibilă cu protecția sănătății publice și cu reducerea inegalităților de expunere în raion.

Indicator	UM	2020	2021	2022	2023	2024
Populația totală	Nr. abs.	88.443	87.232	84.302	81.393	78.668
Pondere 65+	%	12,6	13,0	13,7	14,6	15,0

Indicator	UM	2020	2021	2022	2023	2024
Mortalitate generală	la 100 mii	1448,3	1648,7	1378,4	1342,0	1310,8
Mortalitate prin tumori	la 100 mii	241,4	198,2	210,0	227,4	201,2
Mortalitate boli aparat circulator	la 100 mii	760,6	866,3	767,4	738,5	742,2
Incidență generală (total)	la 10 mii	5654,7	6267,3	6474,8	6313,6	5544,1
Prevalență generală (total)	la 10 mii	12607,0	13057,3	13697,8	13812,7	13302,2
Incidență boli respiratorii	la 10 mii	1581,3	1750,7	1795,6	1817,2	1624,9
Prevalență boli aparat circulator	la 10 mii	2902,9	2928,9	2998,5	3185,9	3320,6
Incidență boli respiratorii	la 10 mii	8558,7	8866,0	9481,1	9494,5	7699,3
Prevalență boli respiratorii	la 10 mii	8803,3	9127,3	9940,1	9757,2	7928,7

În perioada 2020–2024 se observă scăderea populației (de la 88.443 la 78.668; aproximativ -11%) concomitent cu îmbătrânirea demografică (ponderea 65+ crește de la 12,6% la 15,0%). Această combinație amplifică vulnerabilitatea comunităților la expuneri de mediu (poluanți atmosferici, zgomot, temperaturi extreme) și crește presiunea pe servicii medicale și sociale.

Din perspectiva stării de sănătate:

- Mortalitatea generală scade după vârful din 2021, ajungând la 1310,8 la 100 mii în 2024.
- Bolile aparatului circulator rămân însă o cauză majoră (742 la 100 mii în 2024) și se reduc marginal față de 2020, ceea ce indică o povară cardiovasculară persistentă.
- La nivel de morbiditate generală, incidența totală scade în 2024 față de 2020, dar prevalența rămâne ridicată (13.302 la 10 mii în 2024), ceea ce sugerează cronicizare și acumularea cazurilor.
- În profilul pe grupe de vârstă se constată:
 - La adulți, prevalența bolilor aparatului circulator crește constant (de la 2902,9 la 3320,6 la 10 mii), deci expunerea cronică la zgomot și poluare (NOx/PM) devine un factor de risc tot mai relevant.
 - La copii, bolile respiratorii au valori foarte mari; chiar dacă în 2024 se vede o scădere (incidență 7699,3; prevalență 7928,7 la 10 mii), nivelul rămâne dominant, iar episoadele de praf/fum/șantier pot produce rapid acutizări și creșteri sezoniere.

Prin urmare, raionul are o structură demografică în care vârstnicii cresc ca pondere, iar povara cardiovasculară și respiratorie este determinantă; de aceea, proiectarea PRAT trebuie să minimizeze expunerile la PM/NOx și zgomot, în special în zonele rezidențiale, la instituții sensibile și pe coridoarele cu trafic greu.

În ceea ce privește statutul de dizabilitate, în baza datelor recensământului populație din anul 2024 și studiului populației după statutul de dizabilitate, se constată un grad ridicat de persoane cu limitări funcționale, indicând o parte semnificativă a poverii ca una dintre vulnerabilitățile la sănătate în accesul social și la servicii.

La nivelul raionului Ungheni, cifrele arată o situație similară cu cea regională, cu 13,4% din populație considerată persoane cu dizabilități bazate pe limitări funcționale. În ciuda unui număr mare de persoane fără dizabilități (86,6%), există încă proporții substanțiale de persoane cu dificultăți semnificative (11,8%) și incapacitate totală (1,6%), indicând că există o necesitate de politici modificate pentru a proteja sănătatea și participarea acestui grup.

Tabelul 6. Populația în vârstă de 5 ani și peste după statutul de dizabilitate conform limitărilor funcționale,

	Total, persoane							Total, procente					
	Total	Persoane fără dizabilități	inclusiv:		Persoane cu dizabilități	inclusiv:		Persoane fără dizabilități	inclusiv:		Persoane cu dizabilități	inclusiv:	
			Fără dificultăți	Unele dificultăți		Dificultăți mari	Incapacitate totală		Fără dificultăți	Unele dificultăți		Dificultăți mari	Incapacitate totală
Total	2273534	1982448	1436608	545840	291086	258277	32809	87.2	63.2	24.0	12.8	11.4	1.4
Centru	632642	539840	384692	155148	92802	82205	10597	85.3	60.8	24.5	14.7	13.0	1.7
Ungheni	71277	61697	46080	15617	9580	8418	1162	86.6	64.6	21.9	13.4	11.8	1.6

Sursa: Biroul Național de Statistică

Având în vedere că infrastructura de transport, utilitățile și serviciile publice contribuie la vulnerabilitatea la expunere, aceste date sunt relevante în acest domeniu, deoarece persoanele cu dizabilități și afectare funcțională sunt expuse unui risc mai mare din cauza accesibilității reduse, poluării, zgomotului și izolării.

Mobilitatea redusă, accesul insuficient la servicii publice de sănătate și sociale și utilizarea infrastructurii adaptate pot exacerba prejudiciul impus de elementele de mediu asupra sănătății acestei populații.

În general, datele despre dizabilități confirmă că un segment esențial al populației din raionul Ungheni are nevoie de o planificare teritorială și sectorială integrativă. Accesibilitatea universală, reducerea factorilor de risc de mediu și promovarea accesului la servicii publice trebuie să formeze baza pentru reducerea vulnerabilității și protecția sănătății persoanelor cu dizabilități sau orice afectare legată de limitările lor funcționale.

În ceea ce privește rețeaua instituțiilor medicale, aproximativ toate UAT-urile din raion există cel puțin un oficiu al medicilor de familie sau centru de sănătate. În raion de asemenea funcționează 9 cabinete stomatologice (8 private și 1 public), 55 farmacii din care 31 amplasate în mun. Ungheni.

În mun. Ungheni activează IMSP Spitalul Raional Ungheni cu o capacitate de 273 paturi. Acesta are deschise 2 filiale în or. Cornești și c. Sculeni, cu 15 și respectiv 17 paturi.

În mediul rural, unele persoane nu au acces în mod regulat la serviciile medicale din cauza lipsei personalului medical permanent și a costurilor ridicate pentru medicamente și transport. În majoritatea comunelor sunt furnizate doar servicii medicale de bază (medicină de familie).

Situația grupurilor vulnerabile.

În cadrul evaluării strategice de mediu au fost identificate următoarele grupuri vulnerabile:

- persoanele cu dizabilități
- copii și tineri,
- persoane vârstnice,
- persoane cu boli cronice (respiratorii, cardiovasculare),
- populația din proximitatea căilor de transport, zonelor industriale și instalațiilor de gestionare a deșeurilor.

Un grup vulnerabil major, sensibil la calitatea infrastructurii, a mediului și a serviciilor de sănătate, este reprezentat de persoanele cu dizabilități. Conform datelor furnizate de Structura Teritorială de Asistență Socială Ungheni în anul 2026, la nivelul raionului sunt înregistrate în total 4.772 persoane cu dizabilități (dintre care 780 cu dizabilități severe, 3.012 cu dizabilități accentuate și 980 cu dizabilități medii). Din acest total, 404 sunt copii cu dizabilități, iar 386 sunt persoane cu dizabilități

locomotorii. La nivelul municipiului Ungheni, numărul persoanelor cu dizabilități se ridică la 1.431 (dintre care 127 copii și 78 persoane cu dizabilități locomotorii). Mobilitatea redusă și accesibilitatea limitată la infrastructura de transport și la serviciile de sănătate expun acest grup la riscuri de izolare și limitează accesul la asistență medicală promptă.

Conform datelor demografice privind populația cu reședință obișnuită, segmentele de vârstă extreme – copiii și tinerii (0-18 ani), precum și persoanele vârstnice (peste 61/63 ani) – reprezintă o pondere semnificativă în structura populației raionului Ungheni, constituind 26 % și 22 % corespunzător. Din perspectiva sănătății publice, copiii și vârstnicii sunt identificați ca fiind grupurile cele mai vulnerabile la factorii de risc de mediu. Analiza datelor epidemiologice arată incidente specifice pentru fiecare categorie:

Implementarea măsurilor prevăzute în PRAT influențează sănătatea populației prin următoarele relații cauzale:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport poate genera, pe termen scurt, creșteri temporare ale zgomotului și emisiilor, iar pe termen mediu și lung va contribui la fluidizarea traficului, reducerea timpilor de deplasare și diminuarea expunerii populației la poluanți atmosferici.
- Extinderea și modernizarea zonelor urbane și economice poate modifica utilizarea terenurilor și intensitatea activităților economice, cu efecte potențiale asupra calității aerului, apei și solului, influențând indirect starea de sănătate a populației.
- Îmbunătățirea sistemelor de gestionare a deșeurilor reduce riscurile asociate depozitării necontrolate, mirosurilor neplăcute, contaminării solului și apei, cu efecte pozitive asupra sănătății comunităților locale.
- Modernizarea utilităților publice (apă, canalizare, energie) contribuie la reducerea riscurilor sanitare și la îmbunătățirea condițiilor de viață.

Pentru aceste grupuri, impactul asupra sănătății poate fi mai pronunțat din cauza sensibilității crescute la poluarea aerului, zgomot și alți factori de mediu. Implementarea PRAT trebuie să țină cont de reducerea expunerii acestora prin măsuri de planificare spațială, zonare funcțională și protecție a zonelor sensibile.

În lipsa implementării Planului regional de amenajare a teritoriului și a măsurilor de mediu aferente, este probabilă menținerea sau chiar agravarea riscurilor existente asupra sănătății populației, în special prin perpetuarea problemelor legate de gestionarea inadecvată a deșeurilor, presiunea asupra calității factorilor de mediu și vulnerabilitatea crescută la efectele schimbărilor climatice. Implementarea Planului este astfel considerată un factor de reducere a riscurilor asupra sănătății publice pe termen mediu și lung.

4. Zone vulnerabile și elemente sensibile din teritoriu

4.1 Arii naturale protejate conform legislației naționale

Conform Legii nr. 1538 din 25.02.1998 privind ariile naturale protejate de stat, în raionul Ungheni avem o diversitate de arii naturale protejate de stat ce cuprind rezervații științifice, monumente ale naturii (geologice și paleontologice, arbori seculari), rezervații peisagere și arii cu management multifuncțional, menționate în tabelul de mai jos.

Cea mai importantă arie natural protejată de stat din raionul Ungheni este rezervația științifică Plaiul Fagului (cu o suprafață de cca 5.600 ha), situată în limitele administrative ale satul Rădenii Vechi. Rezervația cuprinde un mozaic armonios de factorii de mediu, arboreturi poziționate pe soluri diverse, elementele de relief exprimate printr-o vastă variabilitate a altitudinilor și a expoziției versanților.

Rezervația reprezintă o zonă cu rol de protecție pentru un ecosistem reprezentativ din punct de vedere silvic. Cele mai răspândite specii de plante arboricole în rezervație sunt gorunul, frasinul și carpenul. Fagul are o pondere de numai 5% din speciile de arbori din cadrul rezervației, dar și așa, acesta este cel mai răspândit anume aici, comparativ cu restul pădurilor din Republica Moldova.

Pe teritoriul rezervației se întâlnesc cca 900 specii de plante (77 dintre care sunt rare), 42 specii de mamifere, 140 specii de păsări, 7 specii de reptile, 8 specii de amfibii și mai multe specii de insecte. Se estimează că circa 178 specii de animale și plante incluse în Cartea Roșie al Republicii Moldova se întâlnesc în rezervație. Rezervația științifică Plaiul Fagului este în subordinea Agenției pentru silvicultură Moldsilva.

La fel, rezervația științifică Plaiul Fagului ce este amplasată pe teritoriul raionului Ungheni face parte din Rețeaua Emerald, parte a rețelei ecologice paneuropene. Rețeaua Emerald conține zone natural de protecție special și cuprinde 52 de situri, 34 habitate, și 165 specii, suprafața totală a acesteia constituind 8% din teritoriul țării.

Altă ANPS din raionul Ungheni este rezervația peisajeră Valea Mare (cu o suprafață de peste 370 ha), care este situată la sud de mun. Ungheni în limitele administrative ale comunei Valea Mare.

Această ANPS cuprinde o arie reprezentativă de silvostepă, cu trei tipuri de pădure - zăvoi de plop alb, zăvoi de salcie, stejăreț-șleau de luncă de silvostepă. Rezervația include un genofond format din 269 specii de plante vasculare și peste 200 specii de plante ierboase. Rezervația peisajeră Valea Mare este gestionată de Gospodăria Silvică de Stat Ungheni. În raionul Ungheni, coridoarele de mișcare a biodiversității între principalele habitate nu au fost proiectate. Aceste pot fi delimitate pe baza zonelor și fâșiilor de protecția a apelor bazinelor și râurilor, cu includerea, de asemenea, a terenurilor afectate de alunecări.

4.2 Situri Natura 2000

Rețeaua Emerald este echivalentul Rețelei Natura 2000, pe teritoriile țărilor care nu sunt membre ale Uniunii Europene.

Pe teritoriul României de pe malul opus al Prutului există situri Natura 2000 pentru râul Prut (SCI / SPA) care se întind în județul Iași și sunt direct învecinate cu sectorul de frontieră: ROSPA0168 și ROSCI0213 – Râul Prut.

Localizarea, suprafața și limitele

Siturile sunt amplasate în albia minoră și cea majoră a râului Prut. În conformitate formularul standard al sitului, suprafața ROSPA0168 însumează 7659,20 ha, iar suprafața ROSCI0213 10583,40 ha. Râul Prut se remarcă printr-o bogată ihtiofaună reprezentată prin: crap (*Cyprinus caprio*), caras argintiu (*Carasius auratus gibelio*), roșioara (*Scardinius erythrophthalmus*), șalău (*Stizostedion lucioperca*), biban (*Perca fluviatilis*) etc. În timpul migrației apar și alte specii, cum ar fi: morunașul (*Vimba vimba*), scobarul (*Chronrostoma nasus*), sabiță (*Pelecus cultratus*) și porcușorul (*Gogio gogio*). În bălțile neamenajate ale Prutului trăiesc specii cum sunt: caracuda, linul, obletul și foarte rar poate fi pescuită și cega (*Acipenser ruthenus*).

Zona este deosebit de importantă pentru pasajul și iernarea populațiilor speciilor de păsări acvatice. Are rol de coridor de migrație în special pentru păsările acvatice. De asemenea, prezintă importanță și pentru populația cuibăritoare de pescăraș albastru (*Alcedo atthis*), sfrâncioc roșiatic (*Lanius collurio*), sfrâncioc cu fruntea neagră (*Lanius minor*), barza albă (*Ciconia ciconia*), chirighița cu obraji albi (*Chlidonias hybrida*), erete de stuf (*Circus aeruginosus*), dumbrăveanca (*Coracias garrulus*), codalb (*Haliaeetus albicilla*) și stârc de noapte (*Nycticorax nycticorax*).

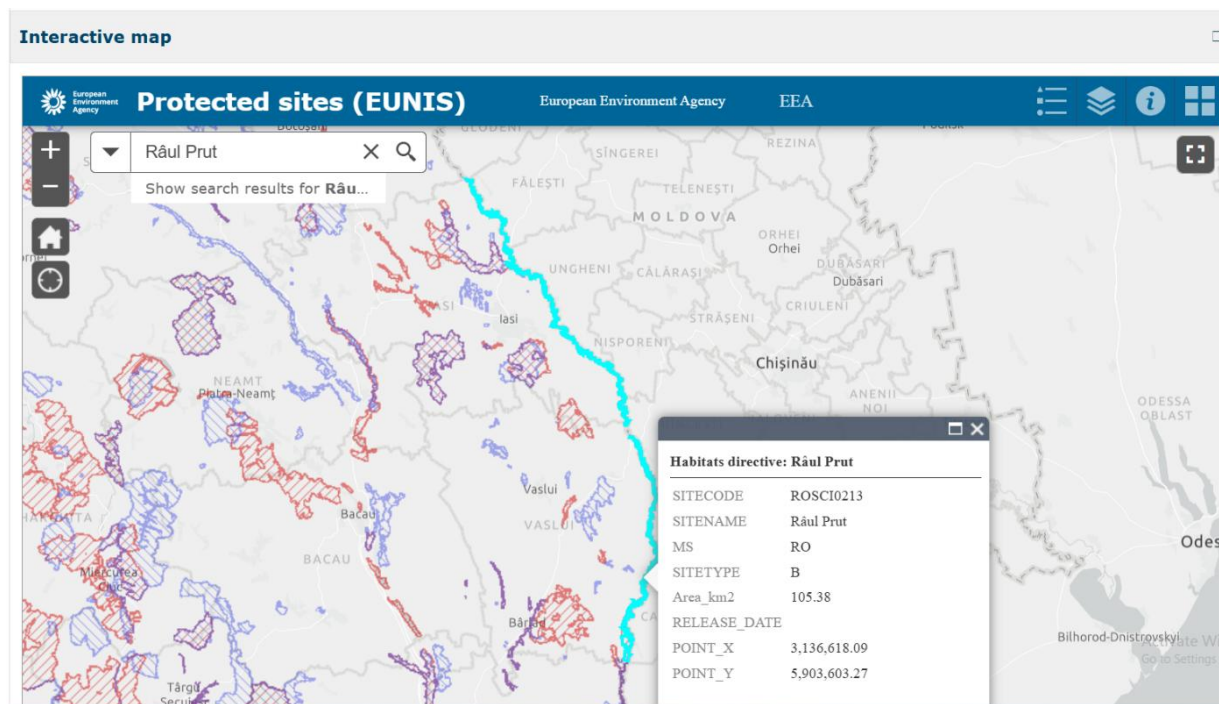

Figura 12. Vedere generală raionului Ungheni și încadrarea în teritoriu, în raport cu ariile naturale protejate

Vulnerabilitatea sitului este dată de următoarele: lucrările de amenajare hidrotehnice și ameliorare hidrologică a teritoriului realizate în bazinul Prutului, care au modificat profund habitatele, peisajul și speciile de faună existente inițial; lucrările de descare și asanare a terenurilor înmlăștinite și inundabile temporar în vederea folosirii lor pentru agricultură, ce au condus la dispariția punctelor de popas pentru păsările limicole, la reducerea severă a suprafețelor acoperite cu stuf și la dispariția din aceste teritorii a speciilor de păsări specifice habitatului.

4.3 Zone umede, păduri cu funcții de protecție, habitate prioritare

Raionul Ungheni nu e află în apropierea nici unei zone umede care ar putea fi afectată de acțiunile PRAT.

În Ungheni sînt următoarele păduri cu funcții de protecție:

Rezervația naturală „Plaiul Fagului” - suprafața totală este circa 5.642 ha, din care pădurile ocupă circa 4.639 ha. Pădurile din rezervație sunt de tip natural, cu specii ca fag, gorun, stejar, carpen etc. Aceste păduri au clar funcție de protecție (conservare a biodiversității, protecția solului, ape etc.).

Pădurea din satul Rădenii Vechi - peste 180 de hectare de pădure din acest sat urmează să fie înregistrate în fondul forestier, pentru a fi protejate mai bine, conform prevederilor Codului Silvic.

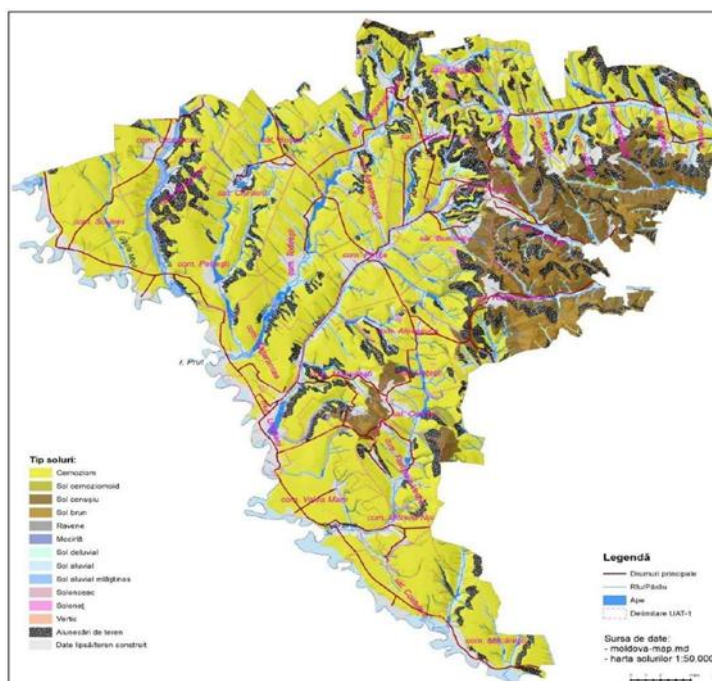
În ceea ce privește habitatele prioritare, în zona Rezervației „Plaiul Fagului” sunt circa 700 de specii de plante, dintre care 27 în Cartea Roșie, ceea ce sugerează prezența unor comunități vegetale potențial valoroase, dar nu este detaliat în sursa pe care am găsit ce tipuri de habitate naturale, din cele prioritare, sunt acolo.

4.4 Zone cu soluri degradate sau expuse la eroziune

În raionul Ungheni solurile cernoziomice sunt cele mai răspândite, urmate de solurile cenușii și brune, cuprinzând, respectiv, terenurile agricole și terenurile acoperite cu păduri. Solurile aluviale și deluviale sunt distribuite în lunca râurilor și pâraielor. Majoritatea solurilor sunt luto-argiloase (53%), care sunt urmate de solurile argilo-lutoase (30%) și cele lutoase (11%). Terenurile afectate de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a terenurilor raionului Ungheni. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate.

Circa 44% (32.184 ha) din terenurile agricole din raionul Ungheni sunt supuse erodării, dintre care erodate puternic, erodate moderat și erodate slab sunt respectiv 7.228 ha (10%), 11.229 ha (15%) și 13.726 (19%).

Figura 13. Harta cu distribuția solurilor și terenurile cu alunecări de teren în raionul Ungheni

Zonele cu risc de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a raionului Ungheni. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate. Cele mai multe terenuri cu risc de alunecări sunt răspândite în localitățile aflate în partea de nord-est al raionului, în teritoriile mai deluroase. Astfel de terenuri sunt înregistrate și în limitele c. Buciumeni, partea de nord-vest al raionului.

Dacă analizăm ponderea zonelor cu risc de alunecări de teren în limitele UAT-1, la fel, se poate observa că o pondere ridicată a terenurilor cu risc de alunecări (între 21 și 30% din suprafața UAT) se înregistrează anume în UAT-1 din zonele deluroase din partea de nord-est al raionului Ungheni. Totodată, în c. Buciumeni ponderea acestor terenuri este cea mai mare, înregistrând o valoare de peste 30%.

4.5 Zone locuite expuse riscurilor naturale sau industriale

Riscuri naturale

Factorii care generează sursele de risc natural sunt:

- formele de relief;
- rețeaua hidrografică;
- clima;

- gradul de acoperire (vegetația);
- compoziția solului și dispunerea straturilor geologice și, nu în ultimul rând, gradul de seismicitate determinat de poziția geografică a țării în raport cu traseul principalelor falii tectonice ale Pământului.

Cutremurele de pământ

Teritoriul țării și a municipiului Ungheni este caracterizat printr-o activitate seismică ridicată, care se manifestă, din timp în timp, prin cutremure puternice, considerate, prin efectele lor, dezastre naturale.

Analizând riscurile seismice de pe teritoriul României observăm că principalul focar seismic se află în zona Vrancea, care afectează și Republica Moldova, în care mișcările plăcilor tectonice produc cutremure la o adâncime de 60 – 100 km și cu magnitudine maximă $M = 8-9$ grade Richter, cu o periodicitate de 40 – 100 de ani.

Inundațiile

Municipiul Ungheni este amplasat de-a lungul malului stâng al râului Prut și este traversat de râulețul Delia, astfel, pot fi afectate sate/commune aflate pe malul Prutului precum Sculeni, Semeni etc.

Alunecările de teren

Teritoriul raionului Ungheni se caracterizează cu un relief fragmentat și văi adânci. Aici predomină versanții lungi cu o înclinație mare, care favorizează apariția și dezvoltarea formelor de degradare a solurilor prin eroziune și alunecări de teren. Producerea alunecărilor de teren este favorizată de condițiile privind panta și energia reliefului, substratul geologic cu alternanțe de roci permeabile și impermeabile care dau nivele freatice și izvoare, de perioadele de ploi abundente, procentul relativ redus de acoperire cu vegetație forestieră, de fenomenele de ravenare și torențialitate, precum și de activitatea umană (defrișări, irigații, supraîncărcarea terenului cu construcții, neîntreținerea lucrărilor de combatere).

Riscurile tehnogene

Accidentele rutiere

În urma unei analize efectuate de către Inspectoratul Național de Patrulare a Republicii Moldova, s-a demonstrat că cele mai multe accidente rutiere se produc în zilele de vineri și luni. În Republica Moldova numărul de accidente rutiere este foarte mare deoarece infrastructura drumurilor este într-o stare deplorabilă și dacă e să se ia în considerare nerespectarea regulilor de circulație poate duce la consecințe grave.

Municipiul Ungheni nu este o excepție, dar fiind situat la graniță cu România, fluxul de mijloace de transport este foarte intens, ceea ce crește gradul de probabilitate a accidentelor rutiere.

Numărul accidentelor rutiere din ultimii ani au o dinamică descrescătoare, urmare a îmbunătățirii infrastructurii rutiere (semaforizare intersecții, inclusiv semafoare pentru pietoni, indicatoare rutiere și instalare sistem de supraveghere a traficului rutier).

Incendiile

Municipiul Ungheni este amplasat într-o zonă cu risc înalt de incendiu deoarece este înconjurat de fâșii forestiere la graniță cu România și incendiile provocate de factorul uman nu sunt o raritate.

Depistarea munițiilor neexplodate

Conform hărții elaborate de geniștii Armatei Naționale, municipiul Ungheni este inclus în zona roșie, ceea ce înseamnă că probabilitatea de depistare a munițiilor neexplodate este foarte înaltă și respective reprezintă un risc major.

4.6 Obiective de patrimoniu cultural și peisagistic

Raionul Ungheni deține pe teritoriul său **147 monumente listate în Registrul Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor (AIRMC)** în majoritate de interes național, categoria N. Majoritatea din ele sunt monumente de cult, biserici și mănăstiri sec. XIX-XX, dar și de natură arheologică din epoca antică. O pondere semnificativă o au monumente comemorative ridicate pentru locuitori și militari căzuți în perioada 1941-1945.

Valorile de patrimoniu cultural și natural se constituie ca elemente cu rol identitar și de interes din punct de vedere turistic cultural și științific. Lista acestor locuri de interes cuprind:

- Rezervația naturală „Plaiul Fagului”, s. Rădenii Vechi
- Alea castanilor Ungheni
- Biserica „Sf. Alexandru Nevski”, mun. Ungheni
- Biserica „Sf. Ierarh Nicolae”, mun. Ungheni
- Mănăstirea „Sf. Gheorghe”, mun. Ungheni
- Mănăstirea Veverița, s. Veverița
- Monumentul kneazului Potiomkin, s. Rădenii Vechi
- Podul proiectat de Gustave Eiffel
- Troița Martirilor Neamului, mun. Ungheni
- Muzeul de istorie și Etnografie Ungheni (istoria locurilor, tradiții, artă populară, artă contemporană)
- Muzeul comunei Pîrlița (tradiții, artă populară)
- Muzeul Tehnicii Agricole, s. Pîrlița
- Fabrica de ceramic, mun. Ungheni (tradiția olăritului)
- Fabrica de covoare, mun. Ungheni (arta țesutului covorului modern)
- Muzeul de Istorie și Etnografie din Sculeni
- Tabăra de Sculptură, mun. Ungheni

Pe teritoriul raionului Ungheni sunt amplasate următoarele instituții de cultură:

- 62 case de cultură/ cămine culturale (dintre care 3 nefuncționale);
- 56 de biblioteci (din care 3 cu sediu separat);
- 3 muzee (1 în mun. Ungheni, 1 în c. Pîrlița și 1 în c. Sculeni).

În **localitățile urbane** din raion activează 4 case de cultură dintre care 2 în mun. Ungheni cu o capacitate de 1.150 locuri și 2 case de cultură în or. Cornești cu o capacitate de 300 locuri.

Instituțiile din mun. Ungheni sunt modernizate, pe când cele din or. Cornești necesită lucrări de modernizare. În localitățile urbane activează 8 biblioteci, din care 6 în mun. Ungheni și 2 în

or.Cornești, activează Muzeul de Istorie și Etnografie Ungheni, cu un număr total de 10.188 exponate și cu un număr anual de vizitatori de circa 12,6 mii persoane.

În mediul rural, dotările culturale se rezumă la bibliotecă și cămin cultural. În total în localitățile rurale ale raionului sunt 58 case de cultură, dintre care 3 sunt nefuncționale (1 în Alexeevca, 1 Condrătești și 1 în Măcărești).

Toate comunele din raionul Ungheni au cel puțin o dotare de acest fel, majoritatea având și bibliotecă și un alt tip de infrastructură culturală. Excepție face UAT-ul Alexeevca deține casă de cultură, dar această nu este funcțională. Capacitatea caselor de cultură variază de la 50 locuri (Morenii Noi) la 500 locuri (Todirești). În comunele raionului activează 48 biblioteci dintre care 1 deține sediu separat (Alexeevca) în celelalte fiind amplasate în incinta altor instituții (școli, grădinițe, case de cultură etc.). În comunele Pârlița și Sculeni activează câte un muzeu, cu 3.472 și respectiv 899 exponate. Numărul anual de vizitatori variază între 851 și 2,314 persoane.

6. Descrierea problemelor identificate în procesul de elaborare a PRAT Ungheni

Problemele de mediu (și sănătate publică) identificate în procesul de elaborare a PRAT Ungheni de care se va ține cont și la implementarea lui sunt înregistrate în baza analizei stării actuale și se referă la aria geografică a raionului. Problemele din cauză au fost determinate și ca rezultat al consultărilor publice, a sondajelor efectuate cu populația. Problemele de mediu identificate vor fi soluționate prin integrarea acestora în propunerile de dezvoltare a PRAT. Îngrijorările cu privire la starea mediului și a sănătății populației vor fi eliminate odată cu realizarea planului, deoarece la elaborarea acestuia s-a ținut cont de normativele în construcții de normativele cu privire la protecția componentelor de mediu, de necesitatea consultărilor publice, conform legislației în vigoare.

• **Probleme/ necesități în sectorul alimentarea cu apă** - din numărul total de 72 localități rurale ale raionului Ungheni, doar în 41 există sisteme publice de alimentare cu apă iar în 31 de localități din raion, în care locuiesc cca 16 963 locuitori, nu există în genere sisteme centralizate de aprovizionare cu apă (. Există necesitatea de extindere a rețelelor de apă în localitățile rurale din întreg raionul. Conform Programului Național de Implementare a Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025, aprobat prin HG nr. 1063/2016, se prevede asigurarea accesului la sisteme durabile de apă potabilă în 100% instituții pentru copii și a accesului populației generale la sisteme de apeduct pînă la 75% către anul 2025.

- Necesitatea construcției sistemelor de alimentare cu apă în localitățile care nu dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă (Romanovca, Zăzulenii Noi, Alexeevca, Lidovca, Săghieni, Boghenii Vechi, Mircești, Poiana, Bulhac, Stolniceni, Curtoaia, s. Cornești, Hârcești, Leordoiaia, Mânzîtești, Veverița, Măcărești, Frăsinești, Măgurele, Șicovăț, Coșeni, Țăghira, Zăzulenii Vechi, Hristoforovca, Rădenii Vechi, Pojarna, Buzduganii de jos, Buzduganii de Sus, Elizavetovca.
- Necesitatea reconstrucției Stației de Tratare a Apei în orașul Ungheni;
- Necesitatea asigurării calității apei potabile la standardele naționale;
- Necesitatea înlocuirii conductelor vechi de oțel cu conducte de HDPE ce va permite asigurarea calității apei distribuite consumatorilor;
- Necesitatea în construcția unui nou rezervor de apă potabilă cu volum de 1000 m³ pe teritoriul STA, orașul Ungheni;
- Lipsa unui program de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană în special a râurilor mici și fîntînilor particulare;

- Îmbunătățirea eficienței prestării serviciilor.

Extinderea rețelei de aprovizionare centralizată cu apă potabilă în zonele rurale; Construcția stației de tratare a apei în or. Cornești; Construcția stației de epurare a apelor uzate în or. Cornești; Construcția rețelelor de distribuție a apei în or. Cornești - 10 km și pentru localitatea Romanovca – 4 km; Construcția rețelelor de canalizare în or. Cornești - 8 km.

- **Probleme/necesități privind accesul la sisteme de canalizare** – există necesitatea de a dezvoltare, extindere și modernizare a sistemelor publice centralizate de canalizare. Circa 77% din populația raionului nu au acces la servicii centralizate de canalizare. Doar 23 % din populația raionului au acces la sistemele centralizate de canalizare. Conform acestui indicator raionul se clasează sub media națională de 32% fiind însă peste media din Regiunea de dezvoltare centru (17%). În raion există doar 6 sisteme centralizate de canalizare, dintre care 2 în localități urbane (mun.Ungheni și or. Costești) și 4 în localitățile rurale (s. Chirileni, s. Todirești, Grăseni și s. Petrești). În raion există doar 5 stații de epurare a apelor uzate (SEAU) care preiau apele uzate de la consumatorii din localitățile unde sunt amplasate, în special de la instituțiile publice. În localitățile rurale există doar 4 stații de epurare a apelor uzate de mică capacitate construite în perioada 2006-2015 la care sunt racordate instituțiile publice din localități și un număr mic de consumatori casnici de circa 144 gospodării.

- Este necesar să fie reabilitate și extinse de rețelele de canalizare a municipiului Ungheni cu 39,7 km;
- În or. Cornești este necesar să fie reabilitate 2,8 km de rețele de canalizare, iar în comuna Todirești 0,8 km, în comuna Petrești 1 km;
- Există necesitatea asigurării calității apei uzate deversate în emisar pentru a corespunde cu prevederile actelor normative în vigoare.

- **Probleme/necesități privind gestionarea resurselor de apă**- necesitatea în delimitarea și respectarea regimului de întreținere adecvată a zonelor și fâșiilor de protecție pentru toate râurile și bazinele acvatice din limitele raionului Ungheni în conformitate cu prevederile Legii 440 din 27.04.1995 privind asigurarea deversărilor apelor uzate în limitele normativelor de mediu.

- **Probleme/necesități privind construcția canalizării pluviale** – este necesară dezvoltarea rețelelor ingineresti de infrastructură de canalizare pluvială în orașul Ungheni și conectarea infrastructurii de canalizare pluvială la Stația de epurare a apelor uzate.

Probleme directe de mediu care pot afecta ecosistemele, habitatul natural și sănătatea populației:

- **Biodiversitatea** - lipsa coridoarelor de mișcare a biodiversității între principalele habitate. Fără conexiuni între habitate, animalele sălbatice nu se pot deplasa liber, ceea ce duce la izolare genetică. La fel, aceasta poate duce la pierderea serviciilor ecosistemice (polenizare, reglarea apelor, purificarea aerului), afectând agricultura, aprovizionarea cu apă și afectând calitatea vieții în general. Este necesar de oferit statut de protecție coridoarelor create. Planul menționează că coridoarele de mișcare a biodiversității pot fi delimitate pe baza zonelor și fâșiilor de protecția a apelor bazinelor și râurilor, cu includerea, de asemenea, a terenurilor afectate de alunecări.

- **Spații verzi** – deși în medie raionul Ungheni se caracterizează de o pondere înaltă a zonelor verzi, amplasarea acestora este neuniformă cu o prezență sub media pentru UAT-rile din partea centrală a raionului. În 6 UAT-uri suprafețele plantațiilor forestiere este sub 10%. Este necesar de dezvoltat programe de înverzire, amenajare a curților blocurilor locative, amenajare a spațiilor verzi pentru agrement la nivelul raionului. Este necesară elaborarea și aprobarea Registrului spațiilor verzi în conformitate cu legislația națională în acest sector.

- **Erodarea terenurilor** - în raionul Ungheni este mare nivelul de erodare a terenurilor agricole, cuprinzând 43,4% dintre acestea. La fel, sunt înregistrate circa 1.863 ha cu alunecări de teren, la fel, circa 44% (32.184 ha) din terenurile agricole din raionul Ungheni sunt supuse erodării.

- **Calitatea aerului** – nu există un program de monitoring al calității aerului atmosferic la nivel de raion, fiind contabilizate doar sursele fixe. Emisii de noxe în aerul atmosferic de la sursele fixe din raionul Ungheni constituie cca 595 tone, dintre care 67% revin sectorului industrial, 24% - sectorului transport, 9% - sectorului energetic. Aceste emisii provin de la 123 întreprinderi din sectorul privat și 32 întreprinderi de stat. Este necesară realizarea unor proiecte ce țin de monitorizare continuă a calității aerului.
- **Gestionarea deșeurilor** - doar cca 65% (6.800 tone) și 21% (1.900 tone) din DMS generate respectiv în mediul urban și rural sunt colectate în mod organizat, există doar 5 întreprinderi (2 societăți cu răspundere limitată și 3 întreprinderi municipale) care deservește localitățile din 8 UAT-1. Populația urbană este conectată la servicii de evacuare a deșeurilor solide în proporție de cca 65% (67% în mun. Ungheni și 47% în or. Cornești), fiind colectate doar 6.800 tone din cele 0.400 tone DMS generate în mediul urban. În mediul rural în doar 9 din cele 31 UAT-1 rurale populația are acces la servicii de salubritate, astfel, doar 21% din populația rurală a r. Ungheni este conectată la servicii organizate de evacuare a deșeurilor solide. În 2021, au fost identificată existența a 53 depozite de deșeurii, cu o suprafață totală de cca 50 ha, în limitele lor administrative, dintre care doar 3 sunt autorizate - în s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele. În comunele Sculeni, Valea Mare, Petrești, Zagarancea serviciul de evacuare a deșeurilor este prestat de compania SRL AVE Ungheni, fondată de Consiliul raional Ungheni. Este în proces de reorganizare sistemul de colectare a deșeurilor prin participarea la sistemul integrat de management al deșeurilor, care va cuprinde schimbarea aspectului punctelor de colectare a deșeurilor, asigurarea condițiilor de compostare a deșeurilor, construcția stațiilor de transfer, a stațiilor de sortare a deșeurilor, a celulelor de depozitare a deșeurilor. La fel, este prevăzută lichidarea depozitelor de deșeurii neconforme și recultivarea terenurilor.
- **Expunerea la riscuri naturale** - r. Ungheni este expus mai mult următoarelor riscuri naturale - **inundații, alunecări de teren, grindină, ploi torențiale și secetă**. La fel, cele mai relevante **riscuri antropice**, pentru localitățile din r. Ungheni, țin de **accidentele de transport, incendiile și pericolele de explozie**. Principalele zone de risc natural, în limitele administrative ale raionului Ungheni, se caracterizează prin zonele cu risc de alunecări de teren, ce acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a terenurilor raionului Ungheni și zonele cu risc de inundații în urma viiturilor. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate. Din 74 localități din limitele UAT-1 a raionului Ungheni, în zone cu pericol de inundații se află 24 de localități, aflate în bazinele celor 6 râuri principale din raion. În bazinele r. Prut, r. Șoltoiaia, r. Vladnic, r. Varșavca, r. Cula și r. Delia.
- **Sistemul antigrindină** din r. Ungheni cuprinde 7 puncte de lansare de rachete, fiind localizate în următoarele localități: or. Cornești, mun. Ungheni, s. Condrătești, s. Cioropcani, s. Grăseni, s. Alexeevca și s. Petrești. Majoritatea UAT-1 din raionul Ungheni sunt acoperite în proporție de 100% de sistemul antigrindină. Excepție fac UAT-urile Cioropcani, Măcărești, Valea Mare, Costuleni, unde nivelul de protecție este sub 50%.
- **Irigare** - în raionul Ungheni sunt 136 de lacuri (iazuri) principale, care sunt exploatate în diferite scopuri, inclusiv pentru irigare. În raion există trei sisteme/rețele utilizate pentru irigare, care sunt gestionate de IM Apă Ungheni, AUA Blândești și AUA Berești. Sursa de apă a acestor sisteme servește apa captată din râul Prut. În raionul Ungheni există sisteme de irigare construite doar pentru 3,3% terenuri agricole (1,9 mii hectare din totalul de 56,6 mii hectare). Întreg teritoriul raionului, cu excepția zonelor Todirești, Grozasca Nouă, Florișoia Veche, Blândești Medeleni Petrești, Alexeevca Mănoilești Zagarancea, care au acces la infrastructura de irigare la scara mare.
- **Calitatea apei** - pe întreg teritoriu raionului lipsește un program de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană, în special a râurilor mici și fântânilor particulare.
- **Delimitarea fâșiilor de protecție** - pe întreg teritoriu raionului nu sunt delimitate zonele și fâșiile de protecție a apei râurilor și bazinelor acvatice.

- Pe parcursul ultimilor 15 ani populația raionului s-a aflat într-o reducere nesemnificativă, înregistrând un ritm de cca -2,3%, în condiții de o reducere mai accentuată a populației din mediul urban (-4%) și alta mai lentă a populației rurale (-1,4%);
- Reducerea numărului populației raionului (peste -1,5 mii locuitori), înregistrată în perioada 2014-2021, a fost determinată preponderent de soldul migrator negativ (-2,5 mii locuitori), în timp ce sporul natural a fost pozitiv (puțin sub o mie locuitori);
- Structura pe vârste a populației, reconstituită pentru anul 2020 este destul de favorabilă, segmentele populației tinere și adulte fiind superioare față de nivelul general pe republică.
 - Raionul Ungheni are o rețea din 74 localități organizate în 33 de unități administrativ teritoriale, după cum urmează: 1 municipiu, 1 oraș, 31 de comune, ce cuprind 71 de sate;
 - Doar două localități (Ungheni și Pârlița) dețin Planuri Urbanistice Generale în vigoare, fiind elaborate în 2015 și, respectiv, 2005.
 - Rețeaua drumurilor publice în raionul Ungheni este dezvoltată suficient și alcătuiește în total 2,015 km, inclusiv - drumuri naționale – 212,88 km, drumuri de interes raional – 169,82 km și drumuri comunale și străzi – 1632 km. Drumurile naționale traversează 36 de localități din raion pe o lungime totală de 73,94 km. Aceste drumuri în general coincid cu străzile centrale din localități și asigură accesul direct la rețeaua de bază a țării.
 - Calea ferată în limitele raionului Ungheni este deservită de Nodul Feroviar Ungheni, care asigură legătura pe trei direcții - Chișinău – Ungheni, Ungheni – Bălți și Ungheni - Iași. Lungimea căii ferate deservite de Nodul Feroviar Ungheni constituie 81 km, ce cuprinde stația Ungheni de clasa superioară și șase stații liniare. Localitățile unde sunt stații de cale ferată au acces direct la transportul feroviar. Restul localităților au acces la stațiile de cale ferată pe drumurile naționale și locale. Calea ferată din Moldova la momentul actual se confruntă cu o criză profundă, care influențează negativ și activitatea Nodului Feroviar Ungheni.
 - Transportul naval este reprezentat de Portul fluvial Ungheni. La momentul actual transportul fluvial pe râul Prut în limitele raionului Ungheni nu funcționează din cauza lipsei condițiilor minime pentru circulația vaselor. Actualmente transportul naval pe râul Prut nu funcționează, nu există nici cheiuri amenajate pentru acostarea navelor de mărfuri și pasageri. Rețeaua de drumuri în lungul râului Prut este bine dezvoltată, ce ar permite accesibilitate sigură în cazul reanimării navigației.
 - Raionul Ungheni are conexiuni sigure la rețeaua națională de transport terestru prin intermediul drumurilor naționale și căii ferate. Drumurile naționale R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România și M5 Criva – Chișinău – Tiraspol – frontiera cu Ucraina, precum și sectorul de cale ferată Chișinău - Ungheni asigură legătura cu capitală republicii mun. Chișinău, și în continuare cu Centrul și Sudul țării. Pe drumul național R16 Bălți – Fălești – Ungheni și sectorul de cale ferată Ungheni – Bălți asigură legătura cu mun. Bălți și în continuare cu partea de Nord a țării.

Sumarul problemelor cheie și legăturile probabile cu PRAT sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 7. Problemele cheie

Aspecte le de mediu	Îngrijorările și problemele specifice	Zonele geografice de îngrijorare	Legăturile probabile cu planul sau programul
Apa	Nivel redus de asigurare cu sisteme de canalizare și tratare a apelor uzate	Tot raionul Cca 77% din populația raionului nu au acces la servicii centralizate de canalizare.	Prin realizarea activităților ce țin de dezvoltarea sistemelor de canalizare și tartare a apei va reduce patogenii existenți în resursele de apă și va fi diminuat riscul de

Aspecte le de mediu	Îngrijorările și problemele specifice	Zonele geografice de îngrijorare	Legăturile probabile cu planul sau programul
			îmbolnăvire. P3-I-b2; P3-II-b2
	Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă	Aria Zagarancea – Cornești	Planul prevede îmbunătățirea condițiilor de alimentare cu apă potabilă din surse subterane, asigurând realizarea cerințelor Conform Legii nr. 182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile. P3-II-b1
	Necesitatea construcției sistemelor de alimentare cu apă în localitățile care nu dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă (circa 30 de localități)	35% din populația raionului încă nu are acces la servicii centralizate de alimentare cu apă (Romanovca, Zăzulenii Noi, Alexeevca, Lidovca, Săghieni, Boghenii Vechi, Mircești, Poiana, Bulhac, Stolniceni, Curtoaia, s. Cornești, Hârcești, Leordoia, Mînzătești, Veverița, Măcărești, Frăsinești, Măgurele, Șicovăț, Coșeni, Țâghira, Zăzulenii Vechi, Hristoforovca, Rădenii Vechi, Pojarna, Buzduganii de Jos, Buzduganii de Sus și Elizavetovca)	Prin construcția sistemelor de alimentare cu apă va fi asigurat Accesul la apă de calitate va îmbunătăți condițiile de viață și sănătate. P3-II-b1;
	Stația de captare și STA din mun. Ungheni funcționează la parametri normali, dar necesită lucrări ample de reabilitare	Mun. Ungheni, în conformitate cu documentația de proiect și PUG Ungheni	P3-II-b2
	Apele subterane din raion se caracterizează prin depășirea concentrațiilor maxim acceptabile la așa compuși cum sunt: nitrații, fluor, cloruri, amoniu și sulfati	Tot raionul	P3-II-b2
	Lipsa unui program de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană, în special a râurilor mici și fântânilor particulare	Tot raionul	P3-II-b2

Aspecte le de mediu	Îngrijorările și problemele specifice	Zonele geografice de îngrijorare	Legăturile probabile cu planul sau programul
	Dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare- există doar în 6 localități, unde se exploatează 5 SEAU	Tot raionul	P3-II-b2
	Dezvoltarea insuficientă a rețelelor ingineresti de infrastructură de canalizare pluvială în or. Ungheni	or. Ungheni	Politica 1b-1
	Monitorizare insuficientă a calității apei de suprafață și subterane conform cerințelor normativelor de mediu.	Tot raionul	P3-I-b1; P3-II-b1
	Prevenirea riscului de inundații	Localitățile riverane râurilor Prut și Delia	Programul 2b-1
Aer	Dezvoltarea surselor alternative de alimentare cu energie electrică regenerabilă.	Tot raionul	Programul 1b-4
	Dezvoltarea capacităților locale de surse regenerabile de producere a energiei electrice	Tot raionul	Programul 4a-1
	Sporirea nivelului de gazificare a raionului Ungheni (doar 28% din teritoriu este conectat la rețea de gaze)	Majoritatea teritoriului raionului	Programul 1b-2 P3-I-b3; P3-II-b3
	Lipsa unui program de monitoring al calității aerului în raion	Tot raionul necesită elaborarea unor proiecte de monitorizare regulată a calității aerului din zonă	P3-I-a1 P3-II-a1
Sănătatea publică	Facilități insuficiente de recreere, sport, agrement (lipsește un complex sportiv regional multifuncțional (inclusiv dotat cu bazin)	Tot raionul	P3-I-c5 P3-II-c5 P3-I-d2 P3-II-d2
	Diversificarea și îmbunătățirea ofertei de servicii medicale	Tot raionul	P3-I-c1 P3-II-c1
	Lipsa unei instituții multifuncționale pentru persoanele în etate (azil), alte categorii vulnerabile	Municipiul Ungheni, teritoriul raionului	P3-I-c3 P3-II-c3
	Lipsa utilităților publice, în special canalizarea, este percepută ca o problemă a populației, ce duce la poluarea componentelor de mediu (solul, apele subterane)	Tot raionul,	P3-I-b2; P3-II-b2 Menționate la componenta de mediu - APĂ
Biodiversitatea	Nivel redus a ponderii plantațiilor forestiere este sub 10%.	6 UAT-uri	Programul 2a-3

Aspecte le de mediu	Îngrijorările și problemele specifice	Zonele geografice de îngrijorare	Legăturile probabile cu planul sau programul
	Spații verzi de agrement insuficiente în raionul Ungheni;	Tot raionul	Programul 4a-1 Programul 2a-3
	Lipsa evidenței spațiilor verzi în conformitatea cu Legea RM cu privire la spațiile verzi	Mun. Ungheni	Programul 4a-1
	Nerespectarea regimului de întreținere adecvată a zonelor și fâșiilor de protecție pentru toate râurile și bazinele acvatice din limitele raionului Ungheni în conformitate cu Legea 440/1995	Tot raionul	Programul 2a-4
	Nivel redus al amenajării coridoarelor de mișcare a biodiversității în limitele raionului Ungheni.	Tot raionul	Programul 2a-1
Managementul deșeurilor	Servicii comunale fragmentate pentru evacuare a deșeurilor menajere	Tot raionul	Programul 2a-5
	Lipsa depozitelor de deșeuri solide în majoritatea localităților, acolo unde acestea există, nu sunt autorizate.	Tot raionul	Programul 2a-5
	Depozitelor de deșeuri neconforme și neautorizate pe teritoriul raionului Ungheni.	Tot raionul	Programul 2a-5 Programul 2a-4
	Lipsa unui sistem integrat de gestiune a deșeurilor	Tot raionul	Programul 2a-4
Solul/ terenuri	Terenuri supuse riscului de alunecări de teren, grindină, ploii torențiale și secetă	Tot raionul	Programul 2b-2 Programul 2b-3 Programul 2b-5
Transport durabil	Infrastructură insuficientă pentru biciclete în zona centrală a municipiului	Mun. Ungheni	P3-I-c3 P3-II-c3
	Infrastructură de transport public, stații de așteptare transport public	Tot raionul	Programul 1a-1

7. Obiective de protecție a mediului, inclusiv a sănătății populației, care sînt importante pentru PRAT Ungheni și modul în care aceste obiective și orice considerații de mediu sînt luate în considerare

În procesul de evaluare strategică a PRAT, au fost luate în considerare obiectivele de protecție a mediului și sănătății populației stabilite la nivel internațional, național și regional. Aceste obiective

sunt esențiale pentru asigurarea unui cadru durabil de dezvoltare și pentru prevenirea impactului negativ asupra resurselor naturale și stării de sănătate a cetățenilor.

Pentru fiecare proiect, politici și programe care sunt parte a PRAT Ungheni au fost precizate obiectivele de protecție a mediului, inclusiv a sănătății populației, care sînt importante și au fost formulate obiective relevante de mediu, astfel cum este prezentat în Tabelul 13.

În tabelul 13 de mai jos sunt prezentate programele și proiectele de dezvoltare propuse pentru implementarea PRTA și care presupune un pachet de intervenții necesar pentru a răspunde disfuncționalităților și oportunităților identificate, într-o formă integrată, pentru atingerea unei dezvoltări competitive, durabile și favorabilă incluziunii.

Tabelul 8. Programele și proiectele de dezvoltare propuse

Obiectiv Sectorial 1: Conectarea la rețelele de transport și utilități regionale	
Politica 1a. Îmbunătățirea accesului raionului și a UAT-urilor componente la rețele de transport naționale și regionale	
Programul 1a-1: Infrastructura de transport rutier național/internațional: Conectarea rețelei de transport rutier la rețele de transport Europene	<p>Construcția podului peste râul Prut în regiunea s. Zagarancea (ca conexiune cu Autostrada A8 Târgul Mureș-Iași - Ungheni)</p> <p>Construcția drumului de acces către podul peste râul Prut în regiunea s. Zagarancea</p> <p>Realizare autostradă A1 Ungheni - Chișinău – Odessa</p> <p>Reabilitarea drumului republican R16 pe sectorul Sculeni-Ungheni</p> <p>Reabilitarea drumului republican R17</p> <p>Elaborarea și implementarea unui program de reabilitare a drumurilor regionale din raion</p>
Program 1a-2: Infrastructura de transport raional: Reabilitare și modernizare drumuri raionale și conectarea cu rețeaua de drumuri naționale	<p>Construcția drumului Bobletici–Drujba</p> <p>Construcția drumului Slobozia Măgura–Măgurele</p> <p>Construcția drumului Pocrovca–Tighira</p> <p>Elaborarea și implementarea unui program de reparație și reabilitare a drumurilor de interes raional</p>
Programul 1a-3: Infrastructura de transport feroviar: Creșterea vitezei, siguranței și a capacității de transport persoane și bunuri	<p>Reconstrucția sectorului de cale ferată Chișinău-Ungheni, cu instalarea unei linii suplimentare cu ecartament european</p>
Programul 1a-4: Infrastructura de transport naval: Revitalizarea infrastructurii transportului naval pe Prut	<p>Curățarea șenalului râului Prut în vederea revitalizării transportului naval;</p> <p>Construcția infrastructurii portului naval Ungheni</p>
Politica P1b: Creșterea accesibilității la rețele de transport energie, apă și gaze naturale	
Programul 1b-1:	Finalizarea construcției interconectării între apeductul regional Zagarancea – Cornești și sistemul public de

Aducțiuni regionale de apă	<p>alimentare cu apă din mun. Ungheni</p> <p>Extinderea apeductului regional Zagarancea – Cornești pentru Zona de Centru (clusterelor Bușila și Cornești);</p> <p>Dezvoltarea interconectărilor cu sistemul de alimentare cu apă din județul Iași [Localitățile Măcărești (RO) - Măcărești (RM) și Sculeni (RO) - Sculeni (RM)];</p> <p>Crearea operatorului regional pentru raion în baza Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni și Î.M. "Apă-Ungheni" cu schimbarea formei organizatorico juridică;</p> <p>Încheierea contractului de delegare a gestiunii între toate APL din raionul Ungheni și operatorul regional de prestare a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare.</p>
Programul 1b-2: Rețele de transport gaze naturale	<p>Extinderea conductelor regionale de transport gaze naturale spre partea estică a raionului;</p> <p>Conectarea la gazoductul Iași - Chișinău cu segmente magistrale pentru a asigura o alimentare din cel puțin 2 surse.</p>
Programul 1b-3: Rețele de transport energie electrică:	<p>Modernizarea rețelelor electrice de tensiune medie și joasă învechite, cu grad de uzură fizică și morală ridicat;</p> <p>Schimbarea transformatoarelor electrice cu o vechime de peste 30 de ani;</p> <p>Schimbarea pilonilor electrici pentru traseele învechite în special pentru rețelele de 10kV</p>
Programul 1b-4: Surse energie regenerabilă	<p>Studii de fezabilitate pentru identificare și valorificare surse de producere energie regenerabilă, care va acoperi cel puțin 30% din consumul existent (panouri fotovoltaice, turbine eoliene, sisteme pe biomasă);</p> <p>Valorificarea resurselor de biomasă și construcția unei centrale pe biogaz care va valorifica deșeurile organice din zonă (masă verde, băligar, resturi agricole) cu o putere de 2 MW.</p>
Obiectiv Sectorial 2: Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale	
Politica 2a. Menținerea calității mediului și a resurselor naturale	
Programul 2a-1: Protecția și conservarea biodiversității	<p>Arii naturale protejate de stat: Rezervația natural Plaiul Fagului, (Rădenii Vechi), Terasa levantină din zona codrilor (Buciumeni), Panta abruptă de lângă satul Sinești, Rezervația peisajeră Valea Mare, lunca inundabilă a râului Cula (localitățile Cornova, Condrătești, Hârcești);</p> <p>Măsuri active de gospodărire pentru a asigura menținerea habitatelor și/sau în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice (pot fi admise activități științifice, activități turistice, activități educaționale și unele activități de valorificare durabilă a unor resurse naturale);</p> <p>Protecția fondului piscicol prin controlul implementării legislației în vigoare;</p> <p>Protejarea zonelor umede</p> <p>Asigurarea protecției coridoarelor de mișcare a biodiversității în limitele raionului Ungheni.</p> <p>Asigurarea protecției habitatelor existente, precum și mărirea suprafețelor cu vegetație naturală, din cadrul acestor coridoare;</p> <p>Reconstrucția ecosistemelor și habitatelor deteriorate</p>

<p>Programul 2a-2: Punerea în valoare a zonelor cu peisaj deosebit</p>	<p>Trasee turistice în zonele cu arii naturale protejate de stat (Localitățile Rădenii Vechi, Valea Mare, Sinești, Drujba, Costuleni, Morenii Noi, Buciumeni) Valorificarea potențialului oglinzilor de apă pentru activități de recreere și turism, pescuit</p>
<p>Programul 2a-3: Împăduriri și creare de noi suprafețe împădurite</p>	<p>Asigurarea integrității fondului forestier, prin reducerea defrișărilor ilegale; Conservarea suprafețelor împădurite, realizarea unui sistem de monitorizare a acestora, respectarea regimului de construire și a distanțelor de protecție față de ecosistemele de protecție</p>
<p>Program 2a-4: Ecologizarea cursurilor de apă</p>	<p>Delimitarea zonelor și fâșiilor de protecție a apei râurilor și bazinelor acvatice (conform Legii Nr. 440 din 27.04.1995), care să servească atât ca protecție pentru resursele acvatice, cât și în calitate de coridoare pentru biodiversitate</p>
<p>Programul 2a-5 Infrastructura regională de management integrat a deșeurilor</p>	<p>Reorganizarea sistemului de colectare a deșeurilor prin participarea la sistemul integrat de gestionare a deșeurilor la nivel de regiune. Transmiterea în proprietatea statului a terenului din c. Florițoaia Veche (număr cadastral 92261010219, suprafața - 13.67 ha) pentru construcția depozitului regional de deșeuri, stația de sortare reciclabile, stația de compostare a deșeurilor verzi, inclusiv infrastructura conexă. Lichidarea tuturor gunoștilor vechi de pe teritoriul raionului, o dată cu lansarea sistemului regional integrat de gestiune a deșeurilor solide.</p>
<p>Politica 2-b. Adaptarea la schimbări climatice, riscuri și reziliență la dezastre</p>	
<p>Program 2-b1: Amenajări împotriva inundațiilor</p>	<p>Localitățile UAT-1 în zonele cu risc de inundații pe râul Prut: com. Sculeni (s. Sculeni, s. Gherman, s. Blindești), com. Petrești (s. Medeleni), com. Zagarancea (s. Zagarancea, s. Semeni), mun. Ungheni, com. Valea Mare (s. Buzduganii de Jos, s. Valea Mare), s. Costuleni, com. Măcărești (s. Măcărești, s. Frăsinești). Localitățile UAT-1 în zonele cu risc de inundații pe râul Delia: mun. Ungheni, com. Zagarancea (s. Elizavetovca), com. Mănoilești (s. Novaia Nicolaevca), com. Pârlița (s. Pârlița, s. Hristoforovca).</p>
<p>Programul 2-b2: Amenajări pentru combaterea eroziunii solului</p>	<p>Amenajări complexe în toate localitățile din raionul Ungheni</p>
<p>Programul 2-b3: Amenajări pentru combaterea alunecărilor de</p>	<p>Amenajări complexe în toate din raionul Ungheni</p>

teren (alunecări active)	
Programul 2-b4: Amenajări suprafețe pentru irigații	Amenajări complexe în toate localitățile din raionul Ungheni
Programul 2-b5: Amenajări sistem antigrindină	Consolidarea capacităților tehnice a sistemelor antigrindină pentru creșterea gradului de acoperire a ariei aferente localităților Cioropcani, Valea Mare, Costiuleni, Măcărești, Zagarancea, Petrești, Morenii Noi
Obiectiv 3-I: Creșterea atractivității și funcționalității zonelor urbane	
Politica 3-I-a. Îmbunătățirea rețelei de transport urbane	
Programul 3-I-a1: Rețea drumuri municipale/orășenești	Reabilitare, modernizare drumuri municipale/ orășenești în mun. Ungheni și or. Cornești Amenajare piste de biciclete în mun. Ungheni Amenajare alei pietonale în mun. Ungheni
Politica 3-I-b. Dezvoltarea infrastructurii utilităților publice	
Programul 3-I-b1: Alimentare cu apă	Extinderea rețelelor de alimentare cu apă pentru mun. Ungheni (1,7 km) pentru acoperirea a 100% din populația municipiului Extinderea rețelelor de alimentare cu apă pentru or. Cornești (4 km) pentru acoperirea a 100% din populația orașului. Extinderea sistemului de alimentare cu apă din mun. Ungheni spre localitatea Petrești (4,7 km) Reabilitarea stației de captare și STA (mun. Ungheni) în conformitate cu documentația de proiect și PUG Ungheni (2014)
Programul 3-I-b2: Canalizarea menajeră	Extinderea și reabilitarea rețelelor de canalizare pentru or. Cornești (6,2 km) Extinderea rețelelor de canalizare pentru mun. Ungheni (38,3 km) Proiectarea și construcția unei noi SEAU pentru mun. Ungheni în conformitate cu Studiul de fezabilitate. Construcția SEAU în or. Cornești. Controlul calității apelor uzate deversate în rețeaua publică de canalizare de la agenții economici (autorizarea/atestarea laboratorului de ape uzate la Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni)
Programul 3-I-b3: Gaze naturale	Extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale pentru a cuprinde un număr mai mare de consumatori casnici, astfel creșterea gradului de gazificare pentru mun. Ungheni până la 100% gospodării conectate. Schimbarea rețelelor de distribuție învechite în special cele metalice care au peste 25 de ani. Introducerea contoarelor inteligente în toate nodurile rețelei și la consumatorii finali astfel ca să fie evitate scurgeri sau furturi din rețele.
Programul 3-I-b4: Eficientizare distribuție energie electrică	Dotarea rețelelor și a consumatorilor cu contoare de tip smart metering Modernizarea iluminatului public și asigurarea a 100% din străzi cu rețele de iluminat cu corpuri LED.

Politica 3-I-c. Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice	
Programul 3-I-c1: Infrastructura de sănătate	Reabilitarea și modernizarea IMSP Spitalului Raional Ungheni Reabilitarea și modernizarea Centrului Stomatologic Raional Ungheni Reabilitarea și modernizarea IMSP Spitalului Raional Ungheni Reabilitarea și modernizarea filialei IMSP Spitalului Raional Ungheni din or. Cornești (Terapia Cornești)
Programul 3-I-c2: Infrastructura de educație	Deschiderea unor noi instituții de educație timpurie în mun. Ungheni Reabilitarea termică și modernizare clădirilor de educație (ale învățământului primar, gimnazial, liceal) din mun. Ungheni și or. Cornești Diversificarea și crearea activităților/cercurilor extrașcolare pentru copii și tineri în mun. Ungheni și or. Cornești Reabilitarea și modernizarea clădirilor cu destinație educațională profesional – tehnică Crearea condițiilor de acces în instituțiile de învățământ pentru copii și tinerii cu dizabilități Înființarea de noi clase de învățământ profesional dual, în instituțiile de învățământ profesional-tehnic (Școala profesională Ungheni și Colegiul Agro-Industrial Ungheni) Atragerea în mun. Ungheni a unei sucursale de învățământ superior
Programul 3-I-c3: Infrastructura socială	Realizarea unui centru multifuncțional regional pentru seniori în mun. Ungheni Dezvoltarea de servicii de tip call-centre și echipă mobilă pentru asistența bătrânilor singuri
Programul 3-I-c4: Infrastructura culturală	Reabilitarea și modernizarea căminelor culturale din or. Cornești
Programul 3-I-c5: Infrastructura sportivă	Realizarea unui complex multifuncțional sportiv dotat cu bazin în mun. Ungheni Amenajarea unui terenurilor sportive din preajma blocurilor de locuit din mun. Ungheni Amenajarea unui teren sportiv multifuncțional modern în or. Cornești
Politica 3-I-d. Reabilitarea fondului locativ și a spațiilor publice	
Programul 3-I-d1: Locuințe	Reabilitare termică a blocurilor de locuit și modernizarea sistemelor termice interne în mun. Ungheni și or. Cornești Reabilitarea fațadelor clădirilor amplasate pe arterele principale Revitalizarea spațiilor comune ale blocurilor multietajate din mun. Ungheni și or. Cornești Înființarea de Asociații de Coproprietari în Condominium pentru blocurile rezidențiale multifamiliale
Programul 3-I-d2: Spații publice	Amenajarea zonei „Lacului Delia” în zonă de recreere și agrement de importanță regională în municipiul Ungheni și reparația digului pe râul Prut (mun. Ungheni) Realizare locuri de joacă pentru copii în mun. Ungheni și or. Cornești Reabilitare parcurilor și scuarurilor din mun. Ungheni și or. Cornești Realizarea de campanii anuale de plantare de copaci pe în spațiile publice urbane
Politica 3-I-e. Protecția și valorificarea patrimoniului istoric	
Programul 3-I-e1:	Reabilitarea și conservarea monumentelor de arhitectură din mun. Ungheni (Mozaicul Covorul Vieții, Biserica „Sf.

Reabilitarea și punerea în valoare a monumentelor de arhitectură	Alexandru Nevski, Biserica Sg Ierarh Nicolae, Mănăstirea Sf. Gheorghe) Includerea monumentelor în trasee turistice regionale/naționale
Programul 3-I-e2: Reabilitarea și modernizarea căilor de acces către monumente istorice	Amenajarea corespunzătoare a căilor de acces către monumentele de arhitectură din municipiul
Politica 3-I-f. Susținerea dezvoltării economice locale	
Programul 3-I-f1: Infrastructura de sprijinire a afacerilor	Construcția Centrului regional de business „EXPUN”, care va include inclusiv un centru de birouri pentru activitățile TIC și BPO, incubator de afaceri, o sală de conferințe și de expoziții Elaborarea unui Portofoliu de Oferte Investiționale pentru mun. Ungheni Dezvoltare de hub logistic inter-modal în mun. Ungheni Extinderea teritoriilor ZEL ”Ungheni – Business” din contul unor terenuri proprietate publică a UAT din proximitate
Programul 3-I-f2: Infrastructura comercială și de servicii	Construcția unei hale moderne pentru piața agroalimentară regională în municipiul Ungheni Extinderea rețelei de stații de încărcare a vehiculelor electrice în mun. Ungheni
Programul 3-I-f3: Infrastructura turistică	Înființarea unui Centru Regional de Informare și Promovare Turistică în mun. Ungheni Instalarea indicatoarelor rutiere către principalele obiective turistice din mun. Ungheni
Obiectiv 3-II: Creșterea atractivității și funcționalității zonelor rurale	
Politica 3-II-a. Îmbunătățirea rețelei de transport rurale Programe Proiecte rurale	
Programul 3-II-a1: Rețea drumuri rurale	Realizare drumuri forestiere Construcții, reabilitare poduri, podețe Reabilitare, modernizare drumuri comunale în toate localitățile rurale
Politica 3-II-b. Dezvoltarea infrastructurii utilităților publice	
Programul 3-II-b1: Alimentare cu apă	Construcția sistemelor noi de alimentare cu apă în localitățile care nu dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă (localitățile Romanovca, Zăzulenii Noi, Alexeevca, Lidovca, Săghieni, Boghenii Vechi, Mircești, Poiana, Bulhac, Stolniceni, Curtoaia, s. Cornești, Hârcești, Leordoia, Mînzătești, Veverița, Măcărești, Frăsinești, Măgurele, Șicovăț, Coșeni, Țâghira, Zăzulenii Vechi, Hristoforovca, Rădenii Vechi, Pojarna, Buzduganii de Jos, Buzduganii de Sus și Elizavetovca) Extinderea rețelelor de alimentare cu apă în 26 localități rurale în care există deja sisteme de alimentare cu apă funcționale și au declarat necesitatea de extindere (125 km rețele). Localitățile Buciumeni, Cetireni, Cioropcani, Condrătești, Cornova, Costuleni, Drujba, Floreni, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Gherman, Grozasca, Mănoilești,

	<p>Morenii Noi, Morenii Vechi, Năpădeni, Negurenii Vechi, Petrești, Pîrlița, Teșcureni, Todirești, Zagarancea, Semeni, Stolniceni, Rezina și Vulpești.</p> <p>Elaborarea documentației de proiect și construcția STA pentru tratarea apei subterane în localitățile unde această soluție este cea mai optimă</p> <p>Dotarea temporară a instituțiilor de învățământ cu filtre de apă (unde actualmente calitatea apei nu corespunde normativelor, localitățile Agronomovca, Negurenii Noi, Bușila, Cetireni, Cioropcani, Stolniceni, Condrătești, Cornova, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Grozasca, Drujba, Mănoilești, Novaia Nicolaevca, Rezina, Vulpești, Morenii Noi, Năpădeni, Negurenii Vechi, Pârlița, Sinești, Teșcureni și Todirești).</p>
<p>Programul 3-II-b2: Canalizarea menajeră</p>	<p>Extinderea rețelei de canalizare din mun. Ungheni spre localitățile rurale-satelit (45,4 km) și 5 stații de pompare a apelor uzate (Semeni, Zagarancea și Petrești)</p> <p>Proiectarea și construcția unor SEAU micro-regionale pentru deservirea localităților rurale, în baza unui Studiu de Fezabilitate privind clusterizarea localităților pentru regionalizarea serviciilor de epurare a apelor uzate</p> <p>Extinderea rețelelor de canalizare în localitățile rurale în care există deja stații de epurare funcționale, pentru acoperirea cu servicii a 100% din locuitori (10 km rețele)/ Todirești</p> <p>Continuarea lucrărilor de construcție a sistemelor de canalizare în cadrul proiectelor demarate în localitățile rurale (în localitățile Cornova, Rădenii Vechi, Măgurele, Năpădeni și s. 71 Cornești).</p>
<p>Programul 3-II-b3: Gaze naturale</p>	<p>Extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale în localitățile rurale în care există distribuție de gaze naturale, dar care sunt amplasate în proximitatea conductelor de transportare (localitățile Frăsinești, Săghieni, Medeleni, Zazuleni Noi, Grăseni, Lidovca, Novaia Nicolaevca, Blindești, Hristoforovca, Săghieni, Rezina)</p> <p>În bază de studii de fezabilitate, extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale în localitățile rurale în care există distribuție de gaze naturale și care nu sunt amplasate în proximitatea conductelor de transportare (localitățile Rădenii vechi, Bumbăta, Veverița, Leordoiaia, Romanovca, Teșcureni, Măgurele, Izvorenii, Boghenii Noi, Mircești, Boghenii Vechi, Sinești, or Cornești, sat Cornești, Mînzărești, Hîrcești, Veverița, Pojarna, Drujba, Condrătești, Curtoaia, Năpădeni, Cornova, Tighiraa, Negurenii Vechi, Coșeni, Zazuleni Noi, Negurenii Vechi, Bulhac, Stolniceni, Florești, Buciumeni, Sculleni, Gherman, Florenii, Cioropcani)</p> <p>Introducerea contoarelor inteligente în toate nodurile rețelei și la consumatorii finali astfel ca să fie evitate scurgeri sau furturi din rețele</p> <p>Schimbarea rețelelor de distribuție învechite în special cele metalice care au peste 25 de ani. Schimbarea pilonilor de susținere și panourilor de distribuție locale (IIPII)</p>
<p>Programul 3-II-b4: Eficientizare distribuție energie electrică</p>	<p>Modernizarea iluminatului public și asigurarea a 100% din străzi cu rețele de iluminat cu corpuri LED.</p> <p>Dotarea rețelelor și a consumatorilor cu contoare de tip smart metering</p>
<p>Politica 3-II-c. Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice</p>	

Programul 3-II-c1: Infrastructura de sănătate	Reabilitarea și modernizarea filialei IMSP Spitalului Raional Ungheni din com. Sculeni (Terapia Sculeni) Reabilitarea și dotarea cu utilități ale celor 13 Centre de Sănătate din raion precum și celor 27 oficii ale medicilor de familie și 27 oficii de sănătate subordonate Realizarea de puncte farmaceutice în comunele unde acestea lipsesc (localitățile Agronomovca, Alexeevca, Boghenii Noi, Buciumeni, Bușila, Cetireni, Condrătești, s. Cornești, Cornova, Hârcești, Măgurele, Mănoilești, Morenii Noi, Sinești, Teșcureni, Unțești, Zagarancea) Acordarea de stimulente pentru atragerea și retenția medicilor de familie în zonele deficitare Implementarea soluțiilor de telemedicină, cu precădere în zonele rurale izolate
Programul 3-II-c2: Infrastructura de educație	Deschiderea unor grupe suplimentare în instituțiile de educație timpurie (localitățile: Agronomovca, Buciumeni, Bumbata, Cetireni, Cioropcani, Costuleni, Măcărești, Morenii Noi, Sinești, Todirești) Deschiderea unor noi instituții de învățământ preșcolar în localitățile Petrești și Zagarancea Îmbunătățirea performanței energetice și modernizarea instituțiilor de învățământ (primar, gimnazial, liceal) din satele și comunele raionului Implementarea sistemelor de producție a energiei termice pe bază de combustibili alternativi la instituțiile publice Diversificarea și crearea activităților/cercurilor extrașcolare pentru copii și tineri în comunele unde acestea lipsesc Reabilitarea infrastructurii taberelor de copii din raion; Modernizarea/Construcția de săli de sport școlare și terenuri sintetice la unitățile de învățământ general (gimnazii și licee) Crearea condițiilor de acces în instituțiile de învățământ pentru copii și tinerii cu dizabilități Implementarea de programe sociale de prevenire a abandonului școlar
Programul 3-II-c3: Infrastructura socială	Extinderea serviciilor de îngrijire la domiciliu pentru bătrânii singuri Dezvoltarea de centre pentru bătrâni singuri (aziluri de bătrâni) Dezvoltarea de centre pentru copii aflați în dificultate în satele/comunele cu peste 3000 locuitori
Programul 3-II-c4: Infrastructura culturală	Realizarea de cămine culturale în localitățile unde acestea lipsesc (Alexeevca) Reabilitarea și modernizarea cel puțin a unui cămin cultural din localitățile: Agronomovca, Boghenii Noi, Bumbăta, Cioropcani, Condrătești, Cornești, Florițoaia Veche, Hârcești, Măcărești, Măgurele, Mănoilești, Morenii Noi, Năpădeni, Negurenii Vechi, Petrești, Pârâta, Rădenii Vechi, Sculeni, Sinești, Todirești, Valea Mare
Programul 3-II-c5: Infrastructura sportivă	Amenajarea de terenuri sportive multifuncționale în toate localitățile rurale din raion Modernizarea și dotarea cu echipament a sălilor de sport din incinta instituțiilor educaționale în localitățile rurale unde acestea există.
Politica 3-II-d. Reabilitarea fondului locativ și a spațiilor publice	
P3-II-d1: Locuințe	Acordarea de locuri de casă pentru tinerii specialiști (în special din rândul cadrelor didactice și medicale) Conectarea tuturor cartierelor din localități (inclusiv cele periferice) la rețelele locale de utilități publice

P3-II-d2: Spații publice	Realizare locuri de joacă pentru copii în toate localitățile rurale din raion Reabilitare și amenajarea spațiilor de recreere / zonelor de agrement în toate localitățile rurale din raion Realizarea de programe multianuale de plantare de copaci pe în localitățile rurale Reabilitarea și modernizarea spațiilor publice din zonele centrale ale localităților Elaborarea și aprobarea documentației de urbanism (Planuri Urbanistice Generale) pentru toate UAT rurale din raion
Politica 3-II-e. Protecția și valorificarea patrimoniului istoric	
P3-II-e1: Reabilitarea și punerea în valoare a monumentelor de arhitectură	Reabilitarea monumentelor de arhitectură din raion (Biserica din lemn din Cetireni, Biserica Sf. Dumitru din Costuleni, Biserica din lemn „Grigore Teologul” din Măcărești”, Biserica de lemn Sf Arhanghel Mihail din satul Mircești, Biserica Sfînta Treime din Morenii Vechi, Biserica Sf. Nicolae din Năpădeni, Biserica de lemn „Sf Arhanghel Mihail” din Teșcureni, Biserica fostei Mănăstiri din Veverița) Includerea monumentelor în trasee turistice regionale/naționale
P3-II-e2. Reabilitarea și modernizarea căilor de acces către monumente	Instalarea indicatoarelor rutiere către principalele monumente de arhitectură din localitățile rurale ale raionului Modernizarea căilor de acces către monumentele de arhitectură din localitățile rurale ale raionului
Politica 3-II-f. Susținerea dezvoltării economice locale	
Programul 3-II-f1: Infrastructura de sprijinire a afacerilor	Colaborarea împreună cu alte instituții din raion sau regiune pentru derularea campaniilor informaționale cu privire la apelurile de proiecte economice finanțate din fonduri naționale sau parteneri dezvoltare Introducerea în curricula școlilor și liceelor din raion a unor cursuri dedicate educației antreprenoriale Organizarea în partenerial cu asociațiile din domeniu, a cursurilor de pregătire antreprenorială pentru tinerii din localitățile rurale ale raionului Organizarea campaniilor de informare pentru antreprenorii interesați despre apelurile de concursuri de proiecte de dezvoltare economică Organizarea, în parteneriat cu asociațiile din domeniu, GAL-uri, primăriile rurale, consultanți privați etc. a unor întâlniri periodice cu fermierii din raion și organizarea de vizite de studiu în țară și străinătate pentru a promova beneficiile asocierii în cooperative agricole și grupuri de producători Promovarea înființării de comitete/ echipe economice pe lângă primarii localităților rurale, pentru dezvoltare economică locală. Dezvoltarea de parcuri agro-industriale în localitățile Sculeni, or. Cornești și com. Pârlița.
Programul 3-I-f2: Infrastructura post-recoltare	Reabilitarea și modernizarea infrastructurii principale și secundare de irigații din zona riverană râului Prut și din proximitatea conductelor regionale de transportare apă Modernizarea rețelei publice de drumuri agricole de la nivelul UAT-urilor rurale

	<p>Creșterea consumului de îngrășăminte minerale și organice pentru asigurarea productivității ridicate pe terenurile cultivate</p> <p>Creșterea dimensiunii teritoriale a exploatațiilor agricole</p> <p>Transformarea fermelor zootehnice de semi-subsistență în exploatații comerciale viabile</p> <p>Srijinirea producătorilor agricoli pentru practicarea agriculturii ecologice și comercializarea de produse ECO</p> <p>Crearea de centre de prelucrare a produselor agricole tradiționale în localitățile de proveniență</p> <p>Promovarea dezvoltării clusterelor regionale agro-industriale (câșuni)</p>
<p>Programul 3-I-f3: Infrastructura comercială și de servicii</p>	<p>Modernizarea și autorizarea sanitară piețelor agroalimentare existente în localitățile rurale</p> <p>Modernizarea unităților de comerț și alimentație publică</p>
<p>Programul 3-I-f4: Infrastructura turistică</p>	<p>Dezvoltarea de agropensiuni în localitățile rurale cu potențial turistic</p> <p>Montarea de WC-uri ecologice lângă principalele obiective turistice</p> <p>Valorificarea prin turism a valorilor meșteșugărești autentice</p> <p>Dezvoltarea de popasuri turistice și alimentație publică de-a lungul principalelor artere de transport internațional</p> <p>Restaurarea și introducerea în circuitul turistic a unor obiective de patrimoniu construit aflate în stare avansată de degradare</p> <p>Dezvoltarea și marcarea traseelor turistice în localitățile raionului Ungheni</p> <p>Elaborarea materialelor de promovare a ofertei turistice a raionul Ungheni</p> <p>Asocierea operatorilor din domeniul turistic pentru crearea unor pachete turistice</p>
<p>Obiectiv sectorial 4: Dezvoltarea capacității operaționale de implementare a PRAT Ungheni în cadrul Consiliului Raional</p>	
<p>Politica 4-Ia. Creșterea capacității operaționale de implementare a PRAT prin formare personal</p>	
<p>Programul 4a-1: Perfecționarea personalului implicat direct în administrarea PRAT Ungheni</p>	<p>Formarea continuă a personalului din CR Ungheni pentru administrarea corectă a PRAT Ungheni</p> <p>Asistență tehnică pentru dezvoltarea mecanismului de implementare a PRAT în aplicarea instrumentelor de monitorizare și de evaluare a implementării proiectelor</p> <p>Organizarea de evenimente cu rol de schimburi de experiență</p> <p>Realizare de campanii de consultare/implicare pentru creșterea gradului de conștientizare a populației asupra rolului PRAT în dezvoltarea localităților</p>
<p>Programul 4a-2: Perfecționarea personalului implicat în servicii de arhitectură și urbanism din cadrul UAT-urilor componente raionului</p>	<p>Implementare de programe de formare pentru administrația publică locală pe teme componente PRAT PUG și PUZ</p> <p>Realizarea de ghiduri de aplicare a documentației PRAT și de urbanism PUG și PUZ</p> <p>Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-transport, e-educație, e-incluziune socială, e-sănătate și e-cultură</p> <p>Realizare de campanii de consultare/implicare pentru creșterea gradului de conștientizare a populației și a administrațiilor locale asupra rolului documentelor de urbanism în dezvoltarea localităților</p>

<p>Programul 4a-3: Completare și actualizare documentații urbanistice</p>	<p>Elaborare PUG pentru UAT-urilor componente raionului Completarea sau realizarea cadastrului general Digitizare informații/date privind infrastructurile publice, utilități și servicii publice cu caracter teritorial Realizare Atlas al zonelor naturale protejate și al monumentelor istorice</p>
<p>Programul 4b-1: Achiziționare de echipamente sisteme pentru digitizarea serviciilor oferite de direcția de urbanism din cadrul Consiliului Raional</p>	<p>Echiparea serviciilor de urbanism și amenajare a teritoriului cu echipamente/tehnologii adecvate administrării documentațiilor de amenajare a teritoriului și urbanism Realizarea unei bănci de date teritoriale la nivel raional în coordonare cu politicile și instrumentele de planificare ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Achiziționarea de soft-uri compatibile/adecvate activității de amenajare a teritoriului și urbanism</p>
<p>Programul 4b-2: Administrarea sistemului de informații geospațiale (GIS)</p>	<p>Formarea personalului din CR Ungheni în procesul de digitalizarea serviciilor publice cu conexiuni în actualizarea PRAT Ungheni Eficientizarea procesului de avizare a documentațiilor de urbanism realizate la nivelul UAT-urilor componente Emiterea de avize, autorizații urbanism online Creșterea procedurilor de comunicare online cu cetățenii pentru actualizarea problematicei teritoriale specifice fiecărui UAT component Realizarea unui ghid/sistem de politici și proceduri în administrarea GIS la nivelul CR Ungheni</p>

Ținând cont de analiza comparativă a documentelor de politici și de planificare cu obiectivele conexe PRAT se poate concluziona că nu a fost identificat niciun potențial conflict între obiectivele PRAT și obiectivele politicilor de mediu și sănătate existente la nivel național. În majoritatea cazurilor, obiectivele PRAT sunt concepute pentru implementa planurile regionale de și documentele de planificare spațială la nivel național și local. Acestea oferă cadrul legislativ și direcțiile de acțiune pentru conservarea biodiversității, reducerea poluării și adaptarea la schimbările climatice

Există o legătură directă între obiectivele PRAT și obiectivele naționale de adaptare la schimbările climatice, realizarea cărora va contribui pozitiv la creșterea rezilienței raionului la schimbările climatice, în principal în ceea ce privește atenuarea riscurilor dezastrelor naturale asupra solurilor precum eroziunea, inundațiile sau seceta. În egală măsură, obiectivele de biodiversitate ce țin de împădurirea fâșiilor riverane, precum și a amenajare spațiilor verzi se pliază cu obiectivele programului de împădurire, precum și cu strategia de mediu din perspectiva de protecție și conservare.

În ceea ce privește obiectivele de sănătate, se poate concluziona că implementarea PRAT va îmbunătăți calitatea și accesul la serviciile prestate în materie de sănătate publică, contribuind astfel la atingerea obiectivelor naționale de sănătate.

În rezultatul analizei obiectivelor PRAT Ungheni au fost trasate următoarele obiective relevate de mediu ale evaluării strategice de mediu:

- ORM 1 Îmbunătățirea calității aerului prin reducerea emisiilor de poluanți, inclusiv a emisiilor de GES
- ORM 2 Management durabil al resurselor de apa
- ORM 3 Îmbunătățirea și menținerea calității solului și utilizarea durabilă a terenurilor
- ORM 4 Gestionarea durabilă a deșeurilor
- ORM 5 Managementul durabil al biodiversității
- ORM 6 Îmbunătățirea stării de sănătate a populației
- ORM 7 Protejarea și îmbunătățirea condițiilor de viață
- ORM 8 Protejarea/menținerea și dezvoltarea zonelor cu peisaje valoroase și a obiectivelor cu valoare culturală
- ORM 9. Modernizarea administrației locale, transparență, adaptare digitală

8. Potențialele efecte semnificative asupra mediului de la implementarea PRAT

8.1 Efectele asupra mediului generate de implementarea PRAT

Efectele directe cât și secundare, cumulative sau sinergice pentru termen mediu sau lung în procesul de implementarea PRAT nu se prevede. Principiul de baza luat în considerare pentru a determina potențialele efecte asupra factorilor/aspectelor de mediu a constat în evaluarea obiectivelor PRAT în raport cu obiectivele de mediu în cazul implementării acestuia.

Compatibilitatea dintre obiectivele PRAT r.Ungheni și obiectivele de mediu relevante, demonstrează o lipsă de efecte negative asupra mediului în cazul implementării acestuia. Etapa de dezvoltare a PRAT va fi continuată de detalierea planificării și a dezvoltării proiectelor concrete pentru activitățile economice planificate. Aceste activități economice cu efecte asupra mediului (reconstrucția, modernizarea, extinderea infrastructurii de utilități publice) vor fi supuse evaluării impactului asupra mediului pentru locații concrete pentru procese tehnologice concrete, volumul de emisii concrete, pentru volumul de gestionare a deșeurilor, capacitățile infrastructurii utilităților publice în conformitate cu Legea 86/2014.

Prin procesul de evaluare a impactului vor fi prevenite și reduse posibilele impacturi asupra mediului de la implementare măsurilor și activităților incluse în PRAT. Conform analizei obiectivelor specifice ale PRAT și celor din strategiile relevante PRAT se observă o sinergie și încadrare a PRAT în regională, națională și compatibilitate cu acestea.

Astfel, s-au analizat cele 4 obiective sectoriale de dezvoltare incluse în PRAT r. Ungheni.

- Obiectivul general 1 al PRAT este axat pe susținerea cooperării teritoriale între UAT-ri urbane și rurale în cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru și cuprinde trei obiective sectoriale în domeniul dezvoltării rețelelor de transport și de utilități regionale, creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale și creșterea atractivității și funcționalității la nivelul UAT-urilor componente Raionului Ungheni care sunt corelate cu obiectivele de mediu.
- Obiectivul general 2 are un caracter instituțional, non-spațial și ține de consolidarea rolului administrației în dezvoltarea spațială la nivel urban și rural.

Pentru realizarea acestor obiective sunt prevăzute măsuri/proiecte, care sunt orientate spre îmbunătățirea infrastructurii prin reconstrucția, modernizarea, extinderea infrastructurii de utilități publice, precum aprovizionare cu apă și canalizare și rețelele de distribuție gaz, conectivitatea la rețele de transport și utilități tehnico-edilitare regionale care vor trebui extinse în scopul stimulării dezvoltării economice și asigurării de alternative economice viabile pentru viitoarele amplasamente de zone rezidențiale și/sau de afaceri.

Din analiza măsurilor/proiectelor planificate pentru realizare în cadrul PRAT putem constata că efectele implementării PRAT vor avea impact pozitiv pentru toate aspectele de mediu și pe ansamblu, efectele care ar putea avea un impact negativ (dezvoltarea rețele de transport și utilități tehnico-edilitare regionale, reabilitarea stațiilor de epurare, modernizare serviciului de gestionare a deșeurilor, modernizarea altor utilități publice) vor fi estompate de efectele pozitive după implementarea PRAT. Printr-un management corespunzător și evaluare a fiecărui proiect în parte, efectele negative vor putea fi diminuate corespunzător. Analizând gradul de compatibilitate între obiectivele PRAT și obiectivele de mediu relevante, se constată faptul că obiectivele specifice ale PRAT susțin majoritatea obiectivelor relevante de mediu, fiind preponderent în concordanță cu acestea.

În același timp efecte nedorite se pot aștepta de la modificările caracteristicilor solului care vor apare implicit prin modificarea categoriilor de folosință prin extinderea intravilanului, prin dezvoltarea rețelelor de transport rutier și de infrastructură edilitară, flora și fauna actuală din vecinătatea intravilanului vor suferi modificări prin construcția de noi obiective pe extinderile de intravilan. După o perioadă de timp, această biodiversitate se poate reinstala.

Efectele negative pot avea loc de la potențialul/ probabilitatea de producere al unor categorii de proiecte, dat fiind faptul că, pentru multe din măsurile propuse prin PRAT, nu se cunosc încă detaliile de proiectare prin care s-ar putea estima exact impactul produs. Efectele negative sunt însă compensate de efectele pozitive, efectul final fiind pozitiv pe ansamblu. Efectul implementării obiectivelor din PRAT Ungheni pe termen mediu și lung se va concretiza în respectarea țințelor propuse în politicile de mediu adoptate de legislație pe factori de mediu. În consecință, se poate afirma faptul că implementarea PRAT va avea un impact potențial global pozitiv asupra componentelor de mediu.

În continuare se prezintă măsurile propuse pentru prevenirea, reducerea și compensarea oricărui posibil efect advers asupra mediului datorită implementării PRAT precum și măsuri menite să accentueze efectele pozitive asupra mediului. Deoarece PRAT propus se referă la amenajarea teritorială a raionului Ungheni, măsurile propuse se referă la factorii de mediu asupra cărora s-a considerat, prin evaluare, că implementarea planului ar putea avea un impact potențial. Tabelul de mai jos reflectă măsurile preconizate pentru realizarea PRAT menite să contribuie la soluționare problemelor de mediu ce persistă în r. Ungheni. Totodată prin implementarea PRAT se va contribui la reducerea și, pe cât posibil, echilibrarea oricăror efecte adverse semnificative asupra mediului, inclusiv asupra sănătății populației, în procesul de implementare a proiectelor investiționale, urmînd a fi efectuată evaluare impactului asupra mediului, conform Legii 86/2014.

Mai jos este prezentată evaluarea detaliată a efectelor probabile ale implementării PRAT asupra următoarelor componente de mediu, ținînd cont de programele aferente:

- **Modificarea modului de utilizare a terenurilor** – extinderea intravilanului și dezvoltarea infrastructurii rutiere, feroviare și energetice (programele 1a-1, 1a-2, 1a-3, 1b-3, 3-I-a1, 3-I-b3/3-II-b3, 3-I-b4/3-II-b4) pot conduce la ocuparea terenurilor agricole fertile și la conversia terenurilor naturale, necesitînd măsuri de limitare a fragmentării și de compensare prin împăduriri (programul 2a-3).
- **Fragmentarea ecosistemelor naturale și pierderea biodiversității** – proiectele de infrastructură de transport și utilități (1a-1 pînă la 1a-4, 1b-1, 1b-2) pot afecta coridoarele ecologice și habitatele naturale, ceea ce impune integrarea măsurilor de protecție și conservare a biodiversității și valorificarea peisajelor valoroase (programele 2a-1, 2a-2).
- Consumul de resurse naturale (apă, lemn, piatră etc.) – creșterea cererii pentru resurse în contextul implementării infrastructurilor de transport, energie și construcții (1a-1, 1b-3, 3-I-d1/d2, 3-II-d1/d2) necesită corelare cu programele de împăduriri, ecologizarea cursurilor de apă și managementul integrat al deșeurilor (2a-3, 2a-4, 2a-5).
- **Impactul asupra resurselor acvatice** – aducțiunile de apă, rețelele de canalizare și sistemele de irigații (1b-1, 3-I-b1, 3-I-b2, 2-b4) pot modifica regimul de curgere al apelor și calitatea acestora, necesitînd măsuri de ecologizare a cursurilor de apă și protecție împotriva inundațiilor (2a-4, 2-b1).
- **Generarea poluării (aer, apă, sol, zgomot)** – lucrările de construcție și modernizare a drumurilor, rețelelor energetice și de gaze (1a-1, 1a-2, 1b-3, 3-I-b3, 3-II-b3) pot amplifica poluarea aerului și a solului, ceea ce impune implementarea programelor de management integrat al deșeurilor și ecologizarea cursurilor de apă (2a-5, 2a-4).
- **Emisii de gaze cu efect de seră și contribuția la schimbările climatice** – modernizarea transportului rutier și feroviar, dar și extinderea rețelelor energetice (1a-1, 1a-2, 1a-3, 1b-3) vor genera emisii suplimentare de GES, ce trebuie contrabalansate prin investiții în surse de energie regenerabilă și împăduriri (1b-4, 2a-3).
- **Afectarea peisajului și a obiectivelor de patrimoniu natural și construit** – proiectele de infrastructură și urbanizare (1a-1, 1a-2, 3-I-d1/d2, 3-II-d1/d2) pot modifica peisajul cultural și natural, ceea ce impune măsuri de protejare și punere în valoare a monumentelor și peisajelor deosebite (2a-2, 3-I-e, 3-II-e).
- **Impactul cumulativ și sinergic cu alte planuri sau proiecte din regiune** – implementarea simultană a infrastructurilor de transport, energie, apă și deșeuri poate amplifica presiunile asupra mediului, necesitînd o abordare integrată prin managementul durabil al resurselor, biodiversității și sănătății publice.

Evaluarea impactului asupra sănătății pe direcțiile PRAT Ungheni:

Programele de dezvoltare a infrastructurii de transport rutier și feroviar (programele 1a-1, 1a-2, 1a-3, 3-I-a1), extinderea și modernizarea rețelelor energetice și de gaze (programele 1b-3, 3-I-b3/3-II-b3, 3-I-b4/3-II-b4), alimentare cu apă și canalizare (programele 1b-1, 3-I-b1, 3-I-b2), gestionare a deșeurilor (programele 2a-5, 2a-4), utilizarea terenurilor, împăduriri și crearea spațiilor verzi (programul 2a-3), precum și programele de protecție a biodiversității și valorificare a peisajelor (programele 2a-1, 2a-2).

Aceste programe pot genera, în special în faza de implementare, efecte temporare asociate poluării aerului, zgomotului și disconfortului, cu potențiale implicații asupra sănătății respiratorii, cardiovasculare și a bunăstării populației, în timp ce, pe termen mediu și lung, aplicarea măsurilor de management durabil al resurselor, îmbunătățirea accesului la apă potabilă sigură, reducerea poluării și dezvoltarea spațiilor verzi contribuie la diminuarea riscurilor asupra sănătății, la protejarea grupurilor vulnerabile și la îmbunătățirea condițiilor de viață și a stării generale de sănătate a populației.

Mai jos sunt descrise efectele asupra sănătății pentru fiecare obiectiv sectorial la etapa de exploatare a obiectelor.

Obiectiv sectorial 1: Conectarea la rețelele regionale de transport și utilități

Prin acest obiectiv, acțiunile incluse în program îmbunătățesc sănătatea populației, cu beneficii speciale pentru grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele în vârstă, persoanele cu dizabilități, copiii și populațiile rurale. Reabilitare și modernizare drumuri raionale va contribui la reducerea timpilor de călătorie și a izolării localităților îndepărtate, deoarece accesul mai bun și mai deschis la serviciile medicale, sociale și de urgență. În cazul drumurilor modernizate sporește și siguranța traficului, reducând numărul de accidente și având o influență directă asupra sănătății publice. În ceea ce privește sănătatea, extinderea rețelelor de apă, gaze naturale și electricitate are implicații directe prin îmbunătățirea condițiilor sanitare și de igienă, reducerea utilizării surselor de energie cu emisii sporite, și asigurarea confortului termic suficient. Aceste efecte sunt esențiale pentru grupurile vulnerabile, care sunt mai expuse riscurilor asociate condițiilor de locuire precare.

Deși impactul pozitiv al acestui obiectiv este semnificativ, pot apărea și unele impacturi *negative* asupra sănătății, în special la etapa de funcționare, care afectează mai ales grupurile vulnerabile. Creșterea traficului rutier pe drumurile modernizate poate conduce la un nivel mai ridicat de zgomot și poluare atmosferică în localitățile vizate, cu efecte asupra persoanelor vârstnice, copiilor și persoanelor cu afecțiuni respiratorii sau cardiovasculare. Pentru comunitățile situate de-a lungul coridoarelor de transport, aceste efecte pot genera disconfort și stres pe termen lung dacă nu sunt aplicate măsuri adecvate de siguranță și protecție.

Obiectiv sectorial 2: Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale.

Dezvoltarea și aplicarea măsurilor de protecție a mediului și adaptarea la schimbările climatice contribuie semnificativ la îmbunătățirea stării sănătății populației, în special pentru grupele de populații expuse riscului. Măsurile de redresare a biodiversității, protejarea sistemelor de apă, restaurarea cursurilor de apă și crearea de căi navigabile verzi, împădurirea și infrastructura de gestionare a deșeurilor îmbunătățesc mediul și condițiile de trai, reducând riscul de poluanți și amenințări la adresa sănătății, prevenind apariția bolilor asociate mediului degradat. Intervențiile pentru atenuarea riscurilor naturale (gestionarea inundațiilor, alunecărilor de teren și eroziunii solului), au efecte pozitive asupra siguranței și sănătății și au un impact semnificativ asupra comunităților, în special în zonele rurale. Aceste intervenții sporesc reziliența critică în rândul populațiilor vulnerabile afectate cel mai mult de evenimentele meteorologice extreme.

Obiectivul 3-I: Îmbogățirea și funcționarea spațiilor urbane.

Măsurile prezentate mai sus vizează îmbunătățirea bunăstării fizice și mentale a populației din zonele urbane, în special a grupurilor expuse riscului. Îmbunătățirea și renovarea infrastructurii de apă și canalizare poate reduce incidența bolilor, în special pentru copii și persoane în vârstă. Îmbunătățirea infrastructurii de sănătate, educație și servicii sociale va îmbunătăți accesul la servicii esențiale pentru persoanele cu dizabilități, precum și pentru cei care depind de îngrijire. Îmbunătățirea spațiilor publice, a facilităților de antrenament pentru sportivi, precum și a condițiilor de trai contribuie semnificativ la promovarea stilului de viață sănătos, reducerea nivelului de stres și construirea unui mediu urban mai sigur care să acomodeze toți locuitorii orașului, nu doar pe cei din minoritate.

În cadrul acestui obiectiv se propun acțiuni de modernizare a instituțiilor medicale, ceea ce va determina la fel un impact pozitiv, după cum urmează:

- Reabilitarea și modernizarea IMSP Spitalului Raional Ungheni
- Reabilitarea și modernizarea Centrului Stomatologic Raional Ungheni
- Reabilitarea și modernizarea IMSP Spitalului Raional Ungheni
- Reabilitarea și modernizarea filialei IMSP Spitalului Raional Ungheni din or. Cornești (Terapia Cornești)

Obiectivul 3-II: Comunități rurale mai atractive și funcționale.

Politicile rurale contribuie semnificativ la sănătatea comunităților vulnerabile și la atenuarea decalajului rural-urban. Îmbunătățirea infrastructurii de transport rural deschide accesul la servicii de sănătate și sociale, reducând excluziunea unei localități. Extinderea sistemelor de apă potabilă și canalizare are un efect direct asupra riscurilor de sănătate cauzate de igiena precară. De asemenea, previne bolile. În dezvoltarea infrastructurii de sănătate, educație și servicii sociale, există alte avantaje pentru comunitățile sărace din mediul rural: accesul mai bun la servicii esențiale de sănătate îmbunătățește viața persoanelor în vârstă, copiilor și persoanelor cu dizabilități.

Obiectiv sectorial 4: Construirea capacității pentru PRAT Ungheni.

Consolidarea capacității instituționale și digitalizarea serviciilor publice beneficiază indirect sănătatea grupurilor vulnerabile. Luarea deciziilor mai bune, cu procese mai clare, documentația de planificare urbană îmbunătățită și utilizarea mai bună a sistemelor GIS, pot alinia mai bine cerințele grupurilor vulnerabile în expansiunea teritorială. Astfel, acest obiectiv ar trebui să promoveze livrarea consecventă și eficientă a măsurilor care sunt benefice pentru sănătate și mediu în general, ajutând la stabilirea unui tip de instituție care sprijină reducerea inegalităților sociale și teritoriale.

Mai jos este prezentată descrierea efectelor pe acțiunile din PRAT.

1. Infrastructura de transport și dezvoltarea urbană

Modernizarea coridoarelor de transport (Programele 1a-1, 1a-2, 3-I-a1) va fluidiza traficul, ceea ce, pe termen lung, reduce poluarea localizată cu NO_x, CO și PM_{10/2.5}.

Cu toate acestea, evaluarea impactului trebuie să diferențieze efectele resimțite de populație în funcție de etapa de realizare a proiectelor (construcție vs. operare), având în centru grupurile demografice vulnerabile, care au o pondere semnificativă în raion (ex: doar în mun. Ungheni locuiesc 7.306 copii și adolescenți și 5.132 de persoane vârstnice de peste 61/63 ani).

Impactul asupra grupurilor vulnerabile:

În faza de execuție a lucrărilor impactul asupra sănătății este temporar, dar prezintă riscuri specifice de acutizare a afecțiunilor existente, și anume pentru:

- copiii - utilajele grele, decopertările și devierile de trafic vor genera emisii temporare semnificative de praf (PM) și gaze de eșapament.
- persoanele vârstnice - poluarea fonică (zgomotul și vibrațiile) generată de utilajele de construcție provoacă stres cronic și disconfort, având un impact negativ asupra vârstnicilor care suferă de boli cardiovasculare (hipertensiune). Emisiile de pulberi suspendate pot exacerba undele afecțiuni cronice.

La etapa de operare, creșterea capacității și calității drumurilor va atrage un flux rutier mult mai intens, inclusiv trafic greu și de tranzit. Pentru comunitățile situate direct de-a lungul noilor coridoare de transport, acest lucru se traduce într-un nivel cronic mai ridicat de zgomot și poluare atmosferică. În raionul Ungheni, sectorul transporturilor reprezintă deja o sursă majoră de poluare, volumul emisiilor mobile fiind estimat la peste 6. 426 de tone anual (capitolul 3.1). Concret, aerul ambiental din proximitatea arterelor rutiere va fi încărcat continuu cu următorii poluanți specifici (gaze de eșapament și pulberi), care au un impact direct și demonstrat asupra sănătății:

- Oxizii de azot (NOx) și Dioxidul de sulf (SO₂): Gaze cu un efect iritant puternic asupra mucoaselor căilor respiratorii.
- Oxidul de carbon (CO): Un gaz toxic rezultat din arderea incompletă a combustibililor, care reduce capacitatea sângelui de a oxigena țesuturile, forțând inima să pompeze mai mult sânge.
- Emisiile solide / Pulberile în suspensie (PM₁₀ și PM_{2.5}): Particule fine generate de gazele de eșapament, uzura anvelopelor și a frânelor, care pătrund adânc în plămâni și chiar în fluxul sanguin.
- Zgomotul și vibrațiile cronice: Generat de rulajul continuu, în special al vehiculelor de mare tonaj

Prin urmare, deși fluidizarea traficului este vitală economic, fără măsuri stricte de atenuare (cum ar fi perdelele forestiere de protecție obligatorii și zonele de trafic calmat), expunerea la aceste gaze de eșapament și zgomot va menține sau chiar va agrava rata îmbolnăvirilor respiratorii și cardiovasculare în rândul celor mai sensibili locuitori ai raionului.

Modernizarea infrastructurii va aduce beneficii dacă este proiectată corect. Prin planificarea obligatorie a unor trotuare și treceri adaptate (borduri coborâte, rampe, pavaj tactil), impactul va fi eminent pozitiv pentru persoanele cu dizabilități (inclusiv cele 386 de persoane cu dizabilități locomotorii din raion), redându-le mobilitatea independentă și accesul fizic la facilitățile de sănătate. Pentru a contracara efectele negative ale traficului crescut, PRAT impune plantarea de perdele forestiere/bariere verzi de protecție de-a lungul drumurilor, care vor absorbi poluanții și vor acționa ca scut fonic pentru zonele rezidențiale.

2. Utilități (Apă și Sanitație)

Extinderea rețelelor de apă și construcția sistemelor de canalizare (Programele 1b-1, 3-I-b1, 3-I-b2, 3-II-b2) reprezintă intervenții vitale, având în vedere că, în prezent, circa 77% din populația raionului nu are acces la servicii centralizate de canalizare. Aceste măsuri elimină sursele majore de contaminare a solului și apelor freactice (exfiltrațiile din haznalele neconforme).

Impactul asupra grupurilor vulnerabile:
Etapa de construcție:

Lucrările de excavare pentru pozarea conductelor de apă și canalizare pe străzile din localități creează riscuri fizice temporare (șanțuri deschise, utilaje grele), ceea ce impune o securizare strictă a șantiierelor, în special în apropierea școlilor și grădinițelor. Emisiile de praf din timpul săpăturilor pot provoca temporar iritații respiratorii. Săpăturile pe drumuri și trotuare vor restricționa temporar mobilitatea pietonală. Pentru persoanele vârstnice și cele cu dizabilități locomotorii, aceste obstacole fizice pot îngreuna accesul zilnic la punctele de primă necesitate (magazine, oficii medicale) și necesită amenajarea unor căi de acces provizorii sigure. Zgomotul utilajelor poate perturba programul de odihnă al seniorilor.

Etapa de exploatare:

Impactul este unul salutar și de lungă durată. Eliminarea consumului de apă din fântâni poluate (în special cu nitrați și bacterii) va duce la scăderea drastică a incidenței bolilor diareice acute, a hepatitelor și a parazitozelor. Pentru cei 404 copii cu dizabilități din raion, care pot avea un sistem imunitar deja compromis sau fragil, precum și pentru populația pediatrică generală, accesul la apă potabilă sigură și sanitație în interiorul locuințelor și la școală reprezintă o condiție de bază pentru o dezvoltare sănătoasă.

Racordarea gospodăriilor rurale la utilități moderne elimină efortul fizic de a aduce apă de la fântâni stradale și previne expunerea la frig în timpul iernii (prin utilizarea grupurilor sanitare în interiorul casei). Acest confort termic și igienic reduce riscul de infecții urinare, renale și afecțiuni articulare, protejând direct gospodăriile vulnerabile din mediul rural.

3. Deșeuri

Reorganizarea sistemului de colectare la nivel regional și închiderea gunoiștilor neconforme (Programul 2a-5) vor diminua focarul de poluare toxicologică și biologică existent. În prezent, în raion există zeci de depozite neautorizate care poluează prin fumul degajat de autoaprinderi (sau ardere deliberată), levigat și vectori de boli (rozătoare, insecte).

Impactul asupra grupurilor vulnerabile:

La etapa de construcție, lucrările de compactare, nivelare și acoperire cu sol a vechilor depozite de deșeuri pot elibera temporar în atmosferă mirosuri grele (biogaz acumulat) și praf. Circulația mașinilor de mare tonaj care transportă material de acoperire poate crește nivelul de zgomot și de pulberi în suspensie. Locuitorii, inclusiv copiii și vârstnicii din proximitatea imediată a gunoiștilor vor necesita măsuri temporare de protecție (stropirea stratului de lucru, limitarea lucrărilor pe timp de vânt puternic).

Calitatea aerului se va îmbunătăți semnificativ odată cu încetarea incendiilor de la gunoiști. Vârstnicii cu afecțiuni cardiovasculare ischemice sau cu bronhopneumopatie obstructivă cronică (BPOC) vor avea un mediu de viață curat, fără episoade de sufocare cauzate de fumul adus de vânt peste zonele locuite.

4. Activități economice

Crearea platformelor industriale, a hub-urilor logistice (ex. Programul 3-I-f1) și dezvoltarea economică generală sunt esențiale pentru revigorarea raionului.

Construcția noilor parcuri agro-industriale sau a halelor de producție atrage un flux intens de utilaje de construcție și trafic greu temporar. Aceasta va genera niveluri ridicate de zgomot și vibrații, afectând liniștea și odihna vârstnicilor. De asemenea, praful ridicat de pe platformele de lucru se poate depune peste zonele rezidențiale din vecinătate, afectând funcția respiratorie a ambelor grupuri de vârstă.

Deși funcționarea fabricilor poate genera anumite emisii sau zgomot de fond, zona funcțională corectă impusă de PRAT, care obligă la respectarea distanțelor sanitare și la plantarea de zone tampon verzi (perdele forestiere de protecție), va absorbi și estompa aceste efecte. Astfel, spațiile unde se joacă copiii sau unde locuiesc seniorii vor fi protejate.

Tabelul 9. Programele aferente PRAT, posibilele efecte și trasarea obiectivelor relevante de mediu

Impact	Programe aferente	Obiectiv Relevant de Mediu (ORM)
Generarea poluării (aer, apă, sol, zgomot)	Programul 1a-1/1a-2/1a-3: Infrastructura de transport rutier și feroviar; Programul 3-I-b3/3-II-b3: Rețele gaze naturale; Programul 3-I-b4/3-II-b4: Distribuție eficientă energie electrică	ORM 1 – Îmbunătățirea calității aerului prin reducerea emisiilor de poluanți, inclusiv a GES
Emisii de GES și schimbări climatice	Programul 1a-1/1a-2/1a-3: Transporturi eficiente; Programul 1b-4: Surse de energie regenerabilă; Programul 2a-3: Împăduriri; Programul 3-I-a1: Rețele drumuri urbane	ORM 1 – Îmbunătățirea calității aerului prin reducerea emisiilor de poluanți, inclusiv a GES
Impactul asupra resurselor acvatice (regimul de curgere, calitatea apelor, acvifere)	Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă; Programul 3-I-b1/3-II-b1: Alimentare cu apă; Programul 3-I-b2/3-II-b2: Canalizare menajeră; Programul 2a-4: Ecologizarea cursurilor de apă; Programul 2-b1: Amenajări împotriva inundațiilor; Programul 2-b4: Amenajări pentru irigații	ORM 2 – Management durabil al resurselor de apă
Consumul de resurse naturale (apă, lemn, piatră etc.)	Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă; Programul 3-I-b1/3-II-b1: Alimentare cu apă; Programul 2a-3: Împăduriri (lemn resursă regenerabilă); Programul 2-b4: Amenajări pentru irigații	ORM 2 – Management durabil al resurselor de apă și ORM 3 – Utilizarea durabilă a solurilor
Modificarea modului de utilizare a terenurilor (extindere intravilan, infrastructură nouă)	Programul 2a-3: Împăduriri și creare de noi suprafețe; Programul 2-b2: Combaterea eroziunii solului; Programul 2-b3: Amenajări împotriva alunecărilor de teren; Programele de locuințe și spații publice (3-I-d1/d2, 3-II-d1/d2)	ORM 3 – Îmbunătățirea și menținerea calității solului și utilizarea durabilă a terenurilor
Gestionarea deșeurilor și riscurile asociate sănătății populației	Programul 2a-5: Management integrat al deșeurilor; Programul 2a-4: Ecologizarea cursurilor de apă; Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă; Programul 3-I-b2/3-II-b2: Canalizare menajeră; Programele 1a-1/1a-2/1a-3: Infrastructura de transport (transportul deșeurilor și acces la infrastructura de gestionare)	ORM 4 – Gestionarea durabilă a deșeurilor; ORM 6 – Îmbunătățirea stării de sănătate a populației
Fragmentarea ecosistemelor naturale și pierderea biodiversității	Programul 2a-1: Protecția și conservarea biodiversității; Programul 2a-2: Valorificarea peisajelor deosebite; Programul 2a-3: Împăduriri; Programul 1a-4: Infrastructura navală pe Prut	ORM 5 – Managementul durabil al biodiversității
Impactul asupra sănătății populației (expunere la poluare, zgomot, acces la apă potabilă, condiții de viață)	Programul 1a-1/1a-2/1a-3: Infrastructura de transport rutier și feroviar; Programul 3-I-a1: Rețele de drumuri urbane; Programul 1b-3: Extinderea rețelelor energetice și de gaze; Programul 3-I-b3/3-II-b3: Rețele de gaze naturale; Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă; Programul 3-I-b1/3-II-b1: Alimentare cu apă; Programul 3-I-b2/3-II-b2: Canalizare menajeră;	ORM 6 – Îmbunătățirea stării de sănătate a populației; ORM 7 – Protejarea și îmbunătățirea condițiilor de viață

	Programul 2a-5: Management integrat al deșeurilor; Programul 2a-3: Împăduriri și spații verzi; Programul 2a-1/2a-2: Protecția biodiversității și valorificarea peisajelor	
Afectarea peisajului și a patrimoniului natural și construit	Obiectiv 3-I-e / 3-II-e: Reabilitarea și punerea în valoare a monumentelor; Programul 2a-2: Valorificarea peisajelor deosebite; Programul 2a-1: Conservarea biodiversității	ORM 8 – Protejarea/menținerea și dezvoltarea zonelor cu peisaje valoroase și a obiectivelor cu valoare culturală
Impact cumulativ și sinergic cu alte planuri/proiecte	Programele f1-f4 (afaceri, servicii, turism); c2, c3, c5 (educație, social, sport); toate programele de digitizare și urbanism; Programul 3-I-e / 3-II-e (monumente, urbanism integrat)	ORM 7 – Protejarea și îmbunătățirea condițiilor de viață și ORM 9 – Modernizarea administrației locale

8.2 Metodologia de evaluare a PRAT

Scopul acestui pas este acela de a identifica și descrie efectele PRAT și ale alternativelor sale asupra componentelor și aspectelor de mediu.

Evaluarea PRAT să aibă la bază studiul privind situația inițială a mediului, în care au fost specificate și tendințele probabile de evoluție a mediului în absența implementării PRAT sau a alternativelor sale, care au fost descrise în secțiunile de mai sus.

Principiul metodei utilizate este acela de identificare a potențialelor efecte ale tipurilor de acțiuni a programului asupra obiectivelor relevante de mediu. Concret, va fi evaluat modul în care implementarea acțiunilor programului contribuie, împiedică/nu împiedică atingerea obiectivelor stabilite pentru fiecare aspect de mediu. În figura următoare sunt prezentate clasele de evaluare a potențialelor efecte semnificative asupra mediului.

Figura 14. Clase de evaluare

Efect posibil	Descriere
Efect negativ semnificativ	
Efect negativ nesemnificativ	
Fără efecte	
Efect pozitiv nesemnificativ	
Efect pozitiv semnificativ	

Notarea (atribuirea unei culori) se face pentru fiecare tip de acțiune propusă în program, chiar dacă unele din aceste acțiuni pot include la rândul lor mai multe acțiuni / proiecte / intervenții. În acest caz, nota acordată corespunde fie potențialului efect cumulativ (dacă este cazul) fie corespunde acțiunii / proiectului susceptibil a produce cel mai mare nivel al efectelor negative.

8.2.1 Evaluarea compatibilității între obiectivele PRAT și obiectivele relevante de mediu (obiectivele SEA)

Scopul evaluării compatibilității dintre obiectivele programului și obiectivele SEA este acela de a identifica posibile sinergii sau neconcordanțe între cele două seturi de obiective. Evaluarea s-a realizat prin intermediul unei matrici. În cadrul matricii a fost analizată relația de compatibilitate astfel:

- “+” dacă obiectivele sunt compatibile;
- “-” dacă obiectivele nu sunt compatibile;
- “?” atunci când s-a considerat că stabilirea compatibilității depinde de anumite incertitudini;
- “=” în cazul în care obiectivele sunt identice sau aproape identice;

În tabelul următor este prezentată evaluarea compatibilității dintre cele două seturi de obiective, de menționat este faptul că în cadrul tabelului sunt prezentate obiectivele sub formă de cod pentru economisirea spațiului, prezentarea detaliată a obiectivelor programului fiind prezentată în capitolul 6.

Obiectivele PRAT	ORM 1	ORM 2	ORM 3	ORM 4	ORM 5	ORM 6	ORM 7	ORM 8	ORM 9
OS1. <i>Conectarea Raionului Ungheni la rețelele de transport și de utilități regionale</i> - prevede acțiuni ce țin de dezvoltarea rețelei de transport și infrastructură tehnicoedilitară între localitățile raionului, ceea ce va contribui la stimularea activităților economice și la creșterea coeziunii sociale, cu caracter spațial;	=	=	+	=	-	+	+	+	+
OS2. <i>Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale</i> - amplasarea raionului într-un cadru natural valoros și variat ridică aspecte legate de promovarea, valorificarea și protecția mediului. Un element important în acest proces ține de planificarea spațială a măsurilor legate de biodiversitate, de resursele de teren arabil și apă pentru a preîntâmpina expansiunea dezvoltării urbane și rurale în aceste teritorii și pentru a asigura controlul resurselor naturale și al factorilor de risc natural;	+	=	=	=	=	+	+	+	-
OS3. <i>Creșterea atractivității și funcționalității la nivelul UAT-urilor</i> componente Raionului Ungheni - strategia de dezvoltare teritorială a raionului pune pe același plan calitatea locuirii în zonele urbane și rurale, recunoscând că varietatea și diferența dintre acestea reprezintă valori comune și susțin consolidarea mediului socio-economic al raionului, iar îmbunătățirea parteneriatului urban-rural și a calității vieții reprezintă un factor de localizare.	+	+	+	+	+	+	+	+	=
OS4. <i>Creșterea atractivității și funcționalității zonelor urbane.</i> Orașele lucrează într-o rețea prin care se fac schimburi ce vizează populația activă, bunurile și serviciile.	-	-	-	+	-	+	+	+	+
OS5. <i>Creșterea atractivității și funcționalității zonelor rurale.</i> Configurarea administrativă și peisajul rural al raionului reprezintă baza istorică economică și culturală, parte a rețelei funcționale din Regiunea de Dezvoltare Centru.	-	-	-	+	-	+	+	+	+

ORM 1 Îmbunătățirea calității aerului prin reducerea emisiilor de poluanți, inclusiv a emisiilor de GES

ORM 2 Management durabil al resurselor de apă

ORM 3 Îmbunătățirea și menținerea calității solului și utilizarea durabilă a terenurilor

ORM 4 Gestionarea durabilă a deșeurilor

ORM 5 Managementul durabil al biodiversității

ORM 6 Îmbunătățirea stării de sănătate a populației umane

ORM 7 Protejarea și îmbunătățirea condițiilor de viață

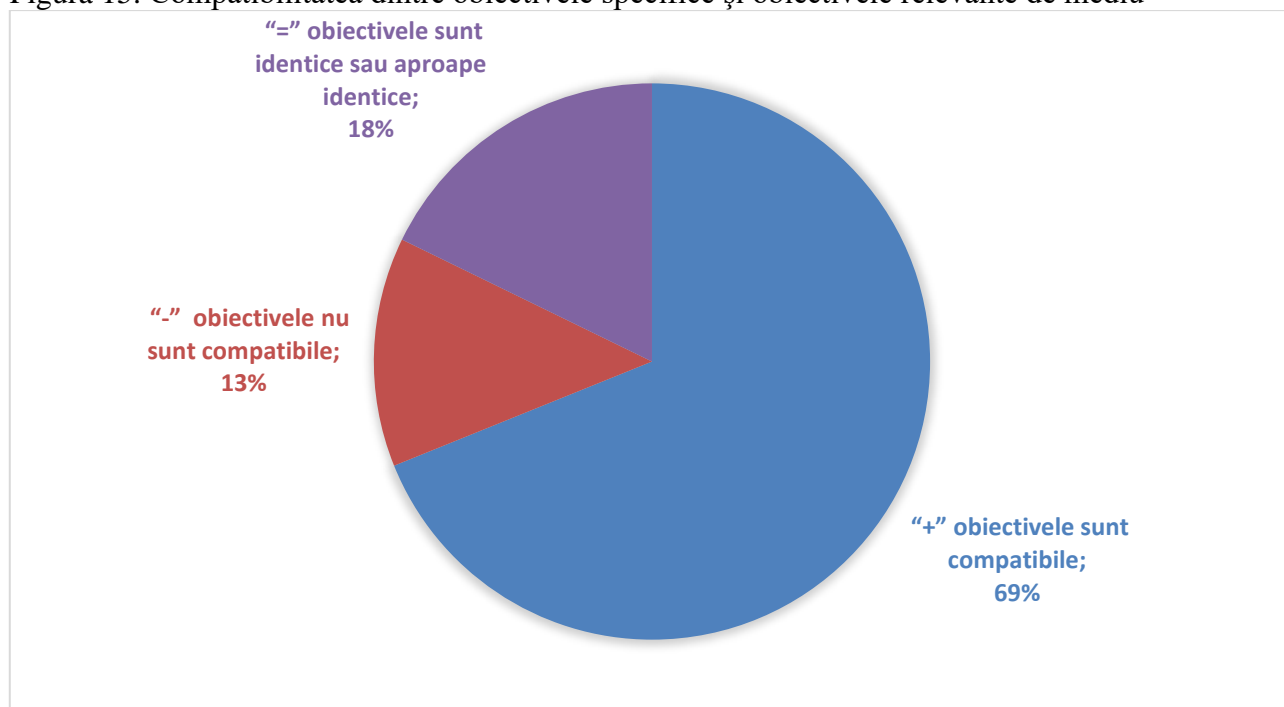
ORM 8 Protejarea/mentinerea și dezvoltarea zonelor cu peisaje valoroase și a obiectivelor cu valoare culturală

ORM 9. Modernizarea administrației locale, transparență, adaptare digitală

În urma analizei compatibilității dintre obiectivele specifice ale programului și obiectivele relevante de mediu, a fost identificată o legătură directă pentru 87 % dintre obiective. Pentru 13 % dintre acestea obiectivele sunt incompatibile, 69 % sunt compatibile, iar 18 % dintre obiective sunt identice sau aproape identice.

În urma evaluării tipurilor de acțiuni ale PRAT se va confirma sau nu compatibilitatea.

Figura 15. Compatibilitatea dintre obiectivele specifice și obiectivele relevante de mediu

8.2.2 Evaluarea tipurilor de acțiuni propuse pentru implementarea PMDSC și PAI 2023-2030 al Republicii Moldova

În cadrul PRAT au fost identificate 58 de tipuri de acțiuni, ce au fost evaluate conform metodologiei prezentată în secțiunea 8.1.

Nivelul maxim de detaliu al realizării evaluării îl reprezintă tipurile de acțiuni propuse în cadrul celor 5 obiective ale programului. Astfel, acestea au fost evaluate din punct de vedere al potențialului de generare a efectelor negative și pozitive asupra obiectivelor relevante de mediu stabilite.

În tabelul următor sunt prezentate tipurile de acțiuni propuse prin PRAT, precum și codificarea acestora.

Tabelul 10. Acțiuni propuse prin PRAT

Obiectiv Sectorial 1: Conectarea la rețelele de transport și utilități regionale		
Politica 1a. Îmbunătățirea accesului raionului și a UAT-urilor componente la rețele de transport naționale și regionale	Programul 1a-1: Infrastructura de transport rutier național/internațional: Conectarea rețelei de transport rutier la rețele de transport Europene	A1
	Program 1a-2: Infrastructura de transport raional: Reabilitare și modernizare drumuri raionale și conectarea cu rețeaua de drumuri naționale	A2
	Programul 1a-3: Infrastructura de transport feroviar: Creșterea vitezei, siguranței și a capacității de transport persoane și bunuri	A3
	Programul 1a-4: Infrastructura de transport naval: Revitalizarea infrastructurii transportului naval pe Prut	A4
Politica P1b: Creșterea accesibilității la rețele de transport energie, apă și gaze naturale	Programul 1b-1: Aducțiuni regionale de apă	A5
	Programul 1b-2: Rețele de transport gaze naturale	A6
	Programul 1b-3: Rețele de transport energie electrică:	A7
	Programul 1b-4: Surse energie regenerabilă	A8
Obiectiv Sectorial 2: Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale		
Politica 2a. Menținerea calității mediului și a resurselor naturale	Programul 2a-1: Protecția și conservarea biodiversității	A9
	Programul 2a-2: Punerea în valoare a zonelor cu peisaj deosebit	A10
	Programul 2a-3: Împăduriri și creare de noi suprafețe împădurite	A11
	Program 2a-4: Ecologizarea cursurilor de apă	A12
	Programul 2a-5: Infrastructura regională de management integrat a deșeurilor	A13
Politica 2-b. Adaptarea la schimbări climatice, riscuri și reziliență la dezastre	Program 2-b1: Amenajări împotriva inundațiilor	A14
	Programul 2-b2: Amenajări pentru combaterea eroziunii solului	A15
	Programul 2-b3: Amenajări pentru combaterea alunecărilor de teren (alunecări active)	A16
	Programul 2-b4: Amenajări suprafețe pentru irigații	A17
	Programul 2-b5: Amenajări sistem antigrindină	A18
Obiectiv 3-I: Creșterea atractivității și funcționalității zonelor urbane		
Politica 3-I-a. Îmbunătățirea rețelei de transport urbane	Programul 3-I-a1: Rețea drumuri municipale/orășenești	A19
Politica 3-I-b. Dezvoltarea infrastructurii utilităților publice	Programul 3-I-b1: Alimentare cu apă	A20
	Programul 3-I-b2: Canalizarea menajeră	A21
	Programul 3-I-b3: Gaze naturale	A22
	Programul 3-I-b4: Eficientizare distribuție energie electrică	A23
Politica 3-I-c. Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice	Programul 3-I-c1: Infrastructura de sănătate	A24
	Programul 3-I-c2: Infrastructura de educație	A25
	Programul 3-I-c3: Infrastructura socială	A26
	Programul 3-I-c4: Infrastructura culturală	A27
	Programul 3-I-c5: Infrastructura sportivă	A28

Politica 3-I-d. Reabilitarea fondului locativ și a spațiilor publice	Programul 3-I-d1: Locuințe	A29
	Programul 3-I-d2: Spații publice	A30
Politica 3-I-e. Protecția și valorificarea patrimoniului istoric	Programul 3-I-e1: Reabilitarea și punerea în valoare a monumentelor de arhitectură	A31
	Programul 3-I-e2: Reabilitarea și modernizarea căilor de acces către monumente istorice	A32
Politica 3-I-f. Susținerea dezvoltării economice locale	Programul 3-I-f1: Infrastructura de sprijinire a afacerilor	A33
	Programul 3-I-f2: Infrastructura comercială și de servicii	A34
	Programul 3-I-f3: Infrastructura turistică	A35
Obiectiv 3-II: Creșterea atractivității și funcționalității zonelor rurale		
Politica 3-II-a. Îmbunătățirea rețelei de transport rurale Programe Proiecte rurale	Programul 3-II-a1: Rețea drumuri rurale	A36
Politica 3-II-b. Dezvoltarea infrastructurii utilităților publice	Programul 3-II-b1: Alimentare cu apă	A37
	Programul 3-II-b2: Canalizarea menajeră	A38
	Programul 3-II-b3: Gaze naturale	A39
	Programul 3-II-b4: Eficientizare distribuție energie electrică	A40
Politica 3-II-c. Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice	Programul 3-II-c1: Infrastructura de sănătate	A41
	Programul 3-II-c2: Infrastructura de educație	A42
	Programul 3-II-c3: Infrastructura socială	A43
	Programul 3-II-c4: Infrastructura culturală	A44
	Programul 3-II-c5: Infrastructura sportivă	A45
Politica 3-II-d. Reabilitarea fondului locativ și a spațiilor publice	P3-II-d1: Locuințe	A46
	P3-II-d2: Spații publice	A47
Politica 3-II-e. Protecția și valorificarea patrimoniului istoric	P3-II-e1: Reabilitarea și punerea în valoare a monumentelor de arhitectură	A48
	P3-II-e2: Reabilitarea și modernizarea căilor de acces către monumente	A49
Politica 3-II-f. Susținerea dezvoltării economice locale	Programul 3-II-f1: Infrastructura de sprijinire a afacerilor	A50
	Programul 3-I-f2: Infrastructura post-recoltare	A51
	Programul 3-I-f3: Infrastructura comercială și de servicii	A52
	Programul 3-I-f4: Infrastructura turistică	A53
Obiectiv sectorial 4: Dezvoltarea capacității operaționale de implementare a PRAT Ungheni în cadrul Consiliului Raional		
Politica 4-Ia. Creșterea capacității operaționale de implementare a PRAT prin formare personal	Programul 4a-1: Perfecționarea personalului implicat direct în administrarea PRAT Ungheni	A54
	Programul 4a-2: Perfecționarea personalului implicat în servicii de arhitectură și urbanism din cadrul UAT-urilor componente raionului	A55
	Programul 4a-3: Completare și actualizare documentații urbanistice	A56
Politica 4-I-b. Creșterea capacității operaționale de implementare a PRAT prin tehnologizare, digitizare	Programul 4b-1: Achiziționare de echipamente sisteme pentru digitizarea serviciilor oferite de direcția de urbanism din cadrul Consiliului Raional	A57
	Programul 4b-2: Administrarea sistemului de informații geospațiale (GIS)	A58

În tabelul următor este prezentată analiza efectelor pozitive sau negative ale tipurilor de acțiuni (prezentate pe scurt) asupra obiectivelor relevante de mediu.

Tabelul 11. Evaluarea tipurilor de acțiuni ale PRAT

Obiectiv relevant de mediu / Acțiunea	ORM 1	ORM 2	ORM 3	ORM 4	ORM 5	ORM 6	ORM 7	ORM 8	ORM 9
A1	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Blue	Light Green	Green	Blue	Green
A2	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Green	Blue	Green
A3	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Blue	Light Green	Green	Blue	Green
A4	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Blue	Light Green	Green	Blue	Green
A5	Green	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Green	Green	Blue	Green
A6	Blue	Yellow	Yellow	Blue	Yellow	Blue	Green	Blue	Green
A7	Blue	Yellow	Yellow	Blue	Yellow	Blue	Green	Blue	Green
A8	Green	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Green	Green	Blue	Green
A9	Green	Green	Green	Green	Green	Blue	Blue	Green	Blue
A10	Blue	Green	Green	Green	Green	Blue	Blue	Green	Blue
A11	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Light Green
A12	Green	Green	Green	Green	Green	Light Green	Green	Blue	Blue
A13	Green	Light Green	Green	Green	Light Green	Green	Light Green	Green	Green
A14	Blue	Green	Green	Light Green	Light Green	Green	Green	Blue	Blue
A15	Blue	Green	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Green	Blue	Blue
A16	Blue	Green	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Green	Blue	Blue
A17	Blue	Green	Green	Light Green	Light Green	Light Green	Green	Blue	Blue
A18	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue
A19	Blue	Yellow	Yellow	Light Green	Yellow	Green	Green	Blue	Green
A20	Blue	Green	Green	Green	Blue	Green	Blue	Green	Green
A21	Green	Green	Green	Green	Blue	Green	Blue	Green	Green
A22	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A23	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A24	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A25	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A26	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A27	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A28	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Green	Green
A29	Blue	Blue	Light Green	Blue	Light Green	Blue	Green	Blue	Green
A30	Blue	Blue	Light Green	Blue	Light Green	Blue	Green	Blue	Green
A31	Blue	Blue	Light Green	Blue	Light Green	Blue	Green	Blue	Green
A32	Blue	Blue	Light Green	Blue	Light Green	Blue	Green	Blue	Green
A33	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green
A34	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green
A35	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Blue	Blue	Green	Green
A36	Blue	Yellow	Yellow	Blue	Yellow	Green	Blue	Blue	Green
A37	Blue	Green	Green	Green	Light Green	Green	Blue	Green	Green
A38	Green	Green	Green	Green	Light Green	Green	Blue	Blue	Green
A39	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green
A40	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green
A41	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Green	Green	Blue	Green

A42									
A43									
A44									
A45									
A46									
A47									
A48									
A49									
A50									
A51									
A52									
A53									
A54									
A55									
A56									
A57									
A58									

Impact	Descriere
	Efect negativ semnificativ
	Efect negativ nesemnificativ
	Fără efecte
	Efect pozitiv nesemnificativ
	Efect pozitiv semnificativ

În cadrul evaluării au fost considerate 58 de tipuri de acțiuni ce au fost evaluate în raport cu cele 9 obiective relevante de mediu. Au rezultat astfel un număr 522 potențiale interacțiuni. Dintre acestea, în 230 de cazuri sau 44 % nu au fost identificate efecte asupra componentelor de mediu, 65 de cazuri sau 12.4 % au fost identificate cu efect pozitiv nesemnificative, 209 de cazuri sau 40.04 % cu efecte pozitiv semnificative, iar 18 cazuri sau 3.4 % - cu efect negativ nesemnificativ. Efecte negative semnificative nu au fost identificate, având în vedere că programul în sine urmărește reducerea efectelor negative asupra mediului și sănătății, prin crearea unui mediu economic dinamic și performant, care să poziționeze raionul Ungheni ca un motor al dezvoltării regionale, să permită regenerarea și revigorarea sustenabilă a comunităților locale și să le asigure o viață mai bună locuitorilor

Numărul efectelor identificate este prezentat în figura următoare.

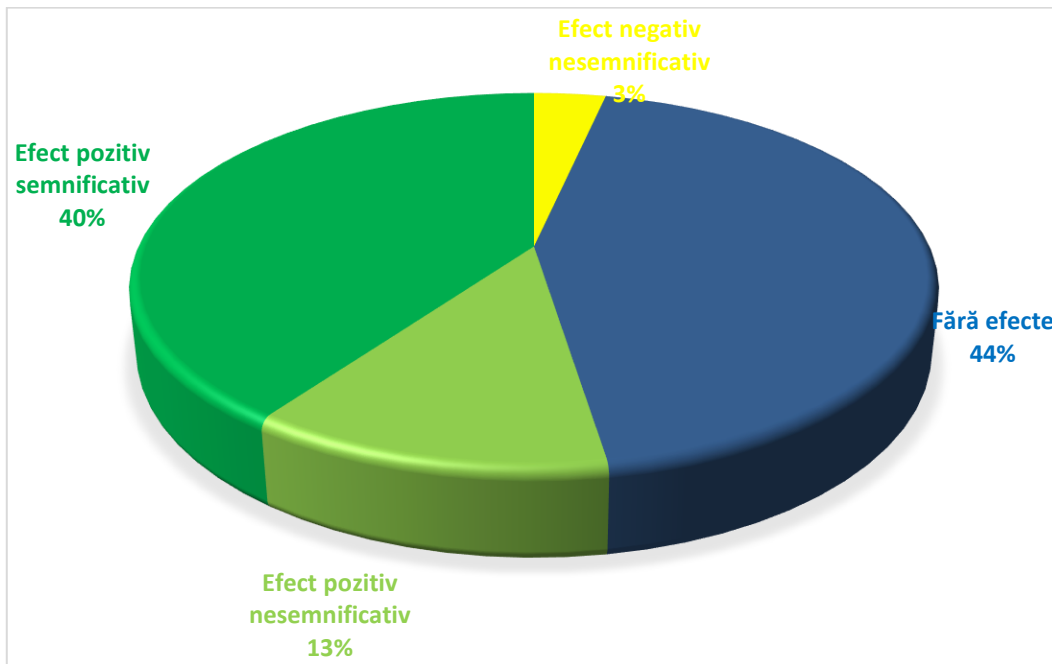

Figura 16. Efectele acțiunilor asupra obiectivelor relevante de mediu (număr cazuri)

Efectele negative nesemnificative au fost atribuite acțiunilor ce presupun aducțiuni regionale de apă, rețele de transport gaze naturale, rețele de transport energie electrică și surse energie (A5-A8), efectele fiind asupra ORM 2, ORM 3 și ORM 5 (apă, sol și biodiversitate).

Totodată, le efecte negative nesemnificative au fost atribuite acțiuni ce presupune măsuri de construcție a drumurilor (A19 și A36), efectele fiind la fel asupra ORM 2, ORM 3 și ORM 5.

Prin implementarea programului sunt generate în principal efecte pozitive semnificative asupra tuturor obiectivelor relevante de mediu.

În figura de mai jos este prezentată ponderea tipurilor de efecte identificate pentru fiecare obiectiv relevant de mediu (obiective SEA) în urma implementării PRAT.

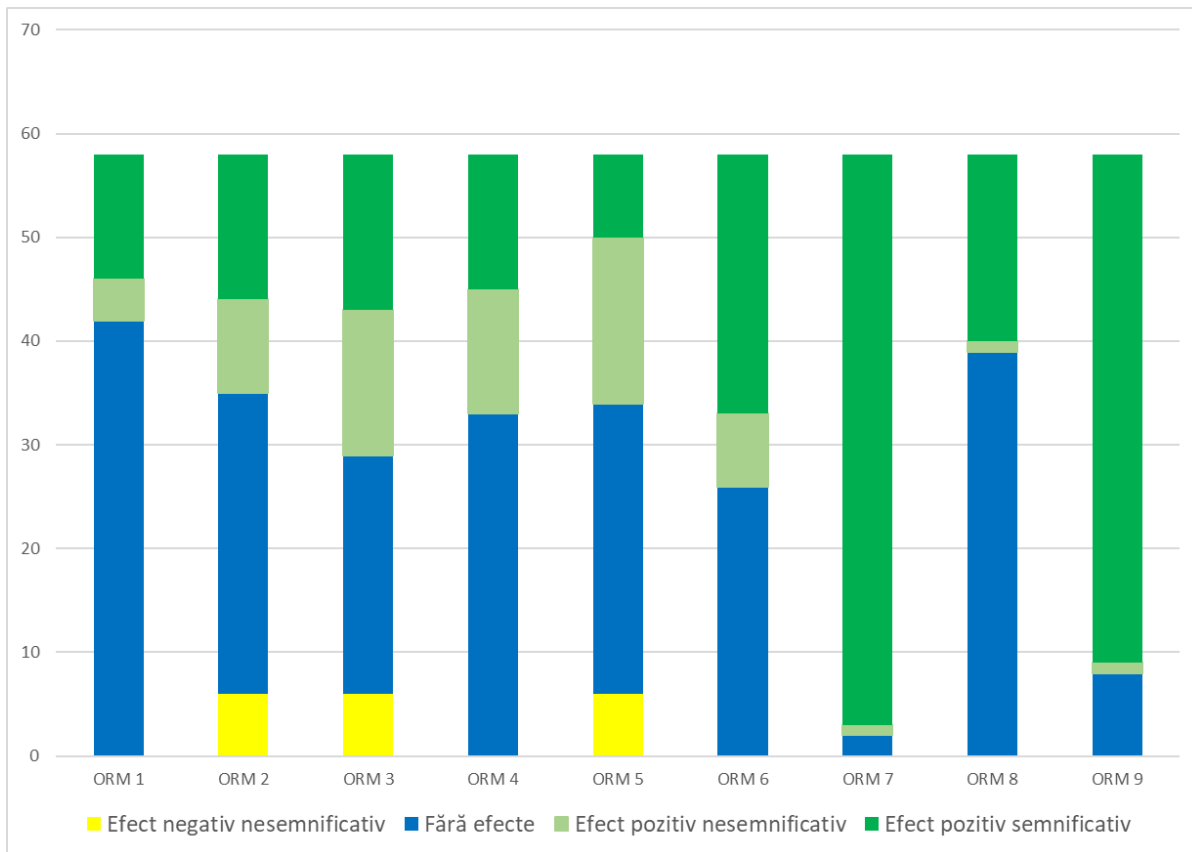

Figura 17. Ponderea tipurilor de efecte identificate pentru fiecare obiectiv relevant de mediu

Efectele negative ale acțiunilor menționate anterior pot deveni semnificative atunci când amplasamentul proiectului se suprapune sau este situat în vecinătatea unor zone cu un nivel ridicat de sensibilitate (de exemplu ariile naturale protejate, habitate cu valoare ridicată de conservare, zone umede, zone care adăpostesc specii de plante sau animale rare și/sau protejate, chiar și în cazul în care acestea nu sunt cuprinse în arii naturale protejate) sau când prin dimensiunea lor ori cumulara cu alte proiecte generează modificări cantitative sau calitative cu magnitudine mare. Există specii și habitate rare, sensibile, care înregistrează scăderi ale arealului de distribuție sau importante scăderi populaționale anuale datorită cumulării mai multor factori, cum ar fi pierderea habitatului, mortalitatea, efectele de barieră, schimbările climatice, rata mică de reproducere, intensificarea agriculturii, folosirea insecticidelor, vânătoarea, pierderea habitatelor pe rutele de migrație etc. În cazul acestor specii, cumulara impacturilor cu unele proiecte de anvergură poate rezulta în efecte negative severe.

Având în vedere efectele potențiale negative și semnificativ negative ale acțiunilor de mai sus, în funcție de caracteristicile, amploarea și localizarea acestora, se recomandă parcurgerea etapelor prevăzute în Legea 86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului, (inclusiv cu includerea aspectelor legate de conservarea biodiversității). În urma armonizării legislației cu Directivele Habitare și Păsări, și desemnarea siturilor Emerald, aceste proiecte se vor supune procesului de evaluare a biodiversității, dacă e cazul.

9. Măsuri pentru prevenirea, reducerea și compensarea efectelor negative

Evaluarea implementării PRAT a condus la identificarea unor efecte potențiale efecte negative nesemnificative asociate tipurilor de acțiuni pentru unele dintre dimensiunile vizate în PRAT.

În cadrul acestui capitol, se recomandă unele măsuri cu caracter general care se referă la implementarea unor categorii de proiecte și o serie de măsuri în raport cu aspectele relevante de mediu, pentru a fi adaptate specificului tipurilor de proiecte și amplasamentelor aferente.

O evaluare mai detaliată a efectelor și a măsurilor de remediere propuse se va realiza prin parcurgerea etapelor prevăzute în Legea 86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului. Evaluarea impactului asupra mediului și evaluarea adecvată trebuie demarate încă din debutul proiectării și continuate pe tot parcursul dezvoltării și implementării proiectelor, în special în cazul acelor propuneri de proiect ce pot genera efecte asupra siturilor Natura 2000.

Se recomandă implementarea măsurilor și condițiilor conținute în deciziile emise de autoritatea competentă de protecția mediului privind evaluarea impactului asupra mediului, evaluarea adecvată. Astfel, în timpul realizării acțiunii lor, investitorii beneficiarii trebuie să asigure un control efectiv al implementării măsurilor relevante pentru proiectul respectiv.

Măsuri cu caracter general, referitoare la implementarea unor categorii de proiecte:

- Etapizarea lucrărilor de construcție a proiectelor din aceeași zonă sau a celor amplasate în zone adiacente și corelarea măsurilor de prevenire, reducere, compensare (dacă este cazul) cu cele stabilite în urma evaluărilor pentru alte strategii, planuri și programe;
- În funcție de caracteristicile, tipul, amploarea și localizarea proiectelor, realizarea evaluării impactului asupra mediului, (inclusiv aspecte legate de conservarea biodiversității)-recomandarea se referă în principal la tipurile de proiecte pentru care s-au identificat potențiale efecte negative sau semnificativ negative în cadrul evaluării realizate în Capitolul 8;
- Abordarea tuturor aspectelor care privesc etapa de construcție în cadrul evaluărilor privind impactul asupra mediului pornind de la amplasarea organizării de șantier până la zonele în care urmează să se facă defrișări (dacă sunt absolut necesare pentru realizarea proiectului), carierele și/sau balastierele ce urmează a fi deschise pentru obținerea materiilor prime, construcția de drumuri tehnologice, asigurarea utilităților. Etapa de construcție trebuie să fie evaluată din punctul de vedere al impactului asupra mediului cu considerarea condițiilor specifice de amplasament iar măsurile propuse se vor adresa inclusiv acelor aspecte care au în vedere eliminarea sau cel puțin la reducerea interferențelor posibile cu mediul din vecinătate: activități curente ale locuitorilor din zonă (comerciale, sociale, agricole, industriale), zone de recreere sau destinate activităților de agrement, zone sensibile de tipul unităților de învățământ, unităților sanitare, zone cu arii naturale protejate;
- Evitarea amplasării proiectelor în interiorul sau imediata vecinătate a ariilor naturale protejate; în cazul în care acest fapt nu poate fi evitat, stabilirea măsurilor corespunzătoare luând în considerare prevederile planurilor de management ale ariilor protejate sau prin aplicarea măsurilor de evitare, reducere, compensare a efectelor semnificative asupra mediului;
- Realizarea unor planuri de management de mediu pentru proiecte astfel încât pe toată durata acestuia (etapa de proiectare, construcție și operare) să poată fi evaluate performanțele de mediu.

Printre alte măsuri de evitare a impactului pot fi menționate următoarele:

- Alegerea amplasamentelor alternative pentru infrastructură, evitând ariile naturale protejate, terenurile agricole de mare valoare sau habitatele prioritare.

- Restricții de realizare a lucrărilor de construcții în zonele inundabile, pe malurile râurilor, în pădurile valoroase și în proximitatea siturilor Natura 2000.
- Stabilirea de zone de excludere pentru activitățile cu risc ridicat (depozitare deșeuri, cariere, stații de betoane etc.).
- Planificarea coridoarelor tehnice și de transport astfel încât să se minimizeze fragmentarea habitatelor.

Se propun următoarele măsuri de diminuare (reducere)

- Utilizarea tehnologiilor curate și eficiente energetic pentru reducerea emisiilor și a poluării.
- Crearea și întreținerea infrastructurii verzi în localități: parcuri urbane, spații verzi de protecție, acoperișuri și pereți verzi.
- Plantarea perdelelor forestiere și benzilor de vegetație pentru reducerea eroziunii solului și protecția culturilor agricole.
- Amenajarea zonelor de retenție a apei și sistemelor de drenaj ecologic pentru a preveni inundațiile și poluarea apelor.
- Instalarea echipamentelor de reducere a zgomotului (panouri fonoabsorbante, spații tampon verzi) în apropierea drumurilor intens circulate.

Se propun următoarele măsuri compensatorii:

- Restaurarea și reîmpădurirea unor terenuri degradate pentru a compensa pierderea zonelor naturale.
- Crearea habitatelor artificiale (iazuri, cuiburi, coridoare ecologice) pentru speciile afectate.
- Programe de monitorizare și repopulare pentru speciile protejate impactate de proiecte.
- Contribuții financiare sau materiale pentru proiecte de conservare a biodiversității în zonele afectate.
- Reabilitarea zonelor umede și refacerea malurilor râurilor în cazul intervențiilor hidrotehnice.
- Se recomandă utilizarea deșeurilor provenite din construcții și demolări (C&D) drept material de rambleiere în proiectele de construcție și reabilitare a drumurilor, cu respectarea standardelor tehnice și a cerințelor de mediu aplicabile

Se propun următoarele instrumente de integrare a mediului în planificarea teritorială

- Delimitarea zonelor tampon între ariile protejate și zonele cu activitate antropică intensă.
- Crearea și protejarea coridoarelor ecologice care să asigure conectivitatea între habitate naturale.
- Introducerea unor indicatori de mediu în documentațiile de urbanism (ponderea spațiilor verzi, gradul de permeabilitate a solului, calitatea aerului).
- Integrarea conceptului de infrastructură verde-albastră (rețea de spații verzi, râuri, lacuri) în planurile de dezvoltare locală și regională.
- Elaborarea de regulamente urbanistice cu prevederi clare privind protecția resurselor naturale (apă, sol, biodiversitate).

Mai jos sunt o serie de recomandări de diminuare a efectelor negative grupate pe componente de mediu:

- *Aer*

Efecte negative: Emisii de praf, gaze, poluanți în faza de construcție sau din trafic intens

Recomandări:

- Umezirea drumurilor de șantier pentru reducerea prafului
- Limitarea vitezei vehiculelor de construcții și folosirea echipamentului modern

- Crearea de culoare verzi de protecție în jurul drumurilor
- Promovarea transportului public și alternativ (piste de biciclete, trotuare largi).

- *Apă*

Efecte negative: Poluarea temporară a apelor, perturbarea cursurilor naturale

Recomandări:

- Utilizarea stațiilor mobile de decantare pentru apele de șantier
- Evitarea lucrărilor în perioadele ploioase sau în zone inundabile
- Menținerea vegetației ripariene (de pe maluri) în timpul lucrărilor
- Instalarea de separatoare de hidrocarburi în zonele cu trafic intens.

- *Teren și sol*

Efecte negative: Compactarea solului, alunecări, pierdere de fertilitate

Recomandări:

- Limitarea lucrărilor la suprafața necesară (zonă de șantier bine delimitată)
- Replantarea rapidă a vegetației după intervenție (revegetare controlată)
- Instalarea de drenaje pentru prevenirea eroziunii
- Alegerea de materiale ecologice pentru infrastructură (ex. pavaj permeabil).

- *Deșeuri solide*

Efecte negative: Generarea de deșeuri din construcții sau necontrolate

Recomandări:

- Colectare separată pe șantier a deșeurilor de construcție (beton, fier, lemn)
- Contracte cu operatori autorizați pentru eliminarea deșeurilor
- Instalarea de coșuri/baterii pentru colectare selectivă în spațiile publice
- Campanii de educație privind reducerea și reciclarea

- *Natura și biodiversitatea*

Efecte negative: Fragmentarea habitatelor, deranjarea speciilor

Recomandări

- Studiu de impact ecologic înainte de lucrări în zone sensibile
- Crearea de pasaje ecologice pentru faună (ex. sub drumuri)
- Evitarea lucrărilor în perioada de reproducere a speciilor protejate
- Folosirea de specii autohtone în reîmpăduriri și spații verzi.

- *Socio-economic*

Efecte negative: Presiune pe servicii publice, dezechilibre sociale

Recomandări

- Evaluare de impact social (inclusiv pe grupuri vulnerabile)
- Distribuirea echitabilă a investițiilor între rural și urban
- Implicarea comunității locale în prioritizarea proiectelor
- Programe de formare profesională legate de noile investiții

- *Patrimoniu cultural*

Efecte negative: Degradarea monumentelor prin intervenții greșite sau turism excesiv

Recomandări

- Consultarea specialiștilor în patrimoniu înainte de intervenții
- Folosirea materialelor și tehnicilor tradiționale în restaurare
- Limitarea accesului motorizat în preajma obiectivelor culturale
- Controlul fluxului turistic prin trasee, reguli de vizitare și panouri explicative.

- *Alte probleme (guvernanță, digitalizare)*

Efecte negative: Costuri mari, lipsa de continuitate

Recomandări

- Planificare etapizată și realistă a digitalizării
- Instruirea continuă a personalului în noile sisteme
- Stabilirea de parteneriate cu alte autorități pentru schimb de bune practici.

Măsuri propuse pentru a preveni, reduce și compensa efectele adverse asupra sănătății populației

Implementarea măsurilor propuse în PRAT Ungheni va avea cel mai mare impact pozitiv asupra populației, prin ridicarea nivelului de trai. Cu toate acestea, populația poate înregistra un ușor disconfort în timpul realizării lucrărilor propuse în PRAT Ungheni. Pentru diminuarea/eliminarea acestei forme de impact se recomandă implementarea următoarelor măsuri:

1. Infrastructura de transport și dezvoltarea urbană

Controlul pulberilor (PM10/PM2.5) și al emisiilor din utilaje

- Stropirea periodică a suprafețelor decopertate și a căilor de acces (intensificată în perioade secetoase și la vânt), inclusiv pe drumurile temporare și zonele de depozitare a materialelor.
- Acoperirea transporturilor de materiale pulverulente (nisip, pământ) și interzicerea supraîncărcării; curățarea roților la ieșirea din șantier pentru a preveni antrenarea noroiului/prafului în localitate.
- Limitarea vitezei utilajelor și camioanelor în intravilan și pe segmentele din proximitatea locuințelor/școlilor; stabilirea rutelor de transport care evită, pe cât posibil, străzile înguste și zonele sensibile.

Reducerea zgomotului și vibrațiilor (în special pentru vârstnici și copii)

- Programarea lucrărilor zgomotoase în intervale diurne și evitarea activităților cu vibrații puternice seara/noaptea și la amiază.
- Interdicția claxonării în șantier și management al fluxurilor de camioane pentru a evita staționarea cu motorul pornit.

Siguranță rutieră și protecția pietonilor (copii, persoane cu dizabilități)

- Plan de management al traficului cu devieri clare, iluminare, semnalizare reflectorizantă și personal de dirijare în puncte critice.
- Menținerea permanentă a unor trasee pietonale sigure: pasarele provizorii peste șanțuri, balustrade, covoare antiderapante; acces garantat către școli, grădinițe și policlinici.
- „Zone de protecție” la instituții: limită de viteză temporară, treceri pietonale temporare, garduri de ghidare pentru copii, intervale de traversare asistată la orele de vârf.

Comunicare și protecție a persoanelor vulnerabile

- Informare prealabilă a populației despre calendarul lucrărilor (mai ales în segmentele cu densitate de vârstnici/copii), plus număr de contact pentru reclamații (praf/zgomot/siguranță).
- Măsuri adaptative: oprirea temporară a activităților generatoare de praf în rafale de vânt puternic; intervenții rapide la sesizări repetate.

Măsuri la etapa de operare (după darea în exploatare):

Reducerea expunerii cronice la poluanți și zgomot pentru comunitățile de pe coridoare

- Limitări de viteză, senzori giratorii/amenajări care reduc accelerările/frânările bruște (surse de PM din uzura frânelor/anelopelor).

- Restricții/management pentru trafic greu în localități (rute ocolitoare unde există, interdicții pe străzi rezidențiale înguste).
- Perdele forestiere/bariere verzi de protecție în sectoarele cu locuințe, școli, grădinițe.
- Asigurarea distanțelor de protecție sau a soluțiilor constructive (ecranare/verde) la unități medicale, școli și cartiere rezidențiale.

Accesibilitate și beneficii pentru persoanele cu dizabilități

- Introducerea obligatorie a soluțiilor de acces: borduri coborâte, rampe, pavaj tactil la treceri, refugii pietonale, trotuare continue și iluminate, stații adaptate.

Monitorizare orientată spre sănătate

- Monitorizarea anuală a punctelor cu risc (zgomot/sesizări/accidente) și intervenții corective; evaluarea separată pentru segmentele din proximitatea instituțiilor sensibile.

2. Utilități (Apă și sanitație)

Securizarea șantierelor și prevenirea accidentelor

- Împrejmuirea șanțurilor, semnalizare vizibilă, iluminare nocturnă și protecții la traversări; interdicția păstrării „șanțurilor deschise” peste noapte în proximitatea școlilor/grădinițelor fără bariere complete.
- Organizarea șantierului astfel încât accesul la locuințe și la instituții să fie păstrat.

Protecția persoanelor vârstnice și cu dizabilități (mobilitate și acces la servicii)

- Amenajarea de căi de acces provizorii fără trepte/obstacole și cu suprafețe antiderapante; semnalizare clară către punctele medicale, farmacii și magazine.
- Programarea lucrărilor pe tronsoane scurte (nu „în bloc” pe toată strada), pentru a limita durata în care oamenii rămân cu acces restricționat.

Controlul prafului și disconfortului

- Stropirea materialului excavat; depozitarea controlată a pământului; transport acoperit; curățarea carosabilului.
- Limitarea activităților foarte zgomotoase la ore rezonabile, mai ales în cartiere cu pondere mare de vârstnici.

Prevenirea contaminărilor accidentale

- Interzicerea deversărilor de ape uzate în sol; management pentru apa din săpături; intervenție rapidă la avarii pentru a evita amestecarea rețelelor/contaminări temporare.

La faza de exploatare se va asigura calitatea apei, conform reglementărilor în vigoare, și funcționarea sistemului de canalizare.

3. Deșeuri (reorganizare, închideri de gunoiști, operare regională)

Reducerea mirosurilor și a emisiilor fugitive

- Lucrări etapizate și acoperire rapidă a frontului activ cu strat de sol/material inert; evitarea deschiderii simultane a suprafețelor mari.
- Limitarea lucrărilor în condiții de vânt puternic; stropirea stratului de lucru pentru reducerea prafului; curățarea drumurilor de acces.

Protecția comunităților din proximitate (copii, vârstnici, bolnavi respiratori)

- Informare prealabilă despre perioadele cu risc de miros; mecanism de răspuns rapid la plângeri (intensificare acoperire, stropire, ajustare program).
- Restricții de circulație/ore pentru camioane în intravilan și rute care reduc trecerea prin zone rezidențiale dense.

Vectori și riscuri biologice

- Deratizare/dezinsecție înainte și în timpul lucrărilor (pentru a evita migrarea rozătoarelor/insectelor către localități).
- Control acces și supraveghere pentru a preveni arderile deliberate în perioada de tranziție.

La etapa de operare a noului sistem se vor lua măsuri de prevenire a arderilor și a depozitării ilegale a deșeurilor.

4. Activități economice (platforme industriale, hub-uri logistice)

Control praf și management trafic greu

- Umezire, acoperire materiale, curățare roți și carosabil; rute stabilite pentru camioane care evită cartierele rezidențiale și instituțiile sensibile.
- Programarea livrărilor în intervale care reduc expunerea comunităților (evitarea dimineților/serilor în zone rezidențiale).

Reducerea zgomotului/vibrațiilor

- Limitarea activităților cu vibrații puternice; ecranare temporară; interdicția lucrărilor nocturne în proximitatea locuințelor.
- Stabilirea unei distanțe funcționale între frontul de lucru și zonele rezidențiale; când nu e posibil, măsuri suplimentare (ecrane, reconfigurare logistică).

Se propun următoarele măsuri de atenuare în funcție de grupurile vulnerabile:

Pentru copii:

- Stabilirea unor zone cu trafic calm în jurul școlilor, grădinițelor și locurilor de joacă (limite de viteză, treceri ridicate, semnalizare vizibilă);
- Proiectarea unor rute sigure pentru mersul pe jos și ciclism, separate de traficul rutier;
- Reducerea expunerii la zgomot și poluare prin bariere verzi și distanțarea drumurilor de zonele rezidențiale.

Pentru persoanele în vârstă:

- Asigurarea unor trotuare continue, plane și bine iluminate, cu zone de odihnă;
- Facilitarea trecerilor de pietoni controlate de semafoare cu timpi de traversare adaptați;
- Reducerea zgomotului și vibrațiilor în zonele rezidențiale frecventate de persoanele în vârstă.

Pentru persoanele cu dizabilități și mobilitate redusă:

- Proiectarea infrastructurii rutiere conform principiilor de accesibilitate universală (borduri coborâte, rampe, semnalizare tactilă);
- Asigurarea accesului sigur la transportul public și serviciile esențiale;
- Evitarea creării de bariere fizice în urma modernizării drumurilor.

Pentru populația rurală:

- Menținerea și îmbunătățirea conexiunilor locale sigure între gospodării, drumurile principale și serviciile publice;
- Limitarea traficului de tranzit prin localități, acolo unde este posibil;
- Reducerea expunerii la poluare și zgomot în zonele rezidențiale rurale.

Pentru gospodăriile cu venituri mici:

- Asigurarea accesului echitabil la infrastructura modernizată fără excludere socială;
- Prevenirea izolării comunităților prin planificare integrată.

Pentru întreaga populație:

- Implementarea măsurilor de reducere a zgomotului și poluării (bariere verzi, suprafețe fonoabsorbante, limite de viteză);
- Creșterea siguranței rutiere prin calmarea traficului și semnalizare adecvată;
- Monitorizarea continuă a calității aerului, nivelurilor de zgomot și siguranței rutiere;
- Informarea și implicarea comunităților locale în procesul de planificare și implementare a proiectelor de transport.

10. Expunerea motivelor care au condus la selectarea variantelor alese și modul în care s-a efectuat evaluarea

În cadrul evaluării strategice de mediu pentru Planul Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni au fost luate în considerare două alternative principale:

1. Alternativa "zero": Nu se implementează PRAT .
2. Alternativa activă: PRAT este implementat.

Aceste alternative au fost selectate pentru a evalua potențialele rezultate de mediu și de sănătate ale continuării practicilor curente (afacere ca de obicei) versus adoptarea intervențiilor planificate ale PRAT. Alternativa "zero" reprezintă menținerea practicilor actuale de dezvoltarea raionului, în timp ce alternativa activă ia în considerare implementarea măsurilor cuprinzătoare propuse în strategiile naționale și planificate cadrul PRAT.

Propunerile Planul Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni au în vedere îmbunătățirea și dezvoltarea serviciilor insuficient reprezentate în momentul de față dar care sunt necesare și au perspective certe de dezvoltare, ca exemplu, turismul, ceea ce va induce o relansare a activităților în aceste domenii. *Ținând cont că la elaborarea acestui PRAT, titularul de plan împreună cu proiectanții au avut în vedere mai multe variante pentru cele mai multe din elementele specifice ale planului (distribuția spațială a zonelor cu funcțiuni urbanistice și utilitare, gradul de reutilizare a amenajărilor existente, procentul de construcții existente păstrate, asigurarea cu utilități și sisteme de canalizare, înălțimea construcțiilor, etc.), în final fiind selectate cele mai potrivite alternative.*

Pentru selectarea alternativei optime din punct de vedere tehnico-economic și al mediului înconjurător, s-a procedat la o analiză simplă comparativă a alternativei bazată pe următoarele:

- Realizarea de construcții și amenajări, reabilitarea și ecologizarea terenului;
- Utilizarea terenului;
- Asigurarea de facilități sociale ;
- Durata de implementare.
- Criteriile privind impactul asupra mediului:
 - Impactul asupra biodiversității
 - Suprafața de teren ocupată de zone verzi;
 - Impact asupra calității aerului;
 - Impact asupra calității apei, calitatea solului;
 - Gestionarea deșeurilor;
 - Calitatea vieții și sănătatea populației.

Analizând posibilele nivele ale impactului, estimat pentru fiecare domeniu din alternativele (neimplementare /implementare PRAT), utilizând informațiile prezentate pentru Alternativa "zero" și pentru PRAT propus, a devenit evidentă că Alternativa activă cu obiectivele din PRAT este net

superioară Alternativa "zero": și deci cea mai potrivită, asigurând un nivel înalt de protecție a mediului și promovarea dezvoltării durabile a raionului Ungheni. Alternativa "zero" ar duce la degradarea continuă a ecosistemelor și la o vulnerabilitate crescută la impactul schimbărilor climatice.

Alternativa propusă privind realizarea PRAT va fi mai „convingătoare” din punct de vedere al protecției mediului și a dezvoltării durabile și corespunde pe deplin obiectivelor și cerințelor de protecția mediului, care abordează direct problemele de mediu și sporesc rezistența la schimbările climatice.

Identificarea alternativelor este una dintre cele mai importante componente ale ESM, identificate în procesul de elaborare a PRAT. De aceea acest pas a fost introdus încă din etapa de definire a domeniului. Acest tabel prezintă legăturile dintre procesul formal de întocmire a PRAT și procesul ESM. Analiza alternativelor trebuie să cuprindă întotdeauna o comparare minimală între PRAT-l propus și „opțiunea zero”, respectiv o evaluare a evoluției stării mediului.

Concluzionând cele menționate rezumă faptul că există potențial de îmbunătățire a calității mediului datorită implementării PRAT, deoarece acesta propune intervenții ce au în vedere dezvoltarea socio-economică a raionului cu integrarea aspectelor specifice referitoare la protecția mediului. Ca urmare a analizei stării actuale de calitate a mediului se constată existența unor disfuncționalități și presiuni asupra mediului care, în lipsa intervențiilor PRAT ar putea să se amplifice.

10.1 Evoluția stării mediului în cazul neimplementării PRAT

Principalele obiective vizate în cadrul PRAT se referă la: dezvoltarea economică și socială echilibrată, îmbunătățirea calității vieții colectivităților umane, gestionarea responsabilă a resurselor naturale și protecția mediului, utilizarea rațională a teritoriului. Implementarea altor planuri și programe la nivelul raionului Ungheni nu este în mod expres condiționată de PRAT, astfel încât neimplementarea

PRAT nu implică nerespectarea prevederilor incluse în acestea, însă adoptarea și implementarea PRAT va acorda suport la coordonarea și sincronizarea dezvoltării armonioase a raionului. În cazul neimplementării PRAT, efectele posibile ar fi cele indicate în tabelul de mai jos.

Tabelul 12. Evoluția stării mediului în situația neimplementării SDTR

Factor de mediu	Descrierea evoluții probabile în cazul neimplementării PRAT	Evoluția în cazul implementării PRAT
Aer	<p>Menținerea sau chiar creșterea nivelului emisiilor de poluanți generați din:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lipsa unui program de monitoring al calității aerului în raion. - lipsa perdelelor de protecție formate din vegetație de-a lungul căilor de transport, care să absoarbă o parte din poluanții emiși în aerul ambiental va contribui de asemenea, la poluarea atmosferei. - încălzirea rezidențială (generatoare de emisii de SOx, SO2, NOx, pulberi) datorita funcționării sistemelor casnice de încălzire care utilizează combustibili solizi lemne și/sau cărbuni. - zonele rezidențiale cu blocurile din perioada comunista sunt construite din materiale învechite, ineficiente energetic, în stare avansată de degradare, cu sisteme de termoficare dezafectate. - lipsa măsurilor de protecție față de zonele rezidențiale va avea ca rezultat continuarea deprecierei calității aerului. 	<p>Implementarea PRAT va contribui la îmbunătățirea treptată a calității aerului prin modernizarea infrastructurii de transport, reducerea congestiilor de trafic, promovarea eficienței energetice și extinderea spațiilor verzi și a perdelelor forestiere de protecție. Implementarea programelor de monitorizare a calității aerului și încurajarea utilizării surselor de energie mai puțin poluante vor conduce, pe termen mediu și lung, la reducerea emisiilor de poluanți atmosferici și la diminuarea riscurilor asupra sănătății populației.</p> <p>Consolidarea rețelei de transport feroviar va decongestiona infrastructura rutieră.</p> <p>Dezvoltarea spațiilor verzi la nivel urban și a centurilor verzi în jurul marilor orașe la fel va contribui la îmbunătățirea calității aerului.</p>
Apă/resurse acvatice	<p>În situația neimplementării obiectivelor propuse de PRAT calitatea actuală a factorului de mediu APA va continua să se deterioreze prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nivel redus de dezvoltare a sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă, iar în 26 localități rurale calitatea apei livrate este considerată nepotabilă - calitatea apelor subterane din raion se caracterizează prin depășirea concentrațiilor maxim acceptabile la așa compuși cum sunt: nitrații, fluor, cloruri, amoniu și sulfati. - dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare, unde cca 77% din populația raionului nu au acces la servicii centralizate de canalizare vor duce în continuare la infiltrații cu substanțe poluante în apele subterane și în sol/subsol. - rețelele ingineresti de infrastructură de canalizare pluvială în or. Ungheni sunt limitate. - depozitarea neadecvată a deșeurilor contribuie la poluarea masivă a apelor de suprafață și subterane - lipsa unui program de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană, în special a râurilor mici și fântânilor particulare. 	<p>Implementarea PRAT va permite dezvoltarea și modernizarea sistemelor centralizate de alimentare cu apă și canalizare, reducând riscul de contaminare a apelor subterane și de suprafață.</p> <p>Prin realizarea programelor de ecologizare a cursurilor de apă, monitorizarea calității apelor și implementarea măsurilor de protecție împotriva inundațiilor, se va îmbunătăți calitatea resurselor acvatice și se vor reduce riscurile pentru sănătatea populației.</p> <p>Realizarea, extinderea, reabilitarea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, precum și a sistemelor de canalizare și stațiilor de epurare a apelor uzate va conduce la îmbunătățirea calității apelor.</p> <p>Închiderea depozitelor neconforme de deșeuri și ecologizarea lor (în special cele situate în proximitatea albiilor râurilor) va conduce la îmbunătățirea calității apelor de suprafață și subterane</p>
Sol/subsol	<p>Problemele de poluare a solului vor persista deoarece r. Ungheni este expus mai mult riscuri naturale precum inundațiile, alunecări de teren, grindină, ploi</p>	<p>Aplicarea PRAT va contribui la utilizarea mai rațională a terenurilor, la prevenirea extinderii necontrolate a</p>

	<p>torențiale și secetă, acestea fiind asociate de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - exfiltrații și scurgeri de ape uzate din rețelele de canalizare insuficiente sau degradate și din bazine vidanjabile/fose septice fiind afectată calitatea solului din zonele inundabile, unde se manifestă și fenomene de eroziune și /sau alunecare. - extinderea intravilanului în absența implementării PRAT poate conduce la dezvoltări urbanistice dezorganizate. <p>Implementarea PRAT va contribui la diminuarea riscurilor naturale identificate și stabilirea unor reguli privind condițiile de utilizare ale terenului cât și de adaptare la schimbările climatice să fie făcută unitar, cu urmărirea a unei viziuni de ansamblu a întregii zone.</p>	<p>intravilanului și la reducerea degradării solurilor.</p> <p>Implementarea măsurilor de combatere a eroziunii, stabilizare a terenurilor și împădurire va conduce la îmbunătățirea calității solului și la diminuarea riscurilor asociate alunecărilor de teren și contaminării solului.</p> <p>Accelerarea și definitivarea programelor de împăduriri, de protejare a coridoarelor ecologice, precum și monitorizarea sistematică a acestora; Dezvoltarea infrastructurii de transport poate avea impact negativ asupra solului prin scoaterea unor suprafețe din circuitul agricol.</p>
Biodiversitate	<p>În lipsa unor măsuri specifice (care nu depind doar de implementarea/aplicarea PRAT) de protejare a vegetației și a faunei, calitatea acestora va degrada, deoarece astăzi se atestă:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lipsa coridoarelor de mișcare a biodiversității între principalele habitate, iar fără conexiuni între habitate, animalele sălbatice nu se pot deplasa liber, ceea ce duce la izolare genetică. La fel, aceasta poate duce la pierderea serviciilor ecosistemice (polenizare, reglarea apelor, purificarea aerului), afectând agricultura, aprovizionarea cu apă și afectând calitatea vieții în general, fiind necesar oferirea unui statut de protecție coridoarelor create. <p>Plecând de la ideea că PRAT reprezintă o planificare tehnică a dezvoltării teritoriului pe termen mediu și lung, acesta cuprinde măsuri de protejare a calității vegetației și faunei și a celorlalți factori de mediu. Planul menționează că coridoarele de mișcare a biodiversității pot fi delimitate pe baza zonelor și fâșiilor de protecție a apelor bazinelor și râurilor, cu includerea, de asemenea, a terenurilor afectate de alunecări.</p>	<p>Implementarea PRAT va contribui la protejarea și conservarea biodiversității prin delimitarea și valorificarea zonelor naturale, realizarea de împăduriri și menținerea coridoarelor ecologice.</p> <p>Integrarea măsurilor de protecție a peisajelor valoroase și a patrimoniului natural va reduce fragmentarea habitatelor și va susține serviciile ecosistemice esențiale.</p>
Spații verzi	<p>Actualmente se atestă probleme specifice întregii țări și în r. Ungheni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lipsa unui registru privind spațiile verzi. - Lipsa sau insuficiența unor programe de înverzire, amenajare a curților blocurilor locative, amenajare a spațiilor verzi pentru agrement la nivelul raionului. <p>Insuficiența continuă a organizării spațiilor de agrement, cu reguli clar specificate privind managementul durabil al zonelor verzi cu efect asupra calității aerului și vieții și o amplasare uniformă în teritoriu. Neimplementarea PRAT va duce la nerezolvarea acestor probleme și înrăutățirea acestui aspect.</p>	<p>Implementarea PRAT va permite planificarea coerentă și extinderea spațiilor verzi la nivel urban și rural, prin elaborarea și actualizarea registrelor spațiilor verzi, dezvoltarea programelor de înverzire și amenajare a curților blocurilor locative, precum și crearea de spații verzi pentru agrement.</p> <p>Organizarea durabilă a zonelor verzi și distribuția lor echilibrată în teritoriu vor contribui la îmbunătățirea calității aerului, la reducerea efectului de insulă de căldură și la creșterea calității vieții populației.</p>
Transport durabil	<ul style="list-style-type: none"> - Prin lipsa de investiții în infrastructura de transport și comunicații, care poate crea probleme de sănătate, iar în cazul utilizării infrastructurii 	<p>Prin implementarea măsurilor propuse în PRAT vor fi modernizate infrastructurile de transport rutier, feroviar și</p>

	<p>rutiere existente se vor menține un consum mai ridicat de combustibil, și valori mari ale nivelului de zgomot și noxe generate de mijloacele de transport.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lipsa infrastructurii adecvate de transport public și a stațiilor de așteptare a transportului public, cât și în lipsa infrastructurii pentru biciclete va conduce la utilizarea transportului privat și crearea ambuteiajelor, contribuind la poluarea aerului etc. 	<p>naval, ceea ce va permite creșterea vitezelor medii de circulație și a fluidității traficului, sporirea și diversificarea ofertei de transport de mărfuri și a calității serviciilor de transport de călători, optimizarea utilizării mijloacelor de transport în condiții de siguranță și competitivitate, concomitent cu diminuarea emisiilor de poluanți atmosferici asociați traficului și cu îmbunătățirea calității aerului. Implementarea PRAT va contribui la dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport și comunicații, promovând transportul public și soluțiile de mobilitate durabilă.</p> <p>Dezvoltarea infrastructurii pentru transportul public, biciclete și deplasări pietonale va conduce la reducerea utilizării transportului privat, diminuarea ambuteiajelor, scăderea nivelului de zgomot și reducerea emisiilor de poluanți atmosferici, cu efecte pozitive asupra sănătății populației și calității vieții.</p>
<p>Eficiența energetică, schimbările climatice</p>	<p>Îmbunătățirea eficienței energetice de rând cu promovarea și implementarea surselor de energie renovabilă este o prioritatea națională. Neimplementarea obiectivelor propuse de PRAT pentru dezvoltarea surselor de producere energie regenerabilă, care va acoperi cel puțin 30% din consumul existent (panouri fotovoltaice, turbine eoliene, sisteme pe biomasă) va conduce în continuare la emisii ridicate de gaze cu efect de seră.</p> <p>Clădirile existente vor fi menținute în starea actuală, energofage și cu mari pierderi de energie. În lipsa obiectivelor ce prevăd modernizarea locuințelor care să fie izolate termic și alimentate cu agent termic cu emisii reduse de poluanți atmosferici va continua starea de fapt actuală, ce are un impact negativ asupra aerului ambiental și totodată vor crește emisiile de gaze cu efect de seră.</p>	<p>Implementarea PRAT va susține îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor și infrastructurilor, precum și dezvoltarea surselor de energie regenerabilă, contribuind la reducerea consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră. Modernizarea fondului construit, izolarea termică a locuințelor și promovarea sistemelor de încălzire cu emisii reduse vor avea un impact pozitiv asupra calității aerului, adaptării la schimbările climatice și sănătății populației.</p> <p>Prin adoptarea măsurilor propuse în PRAT vor fi protejate habitatele naturale în împotriva efectelor negative ale schimbărilor climatice.</p> <p>Se va încuraja dezvoltarea transportului public prin identificarea soluțiilor optime pentru asigurarea unei accesibilități locale și regionale și care contribuie la reducerea emisiilor de dioxid de carbon.</p>

<p>Conștientizarea populației</p>	<p>Implementarea PRAT de rând cu realizarea proiectelor investiționale sunt oportunități de dezvoltare a infrastructurii care conțin un element important privind educare și conștientizarea populației. În cazul neimplementării acestor măsuri, vor lipsi și activitățile conștientizarea populației, inclusiv informațiile cu privire la oportunitățile de finanțare ale UE existente și viitoare care pot contribui la dezvoltarea socio-economică și la îmbucătățirea calității mediului. Populația săracă și defavorizată nu va fi informată cu privire la posibilitatea participării acesteia în diverse procese decizionale în care își poate exprima punctul de vedere cu privire la problemele socio-economice și de mediu care o privesc în mod direct. Nu se va cunoaște pericolele care ne amenință cu fenomenul schimbărilor climatice.</p>	<p>Implementarea PRAT va crea cadrul necesar pentru informarea, educarea și conștientizarea populației privind protecția mediului, schimbările climatice și utilizarea durabilă a resurselor.</p> <p>Prin implicarea comunităților locale și creșterea accesului la informații privind oportunitățile de finanțare și participare publică, se va consolida capacitatea populației de a contribui activ la procesele decizionale și la îmbunătățirea calității mediului și a condițiilor de viață.</p>
<p>Sănătatea populației</p>	<p>În cazul neimplementării PRAT, disfuncționalitățile existente vor continua să persiste în raion. Aceste disfuncționalități au efecte negative asupra populației și asupra factorului socio-economic. În scenariul de bază, menținerea infrastructurii și practicilor actuale poate perpetua presiunile asupra sănătății, în special în zonele cu trafic intens, infrastructură de alimentare cu apă și canalizare învechită, gestionare deficitară a deșeurilor și acces limitat la spații verzi, ceea ce afectează disproporționat grupurile vulnerabile precum copiii, vârstnicii, cei care suferă de boli respiratorii și cardiovasculare și grupurile cu statut socio-economic scăzut. Neimplementarea obiectivelor PRAT va avea următorul impact negativ asupra sănătății populației:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Se va continua o dezvoltare haotică fără să țină cont de obligativitatea păstrării echilibrului între presiunea dezvoltării urbane, valorificarea eficientă a potențialului raionului și protejarea cadrului natural și a mediului înconjurător. - Din cauza insuficienței zonelor verzi de protecție care să fie plantate de-a lungul rutelor de transport pentru a reduce nivelurile de poluare, traficul rutier va continua să afecteze semnificativ zonele rezidențiale. - Transportul rutier va continua să fie preferat, iar lipsa modernizării infrastructurii de transport va rămâne o sursă semnificativă de poluare, influențând sănătatea și calitatea vieții cetățenilor. - Rețelele tehnico-utilitare relevante pentru alimentarea cu apă și canalizare, gestionarea deșeurilor nu vor fi implementate. Stațiile de tratare și epurare vor lipsi în sistemele de alimentare cu apă din mediul rural, iar calitatea apei la sursă va continua să fie nepotrivită pentru consumul uman, conform reglementărilor actuale, ceea ce poate afecta sănătatea populației. - Lipsa unei infrastructuri adecvate în sectoarele de sănătate și educație, pe lângă absența măsurilor de reducere a poluării aerului, poate reprezenta un risc pentru sănătatea populației rezidente. - Neimplementarea obiectivelor propuse de PRAT și, cel mult, 	<p>Implementarea PRAT va contribui la îmbunătățirea stării de sănătate a populației prin reducerea presiunilor asupra mediului, modernizarea infrastructurii de transport, a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, gestionarea eficientă a deșeurilor și extinderea spațiilor verzi.</p> <p>Aplicarea măsurilor propuse va reduce expunerea populației la poluarea aerului, zgomot și riscuri sanitare, va îmbunătăți accesul la servicii publice și condiții de trai adecvate și va sprijini în mod special protejarea grupurilor vulnerabile, precum copiii, vârstnicii, persoanele cu afecțiuni respiratorii și cardiovasculare, persoanele cu dizabilități și comunitățile din zone izolate sau defavorizate.</p> <p>Reabilitarea căilor de acces către localitățile situate în zone greu accesibile va facilita accesul populației la servicii medicale și de urgență, în special pentru grupurile vulnerabile, precum copiii, vârstnicii, persoanele cu dizabilități, persoanele cu afecțiuni cronice și comunitățile izolate sau defavorizate, contribuind la reducerea timpilor de intervenție, creșterea siguranței și îmbunătățirea accesului echitabil la servicii esențiale de sănătate.</p> <p>Modernizarea infrastructurii include planificarea de rute sigure (pietonale și ciclabile) separate de traficul auto greu și stabilirea unor zone cu trafic calmat (limitatoare de viteză, semnalizare vizibilă) în proximitatea școlilor, grădinițelor și spațiilor de joacă, eliminând astfel riscul de accidente.</p> <p>Planificarea unor trotuare continue, plane, adaptate (borduri coborâte, rampe, treceri sigure) va avea un efect vital pentru mobilitatea și siguranța persoanelor cu deficiențe, inclusiv</p>

	<p>menținerea situației actuale va conduce la dispariția oportunităților de îmbunătățire a condițiilor de viață prin asigurarea unor condiții de trai civilizate, infrastructură de mediu adecvată și calitate corespunzătoare a factorilor de mediu (apă, aer) în regiune.</p>	<p>pentru cele 386 de persoane cu dizabilități locomotorii înregistrate oficial în raion. Pentru acest grup, modernizarea infrastructurii înseamnă eliminarea barierelor fizice care, în prezent, le limitează accesul la asistență medicală și socială. Mai mult, prin amenajarea fâșiilor de protecție (bariere verzi) de-a lungul noilor coridoare, se va reduce disconfortul fonic în zonele rezidențiale frecventate de persoane vârstnice. Îmbunătățirea mediului de afaceri va aduce venituri mult mai mari la bugetul autorităților publice locale. Indirect, dar cu un impact formidabil, aceste bugete mai bogate vor permite colectivității să investească masiv în servicii medicale de calitate (dotarea spitalelor, atragerea medicilor de familie), în construcția centrelor sociale multifuncționale pentru seniori și în modernizarea grădinițelor și școlilor. Veniturile mai mari ale familiilor vor scoate multe gospodării rurale din sărăcie, permițând părinților să ofere o nutriție și o îngrijire medicală superioară copiilor, iar vârstnicii vor beneficia de rețele mai bune de asistență socială la domiciliu</p> <p>Pe termen mediu și lung, implementarea programelor PRAT va contribui la reducerea poluării aerului și a apei, creșterea accesului la apă potabilă sigură și servicii de sanitație, extinderea spațiilor verzi și utilizarea durabilă a terenurilor, conducând la diminuarea riscurilor asupra sănătății, creșterea rezilienței comunităților și îmbunătățirea calității vieții și a stării generale de sănătate a populației din regiunea Ungheni.</p>
--	---	---

11. Identificarea impactului transfrontalier

Raionul Ungheni este situat de-a lungul frontierei cu Uniunea Europeană (România), fiind membru al Euroregiunii Siret-Prut-Nistru. Euroregiunea Siret-Prut-Nistru este o regiune europeană de colaborare transfrontalieră, înființată în 2005.

Locuitorii raionului Ungheni beneficiază de posibilitățile de deplasare în România în baza permisiunilor micului trafic de frontieră, pe care le oferă Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind micul trafic de frontieră din 13.09.2009.

Prin raionul Ungheni se asigură conexiunea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană (România):

- Ruta auto magistrală Chișinău - Sculeni - Iași
- Linia de cale ferată Chișinău - Ungheni - Iași

Calea Ferată din Moldova se află la hotarul cu Uniunea Europeană și este unica stație din țară ce dispune de punct de transbordare a vagoanelor de pe linie cu ecartamentul de 1520 mm pe ecartamentul european de 1435 mm. Calea ferată din Moldova la momentul actual se confruntă cu o criză profundă, care influențează negativ și activitatea Nodului Feroviar Ungheni.

În conformitate cu prevederile Acordului European cu privire la principalele căi navigabile interne de importanță internațională, la care Republica Moldova a aderat la 27.08.1998, râul Prut până la Ungheni, este clasificat drept cale navigabilă internă de importanță internațională de categoria E clasa IV. Conform acordului, Republica Moldova trebuie să asigure parametrii prevăzuți în art. 1 din acord "Părțile contractante adopta dispozițiile prezentului acord sub forma unui plan coordonat de dezvoltare și de construcție a unei rețele de cai navigabile, denumita în continuare rețeaua de cai navigabile de importanță internațională E, pe care intenționează să o realizeze în cadrul programelor lor corespunzătoare. Din păcate, după proclamarea Independenței, în Republica Moldova nu s-a menținut șenalul navigabil pe râul Prut. Această infrastructură acum este adusă la o stare dezastruoasă și majoritatea mijloacelor plutitoare au fost date la fier vechi sau vândute.

În anul 2005, a fost încheiat acordul între Republica Moldova și România privind navigația pe căile navigabile interne ale Republicii Moldova și României, care permite agenților economici din Republica Moldova care exploatează nave, să le exploateze pe căile navigabile interne ale României. Din aceste cauze transportul naval pe râul Prut nu activează, chiar dacă dispune în teritoriu de întreprindere specializată ÎS Portul Fluvial Ungheni. La moment această întreprindere are 55 de angajați și deservește portul Giurgiulești, prelucrând anual peste 500 mln tone de mărfuri. Anumite acțiuni din PRAT se regăsesc în Anexa 1 a Convenției privind evaluarea impactului de mediu în context transfrontier, adoptată la Espoo la 25 februarie 1991, însă evaluarea impactului asupra mediului va avea loc la etapa de implementare acestor acțiuni.

12. Implicarea părților interesate în procesul de ESM

Legislația privind evaluarea strategică de mediu din Republica Moldova prevede implicarea publicului în toate etapele procedurii ESM (implicarea poate fi realizată prin dezbateri, publicarea documentelor și furnizarea informațiilor de contact pentru transmiterea comentariilor, fie pe site-uri web, fie în mass-media etc.).

Tabelul de mai jos prezintă părțile interesate, rolul și implicarea acestora în cadrul procedurii ESM pentru PRAT Ungheni.

Tabelul 13. Părțile interesate și rolul (rolurile) acestora

Părțile interesate	Rol	Activități
Consiliul raional Ungheni	Inițiatorul PRAT	<ul style="list-style-type: none">• Trimite o notificare și conceptul PRAT către MM/AM pentru a începe procedura de evaluare preliminară;

		<ul style="list-style-type: none"> • Trimite proiectul de PRAT și raportul de determinare a domeniului de aplicare al ESM către MM/AM; • Publică pe site-ul propriu proiectul PRAT și raportul de determinare a domeniului de aplicare al ESM; • Trimite proiectul PRAT și raportul ESM către MM/AM; • Publică proiectul PRAT și raportul ESM pe site-ul propriu; • Ajustează PRAT în funcție de observațiile tuturor părților interesate, conform relevanței;
MM/AM	Conducătorul procedurii ESM	<ul style="list-style-type: none"> • Analizează documentația de evaluare prealabilă și eliberează avizul de evaluare prealabilă; • Publică pe site-ul propriu proiectul de PRAT și raportul de determinare a domeniului de aplicare al ESM; • Analizează PRAT și raportul de determinare a domeniului de aplicare al ESM împreună cu Ministerul Sănătății/CSP Ungheni și oferă feedback cu privire la toate revizuirile; • Publică proiectul PRAT și raportul ESM pe site-ul propriu; • Analizează PRAT și raportul ESM împreună cu Ministerul Sănătății/CSP Ungheni și oferă feedback cu privire la toate revizuirile; eliberează avizul de mediu;
Ministerul Sănătății (MS)/CSP Ungheni	Participarea la evaluarea prealabilă, evaluarea raportului de definire a domeniului ESM, evaluarea raportului ESM	<ul style="list-style-type: none"> • Analizează documentația de evaluare prealabilă împreună cu MM/M; • Analizează PRAT și raportul de definire a domeniului de aplicare al ESM împreună cu MM/AM și oferă feedback cu privire la toate revizuirile; • Analizează PRAT și raportul ESM împreună cu MM/AM și oferă feedback cu privire la toate revizuirile;
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția pentru Eficiență Energetică	Participarea la evaluarea raportului ESM	<ul style="list-style-type: none"> • Analizează PRAT și raportul ESM și oferă feedback cu privire la toate revizuirile;
Publicul	Participarea la evaluarea prealabilă, evaluarea raportului de definire a domeniului ESM, evaluarea raportului ESM	<ul style="list-style-type: none"> • Analizează informațiile publicate pe site-ul MM cu privire la evaluarea prealabilă a PRAT și oferă feedback; • Analizează PRAT și raportul de definire a domeniului de aplicare al ESM și oferă feedback; • Analizează PRAT și raportul ESM și oferă feedback;
ONG-uri / Asociații obștești	Participarea la evaluarea prealabilă, evaluarea raportului de definire a domeniului ESM, evaluarea raportului ESM	

13. Monitorizarea implementării PRAT

Monitorizarea efectelor implementării planului se va face conform prevederilor art. 15 din Legea 11/2016, deci trebuie să se refere la efectele semnificative asupra mediului, respectiv la toate tipurile de efecte, pozitive, adverse, prevăzute sau neprevăzute. Trebuie monitorizate nu numai efectele directe, ci și cele indirecte, sinergice și cumulative. Monitorizarea altor efecte (neevaluate ca semnificative), poate fi justificată și utilă dacă se are în vedere cuantificarea efectelor globale ale implementării PRAT. Programul de monitorizare al implementării PRAT trebuie să permită atât obținerea și înregistrarea informațiilor cu privire la efectele semnificative asupra mediului ale implementării PRAT cât și identificarea eventualelor efecte adverse neprevăzute. Măsurile de monitorizare au scopul de a:

- valida concluziile evaluării realizate în cadrul prezentului Raport de mediu referitoare la efectele produse de implementarea PRAT asupra mediului;
- verifica dacă sunt realizate măsurile propuse pentru compensarea efectelor adverse și optimizare a efectelor pozitive;
- identifică dacă sunt necesare modificări ale PRAT în vederea reducerii impactului asupra mediului sau a optimizării beneficiilor rezultate din implementarea acestuia.

Monitorizarea se adresează atât rezultatelor PRAT cât și efectelor asupra mediului și va fi orientată în special spre componentele mediului identificate ca fiind probabil cele mai afectate de implementarea PRAT. Ținând cont de obiectivele de mediu identificate ca fiind relevante pentru PRAT propus și de potențialele efecte asupra mediului datorate implementării acestuia, recomandăm următoarele măsuri de monitorizare mediere ce pot fi întreprinse.

Procesul de implementare a PRAT va fi însoțit de monitorizarea continuă a indicatorilor, asigurându-se o actualizare sistemică a bazei de date teritoriale GIS/SIG. În acest sens, actualizarea PRAT se baza, în special, pe trei domenii majore:

- a. indicatorii statistici anuali de dezvoltare socio-economică,
- b. indicatorii de dezvoltare teritorială și
- c. studii și cercetări sectoriale elaborate.

Primul domeniu vizează date statistice oferite de UAT-le și direcțiile din cadrul Consiliului Raional și informația statistică oficială: demografia, economia, indicatori de calitate a vieții, utilități publice, infrastructura educației, sănătății, culturale și sociale, patrimoniul natural și cultural.

Al doilea domeniu vizează actualizarea PRAT determinată de dinamica modificărilor aferente Planurilor Urbanistice Zonale și de Detaliu aprobate.

Al treilea domeniu vizează rezultatul studiilor cu impact asupra conținutului PRAT, studii realizate, aprobate și publicate de:

- i. Autorități publice centrale în domeniul mediului și gospodării apelor, infrastructurii rutiere, feroviare și navale, rețelele de transport energie gaz natural și electricitate, lista actualizată a monumentelor istorice, etc.
- ii. Politici publice locale (strategii, planuri, concept, inclusiv cele asociate de procesul de aderare a RM la UE)
- iii. Studii privind zone defavorizate și expuse la riscuri naturale și antropice.

O dată la cinci ani, Consiliul Raional Ungheni va asigura o evaluare complexă a implementării PRAT și va prezenta un raport de evaluare Consiliului Raional Ungheni. Evaluările intermediare PRAT vor fi efectuate de evaluatori independenți, contractați de administrația publică locală.

13.1 Indicatori de monitorizare a activităților de implementare PRAT

Pentru monitorizarea procesului de implementare a strategiei teritoriale, Consiliul Raional Ungheni va utiliza pachete de indicatori specifici pentru diverse faze ale procesului și pentru scopuri diferențiate pe faze.

Pentru **fazele de realizare și depunere de proiecte**, Consiliul Raional Ungheni, (*asistat de Instituția Arhitectului Șef - va asigura din timp ca proiectele depuse de Consiliul Raional să fie susținute de documentații de urbanism aprobate (acolo unde sunt necesare)*) va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri guvernamentale și asistență internațională, după următorii indicatori:

- Numărul total de cereri de finanțare a proiectelor depuse
- Numărul de cereri de finanțare depuse per sector (economic, social, mediu, transport, resurse umane, conform listei de proiecte cuprinse în cadrul PRAT);
- Număr de cereri de finanțare depuse per beneficiar eligibil
- Valoarea totală MDL / Euro a cererilor de finanțare depuse
- Numărul de cereri de finanțare aprobate în urma procesului de verificare
- Motivul respingerii cererilor de finanțare în urma procesului de verificare (în scopul îmbunătățirii viitoare a cererii de finanțare).

Pentru **fazele de urmărire a contractelor proiectelor depuse**, Consiliul Raional Ungheni va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri europene și guvernamentale după următorii indicatori:

- Număr de contracte de finanțare semnate
- Număr de contracte semnate per tip de proiect conform listei din PRAT
- Valoare contracte semnate.

Pentru **fazele de realizarea a proiectelor depuse**, Consiliul Raional Ungheni (*cu suportul responsabilitatea Direcției Economie și Reforme*) va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri guvernamentale și ale donatorilor internaționali după următorii indicatori:

- Număr de contracte de execuție semnate
- Valoarea în MDL/Euro a contractelor semnate
- Termene/faze specifice stabilite în contract pentru realizarea lucrărilor
- Numărul și valoarea contractelor realizate prin sistemul de achiziții publice.

Pentru **faza de monitorizarea implementării proiectelor** vor fi urmăriți indicatori specifici, precizați prin documentațiile de proiectare și execuție (sau prin contractele de finanțare). De la caz la caz, acești indicatori se referă atât la rezultatul direct al fiecărui proiect (ex. lungime de drum reabilitat, lungime rețea de apă, număr de clase din unități de învățământ modernizate, etc.), cât și la impactul asupra dezvoltării economice și sociale (locuri de muncă create, procent de scădere a abandonului școlar, număr de vizitatori, etc.). Sistemul GIS, parte a prezentei documentații va asigura continuitatea procesului de actualizare a indicatorilor cuprinși în documentația PRAT a raionului Ungheni.

Monitorizarea implementării PRAT va include, pe lângă indicatorii de mediu, indicatori relevanți de sănătate publică, care vor permite evaluarea efectelor reale asupra populației și ajustarea măsurilor,

după caz. Indicatorii de sănătate vor fi corelați cu evoluția factorilor de mediu și vor fi utilizați în colaborare cu autoritățile competente în domeniul sănătății publice.

În vederea evaluării efectelor implementării PRAT asupra sănătății populației, se propun următorii indicatori de monitorizare:

- accesul la apă potabilă sigură,
- accesul la servicii de colectare a deșeurilor,
- accesul la rețea de colectare și epurare a apelor uzate
- rata morbidității prin afecțiuni respiratorii (incidența infecțiilor acute și a pneumoniilor)
- speranța de viață la naștere pe sexe
- număr de furnizori de servicii medicale reabilitate din orașe și sate
- număr de instituții publice (școli, spitale, centre de sănătate)
- km de drum/trotuare nou construite sau reabilitate, raportate ca fiind pe deplin adaptate cerințelor de mobilitate pentru persoanele cu dizabilități locomotorii (pentru deservirea celor peste 386 de persoane vizate din raion)
- suprafața de spații verzi raportat la numărul de locuitori.

Instituția Arhitectului Șef are atribuții operaționale în cadrul acestei prin actualizarea documentației PRAT pe măsură ce proiectele sunt implementate/recepționate.

Un ultim domeniu, specific activității Instituției Arhitectului Șef se referă la coordonarea conținutului documentațiilor de urbanism realizate de sectorul public și privat din UAT-urile componente raionului Ungheni prin urmărirea:

- (1). respectării conținutului documentației PRAT Ungheni cu documentațiile PUG/PUZ;
- (2). conținutului indicatorilor din capitolul 5 în elaborarea documentațiilor PUG pentru monitorizarea procesului de atenuare a disparităților spațiale existente în raionul Ungheni.

Consiliul raional Ungheni este principalul responsabil pentru implementarea PRAT-ului și asigurarea procesului de evaluare și monitorizare. În cadrul acestui proces Consiliul raional Ungheni va responsabil de:

- Aprobarea, actualizarea și modificarea PRAT, precum și aprobarea documentației urbanistice inferioare (Planuri Urbanistice de Detaliu și Planuri Urbanistice Zonale)
- Examinarea rapoartelor privind realizarea PRAT, precum și a propunerilor de modificare a conținutului acestuia
- Stabilirea surselor financiare necesare pentru implementarea proiectelor și măsurilor.
- Promovarea și susținerea parteneriatelor între grupurile de interese (APL, sector asociativ și de afaceri) cu scopul realizării măsurilor și proiectelor
- Asigurarea diseminării informației privind implementarea și monitorizarea realizărilor PRAT.

Tabelul 14. Indicatori tehnico-economici (anul de bază și prognoze)

	Indicatori	UM	Anul de bază 2020	Prognoză			
				2025	2030	2035	2040
Populația							
1	Numărul populație (prezentă), inclusiv	mii loc	116,623	117,928	119,008	118,498	117,023
	în localitățile urbane (prezentă)	mii loc	41,071	41,294	41,134	40,123	38,529
	în localitățile rurale (prezentă)	mii loc	75,552	76,634	77,874	78,376	78,494
2	Implicată în procese de migrație (circulară și pe termen lung) - ESTIMATIV	mii	34,986	36,500	38,000	38,500	39,000
3	Numărul localităților urbane	un	2	2	2	2	2
4	Numărul localităților rurale	un	72	72	72	72	71
5	Densitatea populației	loc/km2	107.7	108.9	109.9	109.4	108.1
6	Numărul populației ocupate	mii angajați	35.328	36.849	38.990	40.012	43.973
Teritorii							
7	Teritoriul total al raionului, inclusiv	mii ha	108,262	108,262	108,262	108,262	108,262
7.1	terenurile agricole	mii ha	72,855	73,066	73,277	73,488	73,699
	Pondere	%	67,3%	67,5%	67,7%	67,9%	68,1%
7.2	terenuri silvice	mii ha	22,137	22,599	23,062	23,524	23,987
	Pondere	%	20%	21%	21%	22%	22%
7.3	terenurile localităților urbane	mii ha	2,031	2,031	2,031	2,031	2,031
	Pondere	%	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%
7.4	terenurile localităților rurale	mii ha	106,231	106,231	106,231	106,231	106,231
	Pondere	%	98,1%	98,1%	98,1%	98,1%	98,1%
7.5	teritoriile complexelor industriale și gospodăriei agrare amplasate în extravilan	mii ha	42,102	43,915	46,467	47,685	52,405
	Pondere	%	38,9%	40,6%	42,9%	44,0%	48,4%
7.6	teritoriile zonelor de agrement	mii ha	3,391	3,492	3,597	3,705	3,816
	Pondere	%	3,1%	3,2%	3,3%	3,4%	3,5%
7.7	teritoriile zonelor naturale protejate și ale patrimoniului istorico-cultural	mii ha	6,182	6,182	6,182	6,182	6,182
	Pondere	%	5,7%	5,7%	5,7%	5,7%	5,7%
7.8	teritoriile întovărășirilor pomicole	mii ha	0,047	0,066	0,086	0,105	0,125
	Pondere	%	0,04%	0,06%	0,08%	0,10%	0,12%
7.9	teritoriile infrastructurii edilitare și de transport de nivel interregional și regional	mii ha	1,806	1,832	1,884	1,912	1,942
	Pondere	%	1,7%	1,7%	1,7%	1,8%	1,8%
7.10	teritoriile cu destinație specială	mii ha	21,117	21,117	21,117	21,117	21,117
	Pondere	%	19,5%	19,5%	19,5%	19,5%	19,5%
Fondul de locuințe							
8	Total fondul de locuințe, inclusiv	m2	2.602,8	2.712,3	2.856,2	3.021,7	3.159,6
8.1	în localitățile urbane	m2	942,8	949,8	987,2	1.023,1	1.040,3

8.2	în localitățile rurale	m2	1.660,0	1.762,6	1.869,0	1.998,6	2.119,3
9	Asigurarea populației cu fond de locuințe, inclusiv	m2/loc	22,3	23,0	24,0	25,5	27,0
9.1	în localitățile urbane	m2/loc	23,0	23,0	24,0	25,5	27,0
9.2	în localitățile rurale	m2/loc	22,0	23,0	24,0	25,5	27,0
Dezvoltare socială							
10	Asigurarea populației cu instituții sociale						
10.1	Instituții preșcolare	Locuri/1000 locuitori	52,7	53,2	53,8	55,1	56,8
10.2	Instituții de învățământ primar și secundar	Locuri/1000 locuitori	144,7	143,1	141,8	142,4	144,2
10.3	Instituții pentru găzduirea evenimentelor culturale	locuri/1000 locuitori	0,06	0,07	0,08	0,09	0,11
10.4	Număr de paturi în instituții de ocrotire a sănătății	paturi/1000 locuitori	2,6	2,8	2,9	3,2	3,4
10.5	Număr de medici	Medici/1000 locuitori	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Infrastructura de transport (parametri cantitativi)							
11	Lungimea rețelei feroviare	km	81	81	81	81	81
11.1	Inclusiv de importanță internațională	km	72	72	72	72	72
11.2	Inclusiv cu ecartament european	km	-	-	35	35	35
12	Lungimea rețelei de transport auto, inclusiv	km	2015	2044	2102	2134	2167
12.1	De importanță internațională, inclusiv:	km	62	62	89	89	89
12.1.1	Autostrăzi	km	-	-	47	47	47
12.2	De importanță națională, inclusiv:	km	150	154	159	164	170
12.3	Drumuri regionale	km	129	133	136	136	136
12.4	De importanță raională	km	170	172	174	177	180
12.5	De importanță locală (drumuri comunale și străzi)	km	1632	1656	1680	1704	1728
13	Lungimea căilor navigabile	km	-	20	50	80	80
14	Densitatea rețelei de transport						
14.1	Rețelei feroviare	km/1000 km2	75	75	75	75	75
14.2	Rețelei rutiere (drumuri naționale și drumuri de interes raional)	km/1000 km2	354	359	390	398	406
Infrastructura de transport (parametri calitativi)							
15	Lungimea rețelei feroviare	km	81	81	81	81	81
	Necesită reparație generală(capitală)	km	52,7	39,5	26,3	14,2	5,3
	Necesită reparație medie	km	19,2	16,1	13,0	9,9	6,8
16	Drumuri naționale, inclusiv	km	212,70	217,35	220,35	220,35	220,35
16.1	Drumuri republicane*	km	84,35	84,35	84,35	84,35	84,35
	În stare bună și foarte bună	km	40,88	55,23	74,33	84,35	84,35

16.2	Drumuri regionale**	km	128,35	133	136	136	136
	Îmbrăcăminte beton asfaltic	km	84,17	97	110	123	136
	Îmbrăcăminte din pietriș	km	39,16	29	19	6	-
	Pământ profilat	km	5,2	2,5	-	-	-
16.3	Drumuri de interes raional**	km	169,82	172	174	177	180
	Îmbrăcăminte beton asfaltic	Km	49,10	84	120	148	180
	Îmbrăcăminte din pietriș	Km	104,67	78	51	24	-
	Pământ profilat	km	16,05	8	3	-	-
17	Lungimea căilor navigabile	km	80	80	80	80	80
	Curățirea șenalului	km	-	20	50	80	80
	Construcția infrastructurii portuare	%	-	30	100	100	100
Gaze naturale							
18	Lungimea conductelor de gaze de presiune mare și medie	km	185	218	251	284	317
19	Capacitatea totală a surselor centralizate	mln m3/an	244,185	244,185	244,185	244,185	244,185
20	Necesarul de gaze naturale	mln m3/an	13,342	14,162	15,032	15,956	16,936
Energie electrică							
21	Capacitatea totală a surselor centralizate	MWh/an	310 980,0	310 980,0	310 980,0	310 980,0	310 980,0
22	Necesarul de energie electrică	MWh/an	76 049,5	84 998,9	95 001,3	106 180,9	118 676,0
23	Putere instalată de surse regenerabile	MW	1,5	7,4	8,2	9,2	10,3
24	Energia produsă din surse regenerabile	MWh/an	1 222,6	8 499,9	9 500,1	10 618,1	11 867,6
Apă și canalizare							
25	Acoperirea cu servicii centralizate de apeduct	% gospodării	65	70	80	83	87
26	Necesarul de apă potabilă	mii m3	5,9	9,4	13	14,6	15,6
27	Rezervele subterane și capacitatea surselor centralizate de suprafață: Subterane / De suprafață	mii m3	1,9 / 12,7	1,9 / 12,7	1,9 / 12,7	1,9 / 12,7	1,9 / 12,7
28	Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare	% gospodării	23	30	50	55	60
Protecția mediului							
29	Cantitatea de substanțe poluante emise în bazinul aerian de la sursele staționare ale agenților economici	tone/an	319	325	330	335	340
30	Generarea deșeurilor solide	tone/an	19.700	20.300	20.700	21.000	21.200
31	Acoperirea populației cu servicii de salubritate	%	30%	80%	90%	95%	98%
32	Suprafața terenurilor cu plantații forestiere	ha	22.137	22.200	22.250	22.300	22.350

14. Rezumat fără caracter tehnic

Planul Regional de Amenajare a Teritoriului (PRAT) raionului Ungheni este documentul coordonator pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor componentelor teritoriului care include localitățile urbane și rurale în concordanță cu statutul și rolul socio-economic în sistemul de localități și este parte din Planul de amenajare a teritoriului național în general. Documentul stabilește parametrii principali al potențialului de dezvoltare socio-economică, prevede direcțiile și volumul utilizării resurselor naturale și reglementează zona funcțională a teritoriului - ca temei pentru utilizarea optimă a acestuia cu respectarea cerințelor de protecție a mediului. De asemenea, se menționează sprijinul și angajamentele beneficiarilor pentru definitivarea documentului luând în considerație concluziile și recomandările propuse. În plus, ESM joacă un rol vital în promovarea sustenabilității în gestionarea resurselor naturale prin încorporarea abordărilor relevante de planificare în etapele incipiente ale elaborării planurilor și programelor, atât la nivel național, cât și local. Aceste planuri și programe servesc apoi drept fundament pentru implementarea proiectelor și a activităților economice planificate.

Procedura de evaluare strategică de mediu este efectuată în conformitate cu Legea nr. 11/2017 privind evaluarea strategică de mediu, Directiva Uniunii Europene privind Evaluarea Strategică de Mediu nr. 2001/42/CE, precum și cu Ghidul cu privire la efectuarea procedurilor privind evaluarea strategică de mediu aprobat prin Ordinul ministrului agriculturii, dezvoltării regionale și mediului nr. 219/2018.

Raportul de mediu se realizează după etapa evaluării prealabile, confirmat prin Avizul Agenției de Mediu privind evaluarea prealabilă nr10/3180/2022 din 02.09.2022, și a etapei de determinare a domeniului de aplicare a raportului privind evaluarea strategică de mediu. La etapa consultărilor documentului "Conținutul-cadru a informației pentru raportul privind evaluarea strategică de mediu", au fost antrenate toate autoritățile publice centrale interesate (Agenția de Mediu (AM) și Agenția Națională de Sănătate Publică (ANSP)), autoritățile publice locale, publicul din raionul Ungheni , ONG-rile de mediu, alte instituții, persoane juridice și fizice în conformitate cu prevederile Legii 11/2017 și a Ghidului vizat mai sus.

Prin Raportul de Mediu s-au identificat, descris și evaluat efectele asupra mediului pe care le-ar produce o serie de soluții alternative la propunerea de dezvoltare, urmărind-se identificarea alternativei celei mai adecvate din punct de vedere al mediului. S-au luat în considerare obiectivele PRAT Ungheni, specificul ariei geografice a raionului, caracteristici specifice de mediu, situația economico-socială a zonei, alte planuri și programe existente. În cursul evaluării au fost analizate alternativele propuse de titularul PRAG Ungheni, folosind criteriile recomandate pentru elaborarea acestuia.

În contextul dezvoltării PRAT Ungheni, se va ține cont de concluziile analizei diagnostice a actualelor tendințe de dezvoltare, la fel și de oportunitățile existente în perioada 2022 – 2040. Structura PRAT Ungheni este axată pe două componente:

1. Componente cu dimensiune spațială explicită: Rețele de conectivitate transport/energie, Protecție patrimoniul natural și Dezvoltarea localităților
2. Componenta cu dimensiune non-spațială: Infrastructura administrației

1) **Obiectivul general 1** se orientează spre sustinerea cooperării teritoriale între UAT-ri urbane și rurale în cadrul Regiunii de Dezvoltare Centru și cuprinde trei obiective sectoriale:

1. Conectarea Raionului Ungheni la rețelele de transport și de utilități regionale - prevede acțiuni ce țin de dezvoltarea rețelei de transport și infrastructură tehnicoedilitară între localitățile raionului, ceea ce va contribui la stimularea activităților economice și la creșterea coeziunii sociale, cu caracter spațial;

2. Creșterea măsurilor de protecție a valorilor naturale - amplasarea raionului într-un cadru natural valoros și variat ridică aspecte legate de promovarea, valorificarea și protecția mediului. Un element important în acest proces ține de planificarea spațială a măsurilor legate de biodiversitate, de resursele de teren arabil și apă pentru a preîntâmpina expansiunea dezvoltării urbane și rurale în aceste teritorii și pentru a asigura controlul resurselor naturale și al factorilor de risc natural;

3. Creșterea atractivității și funcționalității la nivelul UAT-urilor componente Raionului Ungheni - strategia de dezvoltare teritorială a raionului pune pe același plan calitatea locuirii în zonele urbane și rurale, recunoscând că varietatea și diferența dintre acestea reprezintă valori comune și susțin consolidarea mediului socio-economic al raionului, iar îmbunătățirea parteneriatului urban-rural și a calității vieții reprezintă un factor de localizare.

2) **Obiectivul general 2** are un caracter instituțional, non-spațial și ține de consolidarea rolului administrației în dezvoltarea spațială și cuprinde un obiectiv sectorial:

1. Dezvoltarea capacității operaționale de implementare a PRAT Ungheni în cadrul Consiliului Raional - Responsabilitatea implementării PRAT îi aparține Consiliului Raional Ungheni, la fel, un rol important în acest proces îl au și ceilalți actori public și privați – de la nivel central, regional și local, prin finanțarea și realizarea proiectelor care le revin în atribuția directă. Pentru a susține dezvoltarea, sunt necesare resurse politice, financiare și tehnice, al căror aport să concureze pentru implementarea obiectivului general de dezvoltare teritorială armonioasă și echilibrată a raionului. Caracteristicile specifice ale zonelor urbane și ale celor rurale sunt abordate separat în **două obiective sectoriale subsecvente** ce privesc distinct dezvoltarea urbană și rurală:

1.3 Creșterea atractivității și funcționalității zonelor urbane. Orașele lucrează într-o rețea prin care se fac schimburi ce vizează populația activă, bunurile și serviciile. Din punct de vedere al activităților economice, mun. Ungheni reprezintă pilonul de dezvoltare a raionului. Personalitatea mun. Ungheni va fi dată de modul de specializare economică, turistică bazată pe producție/cercetare și pe patrimoniul natural și cultural.

1.4 Creșterea atractivității și funcționalității zonelor rurale. Configurarea administrativă și peisajul rural al raionului reprezintă baza istorică economică și culturală, parte a rețelei funcționale din Regiunea de Dezvoltare Centru. Activitățile economice din zonele rurale ale raionului asigură produsele de consum ale comunităților locale și regionale, susținute de o structură de forță de muncă orientată direct către producția agricolă, zootehnică cu deschidere prin calitate și preț către piețele de desfacere externe.

Politicile spațiale menționate în Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni asigură prin coordonare condițiile de realizare a obiectivelor sectoriale cuprinzând:

- Politici cu o dimensiune spațială explicită la nivelul teritoriului raionului
- Politici de dezvoltare a rețelei de localități cu o dimensiune spațială explicită la nivelul UATurilor aparținătoare
- Politici ce susțin dimensiunea spațială a strategiei prin creșterea capacității administrative în procesul de implementarea PRAT a raionului Ungheni.

Acestea politici sunt extinse prin programe sectoriale fiind formulate în coordonare cu cele două obiective generale de dezvoltare a raionului Ungheni, respectiv dezvoltarea teritorială armonioasă a raionului Ungheni și susținerea tehnică, operațională a conținutului documentației PRAT.

Raportul privind evaluarea strategică de mediu a fost întocmit în conformitate cu cerințele de conținut ale Anexei nr. 2 a Legii 11 / 2017 și respectiv, Anexei nr. 6 din OMADRM 219 / 2018.

Elaborarea Raportului privind evaluarea strategică de mediu a constat în parcurgerea anumitor etape.

Prima etapă a constat în analiza relației PMDSC și PAI 2023-2030 a Republicii Moldova cu alte planuri și programe relevante; relația cu principalele strategii/programe/planuri existente la nivel național și relevante pentru PMDSC și PAI 2023-2030 a Republicii Moldova a fost analizată având în vedere corelarea și convergența documentelor promovate sau în curs de adoptare.

A doua etapă a presupus analiza stării mediului la nivel național, luând în considerare următoarele aspecte relevante de mediu: aer/schimbări climatice, apă, sol, biodiversitate, populația și sănătatea umană, managementul deșeurilor și substanțelor chimice, patrimoniul cultural și peisaj.

În cadrul evaluării de mediu pentru PRAT Ungheni, s-a făcut evaluarea situației actuale a mediului și a tendințelor de evoluție în cazul implementării, precum și prognoza evoluției ulterioare dacă PRAT nu s-ar implementa, așa numita alternativă „zero”.

Pentru analiză au fost prioritare informațiile colectate și sinteza acestora, cum ar fi:

- starea actuală a mediului și probleme recunoscute de mediu în zona de interes;
- obiectivul principal al planului și alternativele studiate pentru acesta;
- tendința generală de evoluție a zonei, în toate sferele: mediu, infrastructură, socio-economic, turism, cultural și modul în care planul poate interveni și schimba tendința actuală;
- efectele cumulative ale planului și ale alternativelor acestuia, cu alegerea argumentată a celei mai bune soluții pentru protecția mediului ;
- propuneri/măsuri pentru atenuarea eventualelor impacte potențiale negative asupra mediului, dar și asupra celorlalte componente de mediu și asupra climatului local socio-economic/turistic;

Propunerea unui program de monitorizare în situația implementării planului cu stabilirea clară a obiectivelor, indicatorilor, raportat la țintele relevante. În evaluarea de mediu, pe lângă datele strict legate de plan și alternative, s-a pus accentul pe starea existentă a mediului în zona de implementare a PRAT, extinsă până la nivelul posibil de manifestare a efectelor acestuia. S-a avut în vedere faptul că efectele probabile ale PRAT pot depăși, spațial, zona de implementare. În urma studierii obiectivelor PRAT și ale caracteristicilor relevante de mediu, s-a urmărit sintetizarea tuturor datelor disponibile, rezultatelor și concluziilor evaluării (în toate alternativele de dezvoltare) și s-a selectat opțiunea cea mai puțin dăunătoare pentru mediu.

Cea de-a treia etapă a presupus identificarea principalelor probleme de mediu și analiza probabilă a stării mediului în cazul neimplementării programului (alternativa 0). Câteva dintre probleme de mediu identificate sunt:

Apa:

- Nivel redus de asigurare cu sisteme de canalizare și tratare a apelor uzate
- Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă
- Necesitatea construcției sistemelor de alimentare cu apă în localitățile care nu dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă (circa 30 de localități)
- Stația de captare și STA din mun. Ungheni funcționează la parametri normali, dar necesită lucrări ample de reabilitare
- Apele subterane din raion se caracterizează prin depășirea concentrațiilor maxim acceptabile la așa compuși cum sunt: nitrații, fluor, cloruri, amoniu și sulfati
- Lipsa unui program de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană, în special a râurilor mici și fântânilor particulare
- Dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare- există doar în 6 localități, unde se exploatează 5 SEAU

- Dezvoltarea insuficientă a rețelelor ingineresti de infrastructură de canalizare pluvială în or. Ungheni
- Monitorizare insuficientă a calității apei de suprafață și subterane conform cerințelor normativelor de mediu.
- Prevenirea riscului de inundații

Aer:

- Dezvoltarea surselor alternative de alimentare cu energie electrică regenerabilă.
- Dezvoltarea capacităților locale de surse regenerabile de producere a energiei electrice
- Sporirea nivelului de gazificare a raionului Ungheni (doar 28% din teritoriu este conectat la rețea de gaze)
- Lipsa unui program de monitoring al calității aerului în raion

Sănătatea publică:

- Facilități insuficiente de recreere, sport, agrement (lipsește un complex sportiv regional multifuncțional (inclusiv dotat cu bazin)
- Diversificarea și îmbunătățirea ofertei de servicii medicale
- Lipsa unei instituții multifuncționale pentru persoanele în etate (azil), alte categorii vulnerabile
- Lipsa utilităților publice, în special canalizarea, este percepută ca o problemă a populației, ce duce la poluarea componentelor de mediu (solul, apele subterane)

Biodiversitatea:

- Nivel redus a ponderii plantațiilor forestiere este sub 10%.
- Spații verzi de agrement insuficiente în raionul Ungheni;
- Lipsa evidenței spațiilor verzi în conformitatea cu Legea RM cu privire la spațiile verzi
- Nerespectarea regimului de întreținere adecvată a zonelor și fișilor de protecție pentru toate râurile și bazinele acvatice din limitele raionului Ungheni în conformitate cu Legea 440/1995
- Nivel redus al amenajării coridoarelor de mișcare a biodiversității în limitele raionului Ungheni.

Managementul deșeurilor:

- Servicii comunale fragmentate pentru evacuare a deșeurilor menajere
- Lipsa depozitelor de deșeuri solide în majoritatea localităților, acolo unde acestea există, nu sunt autorizate.
- Depozitelor de deșeuri neconforme și neautorizate pe teritoriul raionului Ungheni.
- Lipsa unui sistem integrat de gestiune a deșeurilor

Solul/terenuri:

- Terenuri supuse riscului de alunecări de teren, grindină, ploi torențiale și secetă

Transport durabil:

- Infrastructură insuficientă pentru biciclete în zona centrală a municipiului
- Infrastructură de transport public, stații de așteptare transport public

Cea de-a patra etapă a constat în analiza compatibilității dintre obiectivele specifice ale programului și obiectivele relevante de mediu, ce au fost formulate și de problemele de mediu identificate în zona programului. În urma analizei compatibilității dintre obiectivele specifice ale programului și obiectivele relevante de mediu, a fost identificată o legătură directă pentru 87 % dintre obiective. Pentru 13 % dintre acestea obiectivele sunt incompatibile, 69 % sunt compatibile, iar 18 % dintre obiective sunt identice sau aproape identice.

Ulterior a fost evaluat modul în care implementarea tipurilor de acțiuni ale programului contribuie, împiedică sau nu influențează atingerea obiectivelor stabilite pentru fiecare aspect de mediu, pentru a identifica potențialele efecte semnificative asupra mediului în urma implementării programului. În cadrul evaluării au fost considerate 58 de tipuri de acțiuni ce au fost evaluate în raport cu cele 9 obiective relevante de mediu. Au rezultat astfel un număr 522 potențiale interacțiuni. Dintre

acestea, în 230 de cazuri sau 44 % nu au fost identificate efecte asupra componentelor de mediu, 65 de cazuri sau 12.4 % au fost identificate cu efect pozitiv nesemnificative, 209 de cazuri sau 40.04 % cu efecte pozitiv semnificative, iar 18 cazuri sau 3.4 % - cu efect negativ nesemnificativ.

Efectele negative nesemnificative au fost atribuite acțiunilor ce presupun aducțiuni regionale de apă, rețele de transport gaze naturale, rețele de transport energie electrică și surse energie (A5-A8), efectele fiind asupra ORM 2, ORM 3 și ORM 5 (apă, sol și biodiversitate).

Totodată, le efecte negative nesemnificative au fost atribuite acțiuni ce presupune măsuri de construcție a drumurilor (A19 și A36), efectele fiind la fel asupra ORM 2, ORM 3 și ORM 5.

Efecte negative semnificative nu au fost identificate, având în vedere că programul în sine urmărește reducerea efectelor negative asupra mediului și sănătății, prin crearea unui mediu economic dinamic și performant, care să poziționeze raionul Ungheni ca un motor al dezvoltării regionale, să permită regenerarea și revigorarea sustenabilă a comunităților locale și să le asigure o viață mai bună locuitorilor.

În continuare se descriu pe scurt principalele impacturi potențiale ale implementării măsurilor:

Efecte pozitive:

- modernizarea transportului reduce emisiile de NO_x, CO și PM, introducerea rețelelor de gaze naturale reduce arderea lemnului, extinderea spațiilor verzi (împăduriri, perdele forestiere)
- alimentarea cu apă potabilă sigură, canalizare adecvată și protecția apelor subterane și de suprafață, ecologizarea cursurilor de apă
- combaterea eroziunii și alunecărilor de teren, împăduriri și utilizarea sustenabilă a terenurilor agricole, reabilitarea solurilor degradate
- Efecte pozitive semnificative: implementarea surselor regenerabile și reducerea GES la nivel regional, promovarea transportului feroviar și reducere sistemică a emisiilor,
- introducerea colectării selective și infrastructură de reciclare, eliminarea deșeurilor ilegale sau în vetre informale
- crearea de noi spații naturale și împăduriri, valorificarea peisajelor și a zonelor cu biodiversitate ridicată
- acces la servicii medicale și infrastructură sanitară, alimentare cu apă potabilă și gaze naturale
- locuri de muncă generate de investiții publice și turism, acces crescut la
- educație, cultură și mobilitate
- reabilitarea monumentelor istorice, valorificarea turistică a identității culturale locale
- creșterea capacității instituționale locale, digitalizarea și transparența deciziilor de mediu

Efecte pozitive semnificative

- implementarea surselor regenerabile și reducerea GES la nivel regional, promovarea transportului feroviar și reducere sistemică a emisiilor
- prevenirea poluării pe scară largă prin infrastructură de epurare, reducerea bolilor de apă și a mortalității infantile
- stabilizarea terenurilor în zone de risc (versanți, maluri), prevenirea contaminării solului prin sisteme de deșeuri controlate
- reducerea emisiilor și levigatului de la gropi necontrolate, prevenirea contaminării aerului, apei și solului simultan
- refacerea habitatelor naturale pierdute, conectivitate ecologică prin coridoare verzi și zone protejate
- scăderea incidenței bolilor respiratorii și hidrice, creșterea siguranței prin prevenirea

riscurilor naturale

- reducerea disparităților între urban și rural, creșterea atractivității investiționale a regiunii
- creșterea conștiinței culturale și a atractivității regiunii
- îmbunătățirea planificării urbane și a gestionării resurselor, participare publică activă în protecția mediului

Riscuri:

- emisii temporare în timpul lucrărilor de construcție (praf, gaze), poluare locală dacă traficul crește și infrastructura nu e eficientă
- perturbarea temporară a cursurilor de apă naturale (ex: canalizări, baraje), risc de poluare accidentală în timpul lucrărilor
- compactarea solului și pierderea fertilității în zone de construcție, fragmentarea terenurilor agricole în lipsa planificării
- risc de gestionare necorespunzătoare a instalațiilor (miros, poluare), opoziție publică legată de amplasarea stațiilor de sortare
- impact negativ din infrastructură mare (drumuri, baraje) asupra ecosistemelor, fragmentarea habitatelor fără măsuri compensatorii (ex: pasaje verzi)
- posibilă expunere temporară la praf, zgomot și vibrații în timpul șantierelor, suprasolicitarea rețelelor de utilități în lipsa dimensionării corecte
- dezechilibre sociale dacă beneficiile nu sunt echitabil distribuite, presiune pe servicii publice fără planificare
- risc de degradare prin turism necontrolat, restaurări nepotrivite fără respectarea autenticității
- costuri ridicate de implementare fără efecte directe vizibile imediat.

Identificarea unor efecte potențiale semnificative pentru mediu și sănătate în context transfrontier.

A cincea etapă a presupus formularea unui set de măsuri pentru a preveni, reduce și compensa cât de complet posibil orice efect advers asupra mediului în urma implementării PRAT. Setul de măsuri propuse se adresează în principal efectelor negative nesemnificative identificate, cum ar fi:

Etapizarea lucrărilor: Lucrările de construcție pentru proiectele situate în aceeași zonă sau în vecinătate vor fi planificate etapizat, iar măsurile de prevenire, reducere și compensare (acolo unde este cazul) vor fi corelate cu cele rezultate din evaluările efectuate pentru alte strategii, planuri sau programe relevante.

Necesitatea evaluării impactului asupra mediului: În funcție de natura, amploarea și localizarea proiectelor, se va realiza evaluarea impactului asupra mediului, inclusiv în ceea ce privește conservarea biodiversității. Această recomandare vizează în special proiectele pentru care, în cadrul evaluării din Capitolul 8, s-au identificat efecte negative sau potențial semnificative asupra mediului.

Analiza completă a etapei de construcție: Evaluarea de mediu trebuie să acopere integral etapa de construcție – de la amplasarea organizării de șantier, eventualele defrișări (dacă sunt absolut necesare), cariere sau balastiere pentru materii prime, până la drumuri tehnologice și racordarea la utilități. Această etapă va fi analizată în raport cu specificul amplasamentului, iar măsurile propuse trebuie să urmărească eliminarea sau reducerea la minimum a posibilelor interferențe asupra mediului înconjurător, inclusiv asupra activităților curente ale populației (sociale, economice, recreative), a zonelor sensibile (unități de învățământ, sanitare) sau a ariilor naturale protejate.

Protejarea ariilor naturale protejate: Proiectele nu vor fi amplasate în interiorul sau în imediata apropiere a ariilor naturale protejate. În cazurile în care acest lucru nu poate fi evitat, se vor identifica măsuri corespunzătoare în conformitate cu planurile de management ale ariilor respective, completate cu măsuri de evitare, reducere sau compensare a efectelor semnificative asupra mediului.

Planuri de management de mediu: Pentru fiecare proiect se vor elabora planuri de management de mediu care să permită monitorizarea performanțelor de mediu pe toată durata ciclului de viață al proiectului – de la proiectare și construcție până la operare.

Procesul de monitorizare va cuprinde activități de realizare a unui plan de lucru, conținând lista proiectelor prioritare și a principalelor acțiuni legate de pregătirea procesului de achiziție publică necesar realizării documentațiilor tehnice ce vor sta ulterior la baza cererilor de finanțare:

- Stabilirea planului de lucru, monitorizare și evaluare a proiectelor (tipul activităților, responsabilități, sarcini, termene, conformitate, etc.), de la faza de demarare a procesului de achiziții publice până la avizarea/aprobarea documentațiilor de urbanism sau tehnice;
- Urmărirea stadiului procesului de depunere și de evaluare a cererilor de finanțare, în conformitate cu cerințele instituției finanțatoare;
- Monitorizarea dezvoltării și implementării proiectelor, declarate admise și a celor cu contracte de finanțare semnate;
- Raportare anuală.

15. Referințe bibliografice

- Legea nr. LP11/2017 din 02.03.2017 privind evaluarea strategică de mediu, care transpune prevederile Directivei 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului, publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene L 197 din 21 iulie 2001).
- Ordinul OMADRM nr. 219/2018 din 01.10.2018 cu privire la aprobarea Ghidului cu privire la efectuarea procedurilor privind evaluarea strategică de mediu.
- Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului, publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene L 197 din 21 iulie 2001).
- Anuarul IPM – 2021 „Protecția mediului în Republica Moldova”, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Inspectoratul Pentru Protecția Mediului, Chișinău, 2022
- Anuarul IPM – 2022 „Protecția mediului în Republica Moldova”, Ministerul Mediului, Inspectoratul Pentru Protecția Mediului, Chișinău, 2023
- Anuarul IPM – 2023 „Protecția mediului în Republica Moldova”, Ministerul Mediului, Inspectoratul Pentru Protecția Mediului, Chișinău, 2024
- PLANUL REGIONAL DE AMENAJARE A TERITORIULUI RAIONULUI UNGHENI: Volumul 1 Memoriu General <https://www.crungheni.md/proiectul-planul-regional-de-amenajare-a-teritoriului-raionului-ungheni/>
- Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni. Volumul 2: Memoriu de Sinteză <https://www.crungheni.md/proiectul-planul-regional-de-amenajare-a-teritoriului-raionului-ungheni/>
- Strategia națională de dezvoltare Moldova Europeană 2030, <https://monitorul.gov.md/ro/monitorul/view/pdf/2579/part/1#page=1>
- Proiectului Planului Național de Dezvoltare pentru anii 2023-2025 și Proiectului Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, <https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-planului-national-de-dezvoltare-pentru-anii-2023-2025-si-proiectul-planului-de-actiuni-al-guvernului-pentru-anul-2023/9979>
- Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia, <https://mediu.gov.md/ro/content/1-strategia-de-mediu-pentru-anii-2014-2023-%C8%99i-planul-de-ac%C8%9Biuni-pentru-implementarea>
- Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2030), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122590&lang=ro

- Programul Național de Implementare a Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025, aprobat prin HG nr. 1063/2016
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102596&lang=ro
- Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=68103&lang=ro
- Strategia națională de gestionare a deșeurilor 2013- 2027, aprobat cu HG 248/2013
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114412&lang=ro#
- Programul național pentru gestionarea deșeurilor pe anii 2023–2027, aprobat prin HG nr. 972/2023
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141680&lang=ro
- Strategia națională de sănătate ”Sănătatea 2030”, aprobată prin HG nr. 387/2023
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138493&lang=ro
- Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni 2012-2020
- Planul de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și canalizare în raionul Ungheni (2018-2025) – componentă a strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni
- Planul local de acțiune în domeniul eficienței energetice a raionului Ungheni (2019-2021)
- Strategia de management al riscurilor de dezastre în mun. Ungheni 2018-2022
- Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii Drumurilor Regionale și Locale pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2015)
- Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii de sprijinire a afacerilor pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2017)
- Strategii de dezvoltare socio-economică a administrațiilor publice locale de nivelul 1 din raionul Ungheni
- Strategia Națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2022-2027
- Ministerul Mediului, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Rapoarte anuale,
<http://ipm.gov.md/ro/rapoarte-anuale>
- Banca de date "Statbank", <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=407>
- <https://ungheni.md/>
- <https://natura2000.eea.europa.eu/>
- <http://www.crungheni.md/planificarea-strategica-si-situatie-socio-economica/indicatori-socio-economici/>